

ΓΙΑΝΝΗΣ Μ. ΣΤΕΤΣΙΩΤΗΣ

ΤΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΗΣ ΕΡΜΙΟΝΗΣ

Περί Δημοτικών Τραγουδιών

ΑΘΗΝΑ 2023

ΓΙΑΝΝΗΣ Μ. ΣΠΕΤΣΙΩΤΗΣ

ΤΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΗΣ ΕΡΜΙΟΝΗΣ

Περί Δημοτικών Τραγουδιών

ΑΘΗΝΑ 2023

Σε όσες και όσους μου εμπιστεύτηκαν
τα θησαυρίσματα του τόπου μου
ευλαβικά αφιερώνω

- ο Γιάννης Μ. Σπετσιώτης

Τα Λαογραφικά της Ερμιόνης – Περί Δημοτικών Τραγουδιών

Επιμέλεια: Τζένη Δ. Ντεστάκου

Επικοινωνία: 694 4594 954 – edestakou@yahoo.gr

- ο Εκτύπωση: **Digital Printing Centre / Κέντρο Ψηφιακών Εκτυπώσεων**

Πατούσα 3, 106 81 Αθήνα, Τηλ. 210 3300430

e-mail: digitprintcentre@hotmail.com / digitalprintingcentre@outlook.com

Αθήνα, 2023

ISBN: 978-618-85629-9-8

Περιεχόμενα

9	Βιώματα και μνήμες στο πέρασμα των χρόνων
14	Λίγα λόγια για τα Δημοτικά Τραγούδια
	Τα Δημοτικά Τραγούδια της Ερμιόνης
15	Η κατάταξη των Δημοτικών Τραγουδιών της Ερμιόνης
17	Ιστορικά
19	Παραλογές
21	Του Έρωτα και της Αγάπης
32	Του Γάμου (γαμήλια ή νυφιάτικα)
41	Της Ξενιτειάς
44	Εργατικά
48	Γνωμικά
49	Περιγελαστικά - Σατιρικά
52	Αποκριάτικα
61	Των Εκλογών
67	Τα Μοιρολόγια
71	Νανουρίσματα – Ταχταρίσματα - Τραγουδοπαιχνιδίσματα
	Νανουρίσματα
73	Ταχταρίσματα

76	Τραγουδοπαιχνιδίσματα
77	Και σύγχρονα τραγουδοπαιχνιδίσματα που ψυχαγωγούν και διδάσκουν...
78	Κάλαντα και Βαϊτικά
80	Λιανοτράγουδα
83	Χορευτικά Δίστιχα
85	Ερωτικά Τετράστιχα
88	Διάφορα
90	Αρβανίτικα
93	Αντί Επιλόγου
97	ΜΟΥΣΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Βιώματα και μνήμες στο πέρασμα των χρόνων

Ήταν τα πρώτα χρόνια της 10/ετίας του '50 όταν μαθητής του Δημοτικού Σχολείου, σκαρφαλωμένος στα παράθυρα της ταβέρνας του Μήτσου Οικονόμου ή κρυμμένος πίσω από τις πόρτες του Μήτσου Παπαμιχαήλ στην Παναγία παρακολουθούσα αχόρταγα τις γλυκές μελωδίες που έπαιζε με το βιολί του ο Λεωνίδας Νάκος και τον συνόδευε με το λαούτο ο δεξιοτέχνης αδελφός του, ο περιώνυμος μπαρμπα – Λιάς! Όταν μερακλωνόταν, έβαζε το λαούτο στην πλάτη και έπαιζε όμορφους σκοπούς που τους τραγουδούσε με τη μελωδική φωνή του ενώ οι θαμώνες ξεσπούσαν σε χειροκροτήματα.

Θυμάμαι, ακόμη, πως με άλλους συνομηλίκους μου κρυβόμαστε πίσω από τραπέζια, καρέκλες και στις γωνιές των μαγαζιών του τόπου μας και ακούγαμε να παίζουν βιολί ο Παναγιώτης Φασιλής και λαούτο ο αδελφός του Γιάννης που και αυτός κάποιες φορές τραγουδούσε. Εκεί, στις ταβέρνες με την ζυγιά των Παπανακαίων και τη ζυγιά των Φασιλήδων βλέπαμε τους Ερμιονίτες χορευταράδες να παραγγέλνουν στα όργανα τα τραγούδια που τους πάθιαζαν και να τα χορεύουν δίχως σταματημό. Και όταν οι χορευτές επέστρεφαν στη θέση τους οι ...συνδαιτυμόνες τούς εύχονταν: «Με τις υγείες σας!».

Ολοζώντανες παραμένουν στο μυαλό μου και οι εικόνες από τις γαμήλιες πομπές, όπου συγγενείς και διαλεχτοί φίλοι των οικογενειών έπαιρναν, συνοδεία οργάνων, τον κουμπάρο από το σπίτι του παίζοντας τον ιδιαίτερο σκοπό για την περίπτωση, «την πατινάδα του κουμπάρου».

Κατόπιν η πομπή κατευθυνόταν στο σπίτι του γαμπρού και ύστερα στις νύφης, ενώ τα όργανα έπαιζαν την «πατινάδα της νύφης» και όλοι μαζί έπαιρναν τον δρόμο για την εκκλησία. Πολλές φορές άκουγα τον μακαρίτη Παναγιώτη Φασιλή, στο διάλειμμα της δουλειάς, να παίζει τις δύο πατινάδες στο κουρείο του, που τότε στεγαζόταν στο μαγαζί του Κοκονάκη και αργότερα απέναντι, στο μαγαζί του παπα-Μιχάλη. Αντιλαμβανόμουν, τότε, ότι «προπονιόταν», γιατί την Κυριακή είχε γάμο. Έπρεπε, λοιπόν, το παίξιμό του να είναι αψεγάδιαστο, γιατί πάντοτε υπήρχαν και κάποιοι που είχαν «αυτί» και θα τον περνούσαν από ...κόσκινο.

Εκεί στα τέλη της ίδιας 10/ετίας του '50 καθόμουν στο μαγαζί του «κυρ-Παναγιώτη», που έχοντας καταλάβει ότι μου άρεσαν οι παραδοσιακοί σκοποί που έμοιαζαν αρκετά με τη Βυζαντινή Μουσική, που ήδη είχα αρχίσει να μαθαίνω, μου εφιστούσε την προσοχή:

- Άκου, Γιάννη, το συρτοπολίτικο ή τώρα Γιάννη θα παίξω το Σιλλυβριανό συρτό, το Τζιβαϊ(ε)ρι, το Καλαφάτικο, τα Μιλλεούνια, τον Αμοργιανό, τον Ποταμό, την Αγιοθοδωρίτισσα και τόσους άλλους ταμπαχανιώτικους παθιασμένους σκοπούς. Τα ονόματα των χορευτικών τραγουδιών τα κρατούσα στο μυαλό μου, γιατί τα άκουγα και απ' τον πατέρα μου που στα νεανικά του χρόνια ήταν «καθ' ομολογίαν των συγχρόνων του» ο πρώτος χορευτής της Ερμιόνης στους μπάλους, τους καρσιλαμάδες και τους συρτούς!

Στα τέλη της 10/ετίας του '60, όταν κυκλοφόρησαν τα πρώτα μαγνητόφωνα και οι κασέτες, κατέγραψα μ' ένα μικρό κασετόφωνο κάποια απ' αυτά τα τραγούδια που μου έπαιξε «ο κυρ» Παναγιώτης και τα φυλάω μέχρι σήμερα ως ...κόρη οφθαλμού! Η ενασχόλησή μου με το Δημοτικό Τραγούδι, που πάντα το συνδύαζα με τη Βυζαντινή Μουσική, γινόταν πλέον συστηματικά και τα όσα μάθαινα μ' έκαναν ιδιαίτερα να το αγαπήσω και ν' ασχοληθώ συστηματικά μ' αυτό.

Στις αρχές της 10/ετίας του '70 (1973), όταν φοιτούσα στο Ελληνικό Ωδείο, απέκτησα τα τέσσερα πρώτα σπάνια βιβλία με Δημοτικά Τραγούδια (Πελοποννήσου, Ρούμελης, Ηπείρου, Δωδεκανήσου) γραμμένα με Βυζαντινή και Ευρωπαϊκή σημειογραφία,

Το 1979 κηρύχτηκε «Έτος Παράδοσης» από το Υπουργείο Παιδείας και ζητήθηκε από τα σχολεία η παρουσίαση πρωτότυπων δράσεων. Με την τάξη μου, τότε, εκδώσαμε ένα καλαίσθητο βιβλίο, το οποίο περιείχε άγνωστα Δημοτικά Τραγούδια όλων των κατηγοριών, που τα αλίουσαν οι μαθητές μου από ηλικιωμένα πρόσωπα του συγγενικού και φιλικού τους περιβάλλοντος. Επίσης, την ίδια χρονιά δημοσίευσα στην τοπική εφημερίδα «Ερμιονική Ηχώ» (Απρίλιος 1979, φ.39) σχετικό άρθρο με θέμα «Η Δημοτική μας Μουσική».

Τα καλοκαίρια της πενταετίας 1980 - 1985 κατέγραφα τα Δημοτικά Τραγούδια της Ερμιόνης, συμπληρώνοντας τη συλλογή που είχα ξεκινήσει στα μαθητικά μου χρόνια, από συμπολίτισσες και συμπολίτες που σήμερα δεν ζουν. Τη Χριστίνα Ψαθά, τη Διαμάντω Σκούρτη, τη Μαρίνα Φασιλή, τις αδελφές Σαρρή, την Καλίτσα

Οικονόμου, τη Ματίνα Μπουκουβάλα, τον Γιώργο Σκούρτη, τον Δημήτρη Οικονόμου, τον Τάσο Γανώση, τον Χρίστο Δρούζα, τον Ανάργυρο Λαζάρου, τον Απόστολο Γκάτσο και τους γονείς μου. Ας είναι ψυχοκέρι ανάπαυσης η αναφορά μου αυτή...

Τον Οκτώβριο του 1980 δημοσίευσα στο περιοδικό «Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός Νεότητος» άρθρο με θέμα: «Η Δημοτική μας Μουσική», ενώ τον Ιανουάριο του 1982 δημοσίευσα στην τοπική μας εφημερίδα «Ερμιονική Ηχώ», αρ.φ.72, άρθρο με θέμα: «Τα Λαϊκά Μουσικά Όργανα».

Τον Μάιο του 1988 ο Δήμος Κορινθίων οργάνωσε διήμερο συμπόσιο για το Δημοτικό Τραγούδι, στο οποίο ανέπτυξα το θέμα: «Σχέση Δημοτικού Τραγουδιού και Βυζαντινής Μουσικής». Θυμάμαι ότι στο Συμπόσιο είχαν προσκαλέσει και Ρομά οργανοπαίχτες, οι οποίοι τελικά δεν έπαιξαν, αν και αρχικά είχαν συμφωνήσει, καθώς την τελευταία στιγμή απαίτησαν αμοιβή που φυσικά δεν τους δόθηκε.

Τον Μάιο του 1989 νέο μου άρθρο με θέμα «Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική και Δημοτικό Τραγούδι» δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Ελληνοχριστιανική αγωγή».

Τη 10/ετία 1990-1999 δραστηριοποιήθηκα ιδιαίτερα στην ανάδειξη και προβολή του Δημοτικού Τραγουδιού, τόσο σε πανελλήνια όσο και σε τοπική κλίμακα. Ειδικότερα:

- Ανέλαβα με τον Ηλία Γιουρούκο, που δυστυχώς έφυγε νέος, εβδομαδιαία ραδιοφωνική εκπομπή με θέμα: «Εκκλησιαστική Μουσική και Δημοτικά Τραγούδια» στην τότε ΕΡΑ 4, που μεταδιδόταν κάθε Κυριακή πρωί.
- Παρουσιάσαμε με τον αείμνηστο συνάδελφο πρωτοψάλτη Κορίνθου Λάζαρο Δελήνα και τη «Βυζαντινή χορωδία Κορίνθου» στην κρατική τηλεόραση (ΕΡΤ1 και ΕΡΤ2) Δημοτικά Τραγούδια απ' όλη την Ελλάδα.
- Επίσης με τον ίδιο αείμνηστο φίλο και συνάδελφο παρουσιάσαμε στα τοπικά τηλεοπτικά κανάλια και ραδιοφωνικούς σταθμούς Super και Ηλέκτρα της Κορίνθου παρόμοια προγράμματα με τη Βυζαντινή Χορωδία Κορίνθου, την οποία και διευθύναμε.

Το σημαντικότερο, όμως, γεγονός ήταν η καθιέρωση του έτους 1992 ως «Ιεροψαλτικού Έτους» υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και της Εκκλησίας της Ελλάδος. Υπουργός Πολιτισμού ήταν τότε η συμπολίτισσα Κυρία Άννα Ψαρούδα Μπενάκη ενώ Πρόεδρος της επιτροπής και εκπρόσωπος της Εκκλησίας ο Μητροπολίτης Δημητριάδος και μετέπειτα Αρχιεπίσκοπος Αθηνών κυρός Χριστόδουλος. Στόχος των εκδηλώσεων ήταν:

- Η αναγνώριση της μέγιστης σημασίας για την Πίστη και τον Πολιτισμό της Χώρας της Εθνικής μας Μουσικής, δηλαδή, της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής και του Δημοτικού Τραγουδιού.
- Η συνειδητοποίηση της προσφοράς των ιεροψαλτών και η έκφραση εκτίμησης του έργου τους από την Εκκλησία και την Πολιτεία σε σχέση πάντα με την Εθνική μας Μουσική.

Εκδηλώσεις έγιναν σε πολλές πόλεις της Ελλάδας με μεγάλη επιτυχία. Η κορυφαία εκδήλωση έγινε στις 22 Μαΐου 1992. Σ' αυτή συμμετείχαν εκτός από τους μέγιστους άρχοντες Πρωτοψάλτες (Χρύσανθος Ταλιαδώρας, Καραμάνης, Χατζημάρκος) και οι κορυφαίοι ερμηνευτές των Δημοτικών Τραγουδιών. Ήσαν εκεί η Σοφία Κολητήρη, η Φιλιώ Πυργάκη, η Χαρούλα Λαμπράκη, ο Δημήτρης Ζάχος, ο Γιάννης Βασιλόπουλος και ο Βασίλης Σαλέας με τα κλαρίνα τους, ο Σαραγούδας με το ούτι κ.α. Το πρόγραμμα της εκδήλωσης παρουσίασαν η Δήμητρα Κυριαζή, παρουσιάστρια της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου της ΕΡΤ ανάλογων εκπομπών και ο υποφαινόμενος.

Από το 1996 μέχρι το 2004 με τον Σύλλογο ιεροψαλτών Κορίνθου και τη Βυζαντινή Χορωδία Κορίνθου, όπου υπήρξα ιδρυτικό μέλος και στους δύο φορείς, και με την παρότρυνση και βοήθεια της Μητροπόλεως Κορίνθου, ειδικότερα του Μητροπολίτη Κορίνθου κυρού Παντελεήμονα Καρανικόλα, διοργανώσαμε τα «Παύλεια» (29 Ιουνίου) προς τιμή του Αποστόλου των Εθνών Παύλου, πολιούχου Κορίνθου. Στις εκδηλώσεις αυτές μεταξύ άλλων χορωδιών και η Βυζαντινή Χορωδία Κορίνθου υπό τη διεύθυνση του Λάζαρου Δελήνα και τη δική μου ερμήνευε πρόγραμμα Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής και Δημοτικών Τραγουδιών.

Τον Απρίλιο του 1997 συμμετείχα στο 2/ήμερο Παναττικό Συνέδριο που διοργανώθηκε από το «Ινστιτούτο Τσιγγάνικων Μελετών» στην Πετρούπολη και εισηγήθηκα το θέμα: «Η Μουσική των ειδικών κοινωνικών ομάδων. Το κλαρίνο στους Τσιγγάνους».

Το 2004 κυκλοφόρησα ψηφιακό δίσκο στον οποίο είχα γράψει τρία δημοτικά τραγούδια της Ερμιόνης, τις πατινάδες του κουμπάρου, της νύφης καθώς και τον ερμιονίτικο συρτό «Τα Μιλλεούνια».

Το 2005 στις καλοκαιρινές εκδηλώσεις του Ερμιονικού Συνδέσμου παρουσίασα στον κατάμεστο αύλειο χώρο του Παλαιού Δημοτικού Σχολείου τα Δημοτικά Τραγούδια

και τις Παραδοσιακές Οργανικές Μελωδίες της Ερμιόνης. Τα τραγούδια που είχα επιλέξει από τις διάφορες κατηγορίες των Δημοτικών Τραγουδιών της Ερμιόνης ερμήνευσε 20/μελής παιδική χορωδία υπό τη διεύθυνση του Γιάννη Σκούρτη, ο οποίος είχε αναλάβει και τη διδασκαλία τους. Το καταπληκτικής «έμπνευσης» σκηνικό της εκδήλωσης (τα «εναπομείναντα» όργανα -βιολιά και λαούτα- των λαϊκών οργανοπαιχτών της Ερμιόνης τοποθετημένα σε τρεις άδειες καρέκλες) είχε φιλοτεχνήσει η κυρία Μαρία Τράκη.

Στο τέλος της 10/ετίας δημοσίευσα σειρά άρθρων στο περιοδικό «Παράθυρο στην Εκπαίδευση» με θέμα τα Δημοτικά Τραγούδια κάνοντας αναφορά σ' όλες τις κατηγορίες του. Επίσης παρουσίασα και τα Δημοτικά Τραγούδια που δημιουργήθηκαν με αφορμή το έπος του 1940.

Το 2016 (9 Ιουλίου) το Ι.Λ.Μ.Ε. οργάνωσε εκδήλωση για το Δημοτικό Τραγούδι, στην οποία ο καθηγητής Πανεπιστημίου Αριστείδης Δουλαβέρας ανέπτυξε το θέμα: «Η ανθρώπινη ομορφιά στο Δημοτικό Τραγούδι». Στην εκδήλωση αυτή επέλεξα και σχολίασα Ερμιονίτικα δημοτικά τραγούδια που τραγούδησαν καλλίφωνοι Ερμιονίτες. Τη διδασκαλία και το συντονισμό των τραγουδιών ανέλαβε ο Γιάννης Δ. Σκούρτης.

«Παύλεια, 1996», ο Γιάννης Μ. Σπετσιώτης διευθύνει τη Βυζαντινή Χορωδία Κορίνθου.

Λίγα λόγια για τα Δημοτικά Τραγούδια

Ανέκαθεν όλοι οι λαοί με το λαϊκό τους τραγούδι εκδήλωναν και «ζωγράφιζαν» σκέψεις και εικόνες, προσδοκίες, λαχτάρες και ελπίδες, χαρές και όνειρα, πόνους και συμφορές. Τραγουδούσαν τις ευτυχισμένες και κακότυχες στιγμές της ατομικής, οικογενειακής, κοινωνικής και εθνικής ζωής. Άλλωστε πάντα το τραγούδι είναι ο αμεσότερος και πληρέστερος τρόπος έκφρασης του ανθρώπου και αντανακλά τον πολιτισμό του τόπου που το γέννησε.

Εμείς οι Έλληνες, που έχουμε μια αδιάσπαστη μουσική παράδοση πλέον των τριών χιλιάδων χρόνων, πάντα αναζητούσαμε τον ιδανικότερο και τελειότερο τρόπο να εκφραστούμε μέσα από τον στίχο και τη μελωδία. Αυτή η αναζήτηση γινόταν ακόμη πιο έντονη σε περιόδους εθνικών επιτυχιών, εχθρικών επιδρομών και δουλείας.

Το Δημοτικό Τραγούδι ως ο πρώτος μεγάλος σταθμός της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας αποτυπώνει και εικονίζει τις μεγάλες και κορυφαίες στιγμές του έθνους μας, εκφράζει τα μυστικά και τους κρυφούς πόθους του λαού και αποτελεί τον ακατάλυτο συνδετικό κρίκο με την αρχαία ζωή και τα ...μακρινά περασμένα. Είναι η ακτινογραφία του, απαύγασμα των συναισθημάτων και ταυτόχρονα κειμήλιο της ψυχής του.

Τα Δημοτικά Τραγούδια της Ερμιόνης

Στη μεγάλη αυτή, πολιτιστική κληρονομιά, που φτάνει τα 25.000 τραγούδια με τις 1.000 περίπου μελωδίες, θα ήταν αδύνατο οι μακρινοί συμπολίτες να μην είχαν τη δική τους συμβολή. Ο τόπος μας, φιλειρηνικός και φιλέορτος από τα πανάρχαια μυθικά χρόνια μέχρι τις μέρες μας, είχε τη δική του συνεισφορά στον πολιτισμό της Πατρίδας μας, της Ελλάδας.

Δημιούργησαν, λοιπόν, και οι Ερμιονίτες τα δικά τους Δημοτικά Τραγούδια τραγουδώντας κάθε πτυχή (θρησκευτική και κοινωνική) της ζωής. Την τοπική ιστορία, την εργασία, την ξενιτιά, την αγάπη και τον έρωτα που γεννιέται στις καρδιές των νέων και γίνεται ταίριασμα, αρραβώνας, γάμος, νέα ζωή, οικογένεια.

Κοντά σ' αυτά τα νανουρίσματα, ταχταρίσματα, πειραχτικά δίστιχα και λόγια θανάτου. Όλα εκφράστηκαν μέσα από τους στίχους και όλα συνοδεύτηκαν με την κατάλληλη μουσική των Δημοτικών τραγουδιών.

Όπως δε συμβαίνει με όλα τα γεγονότα στη ζωή μας οι παλαιοί Ερμιονίτες ασφαλώς δέχθηκαν και τραγούδησαν Δημοτικά Τραγούδια, δημιουργήματα άλλων τόπων, που τους ταίριαζαν και έτσι εύκολα τα έκαναν «δικά τους».

Τα περισσότερα Δημοτικά Τραγούδια που τραγουδήθηκαν στον τόπο μας, κράμα κυρίως Πελοποννησιακών, Αιγιοπελαγίτικων και Μικρασιατικών στοιχείων (στίχοι και μουσική), χαρακτηρίζονται από μια μελαγχολική γοητεία, νοσταλγία, περιπάθεια αλλά και ειρωνική και χαρούμενη διάθεση. Ντυμένα στους χορευτικούς ρυθμούς των συρτών, των μπάλων και των καρσιλαμάδων. Μέσα από τα πολυποίκιλα ποιητικά, μουσικά, ρυθμικά και χορευτικά σχήματα προβάλλεται ο ενιαίος και αδιάσπαστος χαρακτήρας της πατρίδας μας.

Δυστυχώς πολλά από τα Δημοτικά Τραγούδια του τόπου μας έχουν χαθεί οριστικά, όπως έγινε και με άλλα στοιχεία του λαϊκού μας πολιτισμού. Η απερισκεψία και η αδιαφορία μας, οι παραλείψεις και η ανυπαρξία σχεδίου με τη βοήθεια του χρόνου και της λήθης τα εξαφάνισαν.

Η κατάταξη των Δημοτικών Τραγουδιών της Ερμιόνης

Σύμφωνα με την κατάταξη των Δημοτικών Τραγουδιών της Ερμιόνης που συμπεριέλαβα στη συλλογή μου ακολουθώντας τη γενική κατάταξη των Δημοτικών Τραγουδιών, αυτά διακρίνονται σε:

- Ιστορικά
- Παραλογές
- Του Έρωτα και της Αγάπης
- Του Γάμου (γαμήλια ή νυφιάτικα)
- Της Ξενιτειάς
- Εργατικά
- Γνωμικά
- Περιγελαστικά- Σατιρικά
- Αποκριάτικα
- Των Εκλογών

- Τα Μοιρολόγια
- Νανουρίσματα –Ταχταρίσματα - Τραγουδοπαιχνιδίσματα
- Κάλαντα και Βαΐτικα
- Λιανοτράγουδα
- Χορευτικά δίστιχα
- Ερωτικά τετράστιχα
- Διάφορα
- Αρβανίτικα

Ορισμένες από τις παραπάνω κατηγορίες έχουν αναρτηθεί στους τοπικούς ιστότοπους, ενώ μεμονωμένα τραγούδια συμπεριλαμβάνονται σε κάποιες από τις εκδόσεις μου.

Οι κατηγορίες των Δημοτικών Τραγουδιών, που ήδη έχουν δημοσιευτεί, θα παρουσιαστούν στο παρόν βιβλίο βελτιωμένες, εμπλουτισμένες με νέα στοιχεία και περισσότερα τραγούδια.

Όσο αφορά τα μεμονωμένα τραγούδια θα δοθούν πλήρη στοιχεία των βιβλίων που τα περιλαμβάνουν, για να διευκολυνθεί η αναζήτηση από τους ενδιαφερόμενους.

Τα Ιστορικά

Στην κατηγορία αυτή καταγράψαμε ένα μονόστιχο και ένα δίστιχο που έχουν σχέση με την τοπική ιστορία.

Το ψηλό το Παλαμήδι που το πήρε το Κρανίδι!

(Άλωση Παλαμηδίου, 30 Νοεμβρίου 1822)

Στην Αιγίνη δεν θα γίνει... Στην Ερμιόνη δεν τελειώνει.

Στο Δαμαλά πάει καλά, εκεί θα τελειωθεί κι η Ελλάδα θα σωθεί.

(Γ' Εθνοσυνέλευση 1827)

Καταγράψαμε, επίσης, ένα τραγούδι, που αναφέρεται στην επιστράτευση που έγινε στους Βαλκανικούς Πολέμους του 1912-1913 στην Ερμιονίδα και έχει τον τίτλο «Η επιστράτεια». Το τραγούδησε η Ματίνα Σ. Μπουκουβάλα και χορεύεται ως καλαματιανός. Η μουσική του είναι γνωστή σε Πελοπόννησο, Θεσσαλία και Μακεδονία.

Η επιστράτεια¹

Το εννιακόσια δώδεκα και το εννιακόσια δεκατρία έγινε επιστράτεια.

Στρατό συχνάζει ο βασιλιάς για να πάει στη Λαμία όλη η επιστράτεια.

Μπροστά πάει το ευζωνικό κι από πίσω οι φαντάροι ένα ένα παλληκάρι.

Να κι ένας επιλοχίας που τον έκλαιγε μια χήρα.

Κι η μάνα της της έλεγε:

- Τι τον κλεις τον στρατιώτη και τον παλιοκρανιδιώτη;
- Μάνα μου κλαίω τα νιάτα του και το λυγρό του σώμα που θα το φάει το χώμα.

Στα ιστορικά τραγούδια συγκαταλέγεται και το παρακάτω δίστιχο:

Στ' Ανάπλι στο Πολύγωνο στήσαν την καρμανιόλα.

Σκοτώσανε τον Κωτσοβό του Ρέπουλη το κόμμα.

¹ Το τραγούδι περιέχεται και στο βιβλίο με τα 2 cds «Ερμιονίτικοι Σκοπτοί» της Χορευτικής Ομάδας Ερμιόνης.

Ο Ιωάννης Κοτσοβός από το Ηλιόκαστρο ήταν επίστρατος επιλοχίας και υπηρετούσε στο 6^ο Σύνταγμα Πεζικού στην Κόρινθο. Με σημείωμά του κινήθηκαν σε λιποταξία οι συμπατριώτες του Δαγρές, Δεστές και Κοτσοβός. Προδόθηκαν, όμως, από το σημείωμα που βρέθηκε στην τσέπη του ενός. Πιάστηκαν από τον λοχαγό Γεωργουλάκο ενώ κρύβονταν σε σπηλιά στο Τραγολίθι. Δικάστηκαν στο Ναύπλιο το 1918 και ο Γιάννης Κοτσοβός εκτελέστηκε στο Πολύγωνο Ναυπλίου, ενώ οι άλλοι τρεις που είχαν καταδικαστεί σε ισόβια αφέθηκαν ελεύθεροι μετά από λίγες ημέρες. Ο Ρέπουλης τότε ήταν Αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Ελ. Βενιζέλου ενώ υπήρχε ο διχασμός των Ελλήνων μεταξύ Βενιζελικών και Βασιλικών.

Ένα άλλο ιστορικό ερωτικό τραγούδι είναι και το παρακάτω, όπου αναφέρεται το θωρηκτό «Κιλκίς». Το τραγούδησε η Ματίνα Σ. Μπουκουβάλα και χορεύεται ως καλαματιανός.

Δυο χρόνους μες το ναυτικό μαύρα είν' τα μάτια π' αγαπώ.
Στο «Κιλκίς» μέσα κλεισμένος ξένος και ξενιτεμένος.
Κανείς δεν ήλθε να με δει κόρη Καλαματιανή.
Κανείς απ' τους δικούς μου φίλους συγγενείς και αδελφούς μου.
Μόνο μια κόρη π' αγαπώ κόρη είκοσι χρονών.
Αυτή γραφή μου στέλνει και κρυφά μου παραγγέλνει;
– Ναυτάκι το μαντήλι σου καημό που 'χουν τα χείλη σου.
Στείλ' το μου να σου το πλύνω με τα δάκρυα που χύνω.
Και με τη φλόγα της καρδιάς θα σου το σιδερώσω
και θα 'ρθω να σ' ανταμώσω.

Το θωρηκτό «Κιλκίς», έλαβε μέρος στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Μετά την τουρκική συνθηκολόγηση την 1^η Νοεμβρίου 1918 κατέπλευσε με άλλα πλοία στην Κωνσταντινούπολη. Το 1919 συμμετείχε στις επιχειρήσεις της Κριμαίας και στη συνέχεια επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη, όπου παρέμεινε μέχρι το τέλος της Μικρασιατικής Εκστρατείας (1919-1922).

Στην περίοδο 1925-1928 το «Κιλκίς» παρέμεινε σε μακρά ακινησία στον Πειραιά για γενική επισκευή που ποτέ δεν έγινε. Έτσι μετά το 1928 παρέμεινε «ενεργό» μέχρι το 1931. Στις 23 Απριλίου 1941 το «Κιλκίς» δέχτηκε επίθεση γερμανικών βομβαρδιστικών και βυθίστηκε στον Ναύσταθμο της Σαλαμίνας. Στο πλοίο αυτό υπηρέτησαν τη θητεία τους αρκετοί Ερμιονίτες.

Οι Παραλογές

Είναι αφηγηματικά τραγούδια, πολύστιχα τις περισσότερες φορές με δραματικό περιεχόμενο που αναφέρονται σε διάφορα περιστατικά της ζωής. Μοιάζουν με παραμύθια ή με σύντομα θεατρικά έργα. Το τοπίο που εκτυλίσσονται είναι μυθικό, απόκοσμο, μυστηριώδες όπως για παράδειγμα το Καταφύκι (Μυγγυριστέα) στην Ερμιόνη.

Το Θεριό

Εμάθατε τι έγινε στο γυάλινο πηγάδι;
Θεριό εμφανερώθηκε τον κόσμο για να φάει.
Κι αφού τον κόσμο έφαγε δεν είχε τι να κάνει.
Γυναίκας ρούχα φόρεσε γυναίκας πασουμάκια.
Γυναίκα πάει στην εκκλησιά, γυναίκα προσκυνάει.
Γυναίκα παίρνει αντίδωρο απ' του παπά το χέρι.
Γυναίκα πάει και κάθεται στο γυάλινο πηγάδι,
με ξεπλεγμένα τα μαλλιά κάθεται και κλαίει.
Ο γιος του Ρήγα πέρασε με τα λαγωνικά του.
– Τι έχεις κόρη μου και κλαις και βαριαναστενάζεις;
– Η αρραβώνα μου 'πεσε στο γυάλινο πηγάδι
κι όποιος θα πέσει και τη βρει γυναίκα θα με πάρει.
– Εγώ θε πέσω να τη βρω γυναίκα να σε πάρω.
Τρεις αλυσίδες έριξαν να βρουν την αρραβώνα.
Πιάνουν δυο φίδια ζωντανά, δυο φίδια σταυρωμένα.
Κι η αρραβώνα βρέθηκε σ' ενός φιδιού το στόμα.

Τραγούδι από τη Ματίνα Μπουκουβάλα

Η χήρα

Μια χήρα είχε όμορφο υιό πες το όπως το λέω εγώ,
ένα ωραίο παλληκάρι του χωριού ήταν καμάρι.

Τον αγαπούσε η μάνα του, λάβρα του λαχτάρα του.

Τον εξητούσε η γειτονιά για σου αγάπη μου παλιά
άνδρα της για να τον πάρει και στεφάνι να του βάλει.

Μια Κυριακή πρωί-πρωί τον εκαθίζει να του πει.

– Εγώ παιδί μου η μάνα σου κι συ παιδί μου ο άνδρας μου!

– Μάνα φωτιά στο στόμα σου και κάψε όλο το σώμα σου,
να λαμπαδιάσει το κορμί σου μάνα εγώ είμαι το παιδί σου.

Μάνα μπας κι έγινες τρελή, ποια μάνα παίρνει το παιδί;

Μάνα έλα στο λογικό σου μη με πάρεις στο λαιμό σου.

Τραγούδι από την Αικατερίνη Βρεττού-Σπετσιώτου

Του Έρωτα και της Αγάπης

Μια από τις πολυπληθέστερες κατηγορίες Δημοτικών Τραγουδιών είναι τα τραγούδια του έρωτα και της αγάπης με περιεχόμενο άλλοτε χαρούμενο και άλλοτε θλιβερό. Το ίδιο παρατηρούμε και στα ερμιονίτικα τραγούδια. Όπως όλοι οι άνθρωποι έτσι και οι κάτοικοι του τόπου μας θαύμασαν, ενθουσιάστηκαν, ερωτεύτηκαν, αγάπησαν, πόνεσαν, παθιάστηκαν και όλα αυτά τα συναισθήματα τα έκαναν τραγούδι.

Ο κυνηγός και η καλογριά

Κυνηγός που κυνηγούσε εις τα δάση μια φορά
έτυχε να συναντήσει μία έρημη εκκλησιά.
Προχωράει και μπαίνει μέσα με λυπητερή καρδιά
κι εκεί που προσκυνούσε βλέπει μια μικρή καλογριά.
Καλόγριά μου της λέει τ' όνομά σου επιθυμώ,
τ' όνομά σου κι ας πεθάνω στο ερημοκλήσι αυτό
Τ' όνομά μου δεν στο λέω, γιατί θα με λυπηθείς.
Αφού εσύ ήσουν η αιτία καλογραία να με δεις.
Το ψωμί μου είναι τα χόρτα, το κρεβάτι μου αυτό
και μια πέτρα μαξιλάρι έτσι μου 'τανε γραφτό.

Τραγούδι από τη Διαμάντω Σκούρτη

Μια Κυριακή πρωί πάω στο μοναστήρι
κι ο νέος που μ' αγάπαγε βγήκε στο παραθύρι.
Του διαβόλου ο νιος μου γνώφει με το μάτι.
Τα ράσα δεν ταιριάζουνε κόρη μου στην αγάπη.
Σύρτε ράσα μου σύρτε στο Άγιο Όρος,
ψεύτης και μάταιος που 'ναι αυτός ο κόσμος.

(ή Σύρτε ράσα μου σύρτε σε μοναστήρι
κι εγώ δεν απαρνούμαι πια τα δυο σου μαύρα μάτια).

Τραγούδι από την Καλίτσα Δ. Οικονόμου

Στη γιορτή σου

Χρόνια πολλά σου εύχομαι της λεβεντιάς κοράλι,
την εορτή σου να χαρείς δεν θέλεις άλλη χάρη.
Να πας καρδούλα μου χρυσή την πόρτα να χτυπήσεις
και κει θα βγει η αγάπη μου να την γλυκοφιλήσεις.
Αν ίσως όμως και πεθάνω εις το διάστημα αυτό,
ελθέ στον τάφο μου επάνω και πες μου ακόμα σ' αγαπώ.
Και γω θ' ακούσω τη φωνή σου και παρευθείς θα σηκωθώ
την πλάκα μου θε να σηκώσω στην αγκαλιά σου θα βρεθώ.

Τραγούδι από τη Ματίνα Σ. Μπουκουβάλα

Τα Μελεούνια

Μελεούνι γεια σου, χαρά στη λεβεντιά σου.
Χέρια πόδια να κουνάς, τη σαϊτα να περνάς.
Την ευχή μου να 'χεις, αργαλειό να μάθεις.
Χέρια πόδια να κουνάς, τη σαϊτα να περνάς.

Το τραγούδι λεγόταν και στ' αρβανίτικα αλλά με διαφορετικούς στίχους. Μπόρεσα να βρω τους παρακάτω στα ελληνικά.

Ωχ τα Μελεούνια
θα σου κόψω τις κοτσίδες
όμορφο κορίτσι.

«Μελεούνι» ήταν το όνομα κάποιας όμορφης γυναίκας. Το τραγούδι είναι συρτός και χορευόταν με μεγάλο κέφι από ψαράδες που έρχονταν από τα Βάτικα και πουλούσαν κρεμμύδια. (Και ο ντελάλης της Ερμιόνης συμπλήρωνε και «καθίκια μ' αλοιφή»!)

Το τραγούδι μου το έπαιξε με το βιολί του ο οργανοπαίχτης Παναγιώτης Φασιλής και υπάρχει στον ψηφιακό δίσκο «Δημοτικοί σκοποί της Ερμιόνης». Τους στίχους μου τους είπε η γυναίκα του, Μαρίνα ενώ τους αρβανίτικους στίχους στα ελληνικά μου τους είπε ο Απόστολος Γκάτσος.

Εβραιπούλα

Στα εβραϊκά τα μέρη δούλεψα ένα καλοκαίρι.
Είδα βρύσες και πηγάδια θάλασσες με τα καράβια.
Είδα μια Εβραιπούλα όμορφη κι αρχοντοπούλα.
Είχε μύτη κονδυλένια δόντια μαργαριταρένια.
Είχε και μαλλιά μετάξι και βαλμένα με την τάξη.

Η πρώτη αρχή του έρωτος

Η πρώτη αρχή του έρωτος ήταν ένα μπουκέτο
εσύ μου το επρόσφερες και μου 'πες μύρισέ το.
(Μα) Εγώ το εμυρίστηκα, το (έ)βαλα στην καρδιά μου
μα η πολλή του (σκληρή) η μυρωδιά τρώγει τα σωθικά μου.
Έκανα αχ έκανα βαχ για να το ξεριζώσω
για να το βγάλω απ' την καρδιά και σ' άλλη να το δώσω.
Μ' αυτό δεν ξεριζώνεται βαθιά είν' ριζωμένο
και μέσ' στα φύλλα της καρδιάς είναι περιπλεγμένο.
Δώσε μου το κλειδάκι σου ν' ανοίξω την καρδιά μου
να δεις τα φίδια ζωντανά που τρων τα σωθικά μου.
Μ' αυτό δεν ξεριζώνεται βαθιά είναι ριζωμένο
και μέσ' στα φύλλα της καρδιάς είναι περιπλεγμένο.
Δώσε μου το κλειδάκι σου ν' ανοίξω την καρδιά μου,
να δεις τα φίδια ζωντανά που τρων τα σωθικά μου.

Παρουσίαση του τραγουδιού γίνεται στην έκδοση της Χορευτικής Ομάδας Ερμιόνης «Ερμιονίτικοι σκοποί».

Με πλήγωσες

Με πλήγωσες, με πλήγωσες μες στην καρδιά
με μια ματιά, με μια ματιά, τρελή ματιά.
Φαίνεται πως δε μ' αγαπάς, λυπήσου με πονώ,
την περασμένη αγάπη μας, ποτέ δε θα τη λησμονώ.
Έλα χαϊδεμένο μ', έλα να σου πω
έλα κι άφησε τα νάζια, φως μου σ' αγαπώ.

Τραγούδι από τον πατέρα μου Μιχαλάκη Σπετσιώτη.
Το τραγουδούσαν στα γλέντια και χορεύεται ως καλαματιανός.

Η Γειτόνισσα

Πρασινίσανε οι κάμποι κι ανθίσαν τα λουλούδια
κι ακόμη δε σε γνώρισα γειτόνισσα καινούργια.
Τον ταμπουρά μου έσπασα έξω από την αυλή σου,
γιατί φιλή δεν μου 'δωσε αυτή η αδελφή σου.
Δώς μου το κόρη το φιλή, δώς μου το μη το λυπάσαι,
στον άλλο κόσμο θα το βρεις, κρεβάτι να κοιμάσαι.
Στον άλλο κόσμο μάτια μου ψέματα δεν μιλούνε
δεν είναι ψευτομάρτυροι να ψευτομαρτυρούνε.

Τραγούδι από τη Μαρίνα Π. Φασιλή– Χορός καλαματιανός

Τρελή χαρά

Φεύγεις τρελή χαρά, γοργά κυλάει ο χρόνος
και μένει τώρα πια του χωρισμού ο πόνος.
Φεύγω μα δεν ξεχνώ τα τόσα περασμένα
τα τρυφερά φιλιά που αλλάξαμε ένα-ένα.
Και πάλι όταν θαρθείς μέσα στην αγκαλιά μου,
θα ξεκουραστείς με τα θερμά φιλιά μου.

Τραγούδι από τον Γιώργο Σκούρτη - Γνωστό ως καντάδα

Μαριώ

Πάρε Μαριώ τη ρόκα σου κι έλα στο φράχτη, φράχτη
βάσανα που 'χει η αγάπη.
Κι αν σε ρωτήσκει η μάνα σου τι γύρευες στο φράχτη,
πες έχασα το δράχτι
βάσανα που 'χει αγάπη.
Δικό μας είναι το πανί, δικό μας και το χτένι
κι η κοπελιά που υφαίνει.

Τραγούδι από την Αικατερίνη Βρεττού -Σπετσιώτου– Χορός καλαματιανός

Αναστεναγμός

Άχουβάχου – άχουβάχου
έφθειρα τα νειάτα μου.
Έφθειρα και το κορμί μου
για τα δυο τα μάτια σου.

Κι αν η μοίρα ευνοήσει
κι οι γονείς θελήσουνε
ταίρι μου θε να σε κάνω
και μαζί θα ζήσουμε.

Λεμονιά με τα λεμόνια
με τους άσπρους τους ανθούς
με νερό δεν με ποτίζεις
με ποτίζεις με καημούς.

Τραγούδι
από τη Ματίνα Μπουκουβάλα

Η μηλιά

Κυριακή βγάζω ένα δέντρο,
τη Δευτέρα το φυτεύω
και την Τρίτη το ποτίζω,
την Τετάρτη το σκαλίζω
και την Πέμπτη βγάζει φύλλα,
την Παρασκευή τα μήλα.

Το Σαββάτο την τινάζω
στο μαντήλι μου τα βάζω.
Και τα πάω στην κυρά μου
και στην αγαπητικιά μου.

Τραγούδι
από τη Ματίνα Μπουκουβάλα

Τρελαίνομαι για σένα

Ένα τρελαίνομαι για σένα
ένα κι ένα δύο
είσαι νεράκι κρύο
δύο κι ένα τρία
είσαι βρυσούλα κρύα.
Τρία και ένα τέσσερα
που σ' είχα και που σ' ήξερα.
Τέσσερα κι ένα πέντε
παρ' το κερί και φέγγε.
Πέντε κι ένα έξι
θα κάτσω ώσπου να φέξει.
Έξι κι ένα επτά
της τύχης μου ήτανε γραπτά.

Επτά κι ένα οκτώ
εγώ σ' έχω και σ' αγαπώ.
Οκτώ κι ένα εννιά
πήρα γυναίκα που 'ναι νια.
Εννέα κι ένα δέκα
πήρα όμορφη γυναίκα.
Δέκα κι ένα έντεκα
που περπατά σαν πέρδικα.
Έντεκα κι ένα δώδεκα
πήρα γυναίκα αρχόντισσα.

Παντρεύουν την αγάπη μου

Παντρεύουν την αγάπη μου για πείσμα για ινάτι μου
και της δίνουν τον εχθρό μου για το πείσμα το δικό μου.
Με προσκαλούν και στη χαρά έλα Χριστέ και Παναγιά.
Βάστα καημένη μου καρδιά καρδιά να στερεώσω
δύο κορμάκια ν' ανταμώσω.
Παντρεύεσαι αγάπη μου σου εύχομαι να ζήσεις
και το δικό μου το φιλί να μην το λησμονήσεις.
Την Κυριακή παντρεύεσαι σου εύχομαι να ζήσεις
και το δικό μου το φιλί να μην το λησμονήσεις.
Την Κυριακή παντρεύεσαι Δευτέρα να χηρέψεις
και την απάνω Κυριακή ναρθείς να με γυρέψεις.

Τραγούδι από τη Μαρίνα Φασιλή

Η παπαδοπούλα

Ένα κομμάτι σύννεφο κι ένα κομμάτι αντάρα
συμπεθέρα και κουμπάρα.
Αυτό δεν ήταν σύννεφο, αυτό δεν ήταν αντάρα,
γεια σου Αγγέλω παιχνιδιάρη.
Ήταν η κόρη του παπά που περπατεί καμαρωτά,
που ρχόταν απ' τ' αμπέλι κόρη μικροπαντρεμένη.
Δυο μήλα της εζήτησα και τέσσερα μου δίνει
κόρη κάνει ελεημοσύνη.
Δε θέλω εγώ τα μήλα σου τα τσαλαπατημένα
μον θέλω τα χειλάκια σου τα ροζακί βαμμένα
κόρη μη γελάς με μένα.

Το δεντρί

Στη Ρούμελη είναι ένα δεντρί κόρη Καλαματιανή.
Στη ρίζα έχει κρύο νερό στην κεφαλή χρυσό σταυρό.
Παν τα ναυτάκια για νερό κι ορκίζονται εις το σταυρό.
Όποιος έχει δυο αγαπητικές έχει σαράντα μαχαιριές.
Όποιος έχει τρεις και τέσσερες έχει σαραντατέσσερες.
Όποιος έχει μια και καλή να ζήσει να τηνε χαρεί.
Όποιος δεν έχει ούτε μια δεν είναι άντρας στο ντουινιά.

Τραγούδι από τη Ματίνα Μπουκουβάλα

Ο ταχυδρόμος

Να είχα ένα ταχυδρόμο να τον είχα βοηθό
να ρωτώ για το πουλί μου πως περνάει μοναχό.
Αλλά ποιος ταχυδρόμος θα μπορέσει να διαβεί
τέτοια όρη, τέτοια δάση, τέτοια θάλασσα φριχτή.
Να κι ένα τρυγονάκι μ' απλωμένα τα φτερά

και του λέω ωραίο τρυγόνι πώς περνάς στην ξενιτιά;
Να σου δέσω γραμματάκι στο λαιμό με μια κλωστή
πρόσεχε ωραίο τρυγόνι πρόσεχε μη σου χαθεί.

Θυμάσαι που σε φίλησα

Θυμάσαι που σε φίλησα μες στ' αμπέλι στη σταφίδα
σ' αγαπώ δεν είναι κρίμα.
Κι εβάλαμε για μάρτυρα ένα κλίμα από τ' αμπέλι
φίλα με και μη σε μέλει.
Έχασα το ρολόι μου μ' ολόχρυση καδένα
σ' αγαπώ δεν είναι κρίμα.
Αν το βρει νιος να το χαρεί αν νια να μου το δώσει,
γιατί θα το μετανιώσει.
Αν το βρει η αγάπη μου να σώσει να το λιώσει,
γιατί πάλι θα μου το δώσει.

Τραγούδι από τη Ματίνα Μπουκουβάλα

Όταν ήμουν δώδεκα χρονών

Όταν ήμουν δώδεκα χρονών κοριτσάκι μικρό κι ανήλικο καλέ,
δεν ήξερα απ' αγάπη την ενόμισα πως ήταν παιχνιδάκι.
Μα εγώ την εδοκίμασα κι ήταν πικρή, φαρμάκι.
Ήμουν πουλί, πουλί ξελογιασμένο
και στο παραθυράκι μου ήμουν ακουμπισμένο.
Μάνα μ' ένας νιος περνάει, ξαναπερνάει
με χαιρετά δεν του μιλώ με διπλοχαιρετάει.
Του εμίλησα με μπέρδεψε στα δίχτυα
και μ' άφησε τη δύστυχη να κλαίω μέρα νύχτα.
Αποφάσισα κι εγώ πια στη ζωή μου
ράσα να πάω να βρω για να φορέσω
να ντύσω το κορμί μου και καλογριά να γένω.

Οι κούπες

Ωχ θα σπάσω κούπες για τα λόγια που 'πες
και ποτηράκια για τα κοριτσάκια.
(ωχ) μάγια μ' έκανες(αχ) και με τρέλλανες.
Εχθές το βράδυ σ' είδα στ' όνειρό μου
πώς είχες τα μαλλάκια σου
(ωχ) μάγια μ' έκανες(αχ) και με τρέλλανες ή
αχ δε βγαίνεις να σε δω αχ γιατί σε αγαπώ!

Τραγούδι από τον Μιχαλάκη Σπετσιώτη

Η βοσκοπούλα

Στο βουνό μια βοσκοπούλα έβοσκε τ' αρνιά,
σε βουνά και σε λαγκάδια και σε χλωρά κλαδιά (δεις).
Την αγάπησα ο καημένος μα πώς να της το πω,
να της πω τον έρωτά μου και να φανερωθώ.
- Δε μου λες ωραία κόρη τι ζητάς εδώ;
- Έχασα τα πρόβατά μου και γυρίζω να τα βρω.
- Δε μου λες ωραία κόρη έχεις γονικά;
Έχεις μάνα και πατέρα και κληρονομιά;
- Από μάνα και πατέρα είμαι ορφανή
και κληρονομιά δεν έχω, είμαι δυστυχής.

Τραγούδι από τη Χριστίνα Ψαθά

Φίλες μου αγαπημένες

Φίλες μου αγαπημένες εδώ που είστε συναγμένες,
θα σας πω το μυστικό μου κι όλο το παράπονό μου.
Πάνε τώρα δυο τρεις χρόνοι που αγαπώ ένα χελιδόνι.
Αγαπώ ένα χελιδόνι και η μαμά του το μαλώνει.
Το μαλώνει και το βρίζει να με πάρει δεν τ' αφήνει.
Θα πεθάνω απ' τον καημό της και το κρίμα στο λαιμό της.

Κι αφήνω το σταυρό μου γράφτε φίλες τον καημό μου,
γράφτε γράμματα να κλαίνε να τα διαβάζουν και να λένε:
Τούτη η νια που είναι θαμμένη απ' αγάπη είν' η καημένη.
Απ' αγάπη κι από ντέρτι και από πεθεράς σεκλέτι.

Τραγούδι από τη Μαρίνα Φασιλή

Ένα μικρό κλεφτόπουλο

Ένα μικρό κλεφτόπουλο του βασιλιά κοπέλι,
μια Ρωμιοπούλα αγάπησε μα κείνη δεν τον θέλει.
Παίρνει τα όρη πίσω της και τα βουνά μπροστά της.
Στον Άγιο Γιώργη έφτασε και κάνει το σταυρό της:
Άγιε μου Γιώργη αράδιασε κρύψε με αυτή την ώρα.
Φτάνει και το κλεφτόπουλο στου Αγίουγιωργή την πόρτα.
Άγιε μου Γιώργη αράδιασε μεγάλο τ' όνομά σου.
Θα βαφτιστώ στη χάρη σου να πάρω τ' όνομά σου.

Τραγούδι από τη Μαρίνα Φασιλή

Μάνα βαρκούλες τέσσερις

Μάνα βαρκούλες τέσσερις, μάνα βαρκούλες πέντε.
Σύρε μάνα και ρώτα τους, (δισ)γλυκά κουβέντιασέ τους. (δισ)
Μην είδανε αυτόν που αγαπώ τον ψεύτη της αγάπης,
που μ' ορκιζόταν κι έλεγε ότι ποτέ του δεν θ' αρνείτο.
Και τώρα με παράτησε σαν καλαμιά στον κάμπο, πέστε μου τι να κάνω.
Σαν τι ματάκια τον κοιτούν και τα δικά μου κλαίνε, τι έχουν δεν το λένε.
Σε τι τραπέζι τρώει ζουμί, σε ποια ταβέρνα πίνει και μένα πού μ' αφήνει.
Θέλω να τον καταραστώ, μα πάλι τον λυπούμαι μην παν και του το πούνε.
Από ψηλά να γκρεμιστεί, στα χαμηλά να πέσει, να ραϊστεί στη μέση.
Να ραϊστεί σαν το γυαλί, σαν το κερί να λιώσει, να 'ρθει να μ' ανταμώσει.

Τραγούδι από τη Μαρίνα Φασιλή

Η Αντριάνα

Πάρε με Αντριάνα μου να σε βοηθώ στην πλύση
κα θα σου κουβαλώ νερό από το Μαυρονήσι.
Αντριάνα μου γλυκιά που 'σαι ζάχαρη γλυκιά.
Πάρε Αντριάνα μου να σου μαζεύω ξύλα
και θα σου φέρνω λάχανα μόνο μια λέξη μίλα.
Αντριάνα μου γλυκιά που 'σαι σαν τη ζωγραφιά
που 'σαι ίσια λυγαριά.

Τραγούδι από τη Μαρίνα Φασιλή

Συγχώρεση

Σαράντα μέρες περπατώ να βρω παπά πνευματικό.
Παπά μου ξομολόγαμε, τα κρίματα συγχώρα με.
Παπά μου γκρέμισα εκκλησιά συνάντησα μια κοπελιά.
Παπά μου ξομολόγαμε τα κρίματα συγχώρα τα.

Του Γάμου (γαμήλια ή νυφιάτικα)

Μία άλλη κατηγορία των Δημοτικών Τραγουδιών είναι τα τραγούδια του γάμου ή νυφιάτικα, που έχουν περίπου το ίδιο περιεχόμενο με τα τραγούδια της αγάπης (ερωτικά). Είναι από τα παλαιότερα τραγούδια και έχουν την καταγωγή τους στην Αρχαία Ελλάδα: στους υμεναίους (τα τραγουδούσαν οι φίλες της νύφης καθώς τη συνόδευαν από το σπίτι της στο σπίτι του γαμπρού) και στα επιθαλάμια (τα τραγουδούσαν μπροστά στον νυφικό θάλαμο την ημέρα του γάμου). «Εισχωρούν, μάλιστα εις πάντα τα καθέκαστα των γαμήλιων εορτών εις πάσας τας γαμηλίας συνηθείας... επεξηγούσα την συμβολικήν των εννοιών προσδίδουσα εις αυτήν πάθος και μεγαλείον».

Ακολουθεί ένα τραγούδι που λεγόταν στους αρραβώνες.

Η κρυφοαρραβωνιασμένη

Κάτω - μάνα - κάτω στο περιβόλι μας και στις πορτοκαλιές μας,
εκεί καθόμουν κι έραβα, κένταγα μαντήλι.

Μα τον ουρανό, όσο μακριά κι αν βρίσκεσαι
δεν σε λησμονώ.

Εκεί περνούν τρεις αετοί, τρεις όμορφοι λεβέντες,
μα τον ήλιο,
το μπόι σου αξίζει ένα βασίλειο.

Ο ένας μήλο μούδωσε, ο άλλος πορτοκάλι.
Δεν σε λησμονώ, όσο μακριά κι αν βρίσκεσαι
δεν σε ξεχνώ.

Ο τρίτος ο μικρότερος μου 'δωσε δαχτυλίδι.
Δεν σε λησμονώ,
όσο μακριά κι αν βρίσκεσαι δε σε ξεχνώ.

Το πορτοκάλι το έφαγα, το μήλο το φυλάσσω,

μα τον ήλιο,
το μπόι του αξίζει ένα βασίλειο.
Το δαχτυλίδι το φορώ, γιατί είναι αρραβώνας.
Δεν σε ξεχνώ,
μα το ξένο κουμπάκι που έχεις στο λαιμό!

Τα τραγούδια του γάμου διακρίνονται σε υποκατηγορίες, ανάλογα με το περιεχόμενό τους, που αντιστοιχούν στα διάφορα στάδια της τελετής.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται ερμιονίτικα τραγούδια του γάμου από την προσωπική μου συλλογή.

Το γιασεμί είν' γιασεμί
το γιούλι είναι γιούλι
και η νέα που σου δώσαμε
μοιάζει σαν το ζουμπούλι.

Γαμπρέ μου σε παρακαλώ
μια χάρη να μας κάνεις
τη νέα που σου δώσαμε
να μην μας τη μαράνεις.

Γιούλι = ο μενεξές

Ζουμπούλι = ο υάκινθος

Τραγούδι από τη Μαρίνα Παν. Φασιλή

Συμβουλές για παντρεία

Ξένε σαν θες να παντρευτείς γυναίκα για να πάρεις,
έλα ρώτα με και μένα να σου πω ποια είναι για σένα.
Ψηλή γυναίκα μην πάρεις, δεντρί ξεριζωμένο.
Το δεντρί ξεριζωμένο πάντα θα 'ναι μαραμένο.
Κοντή γυναίκα μην πάρεις, βουτσί του ταβερνιάρη.
Το βουτσί του ταβερνιάρη καθιστό θα κουμαντάρει.
Άσπρη γυναίκα μην πάρεις, σακί αλευρωμένο.
Πάντα θα 'ναι σκονισμένο, το σακί αλευρωμένο.
Μαύρη γυναίκα μην πάρεις, σουπιά τηγανισμένη.
Η σουπιά τηγανισμένη, πάντα θα 'ναι μαυρισμένη.

Μελαχρινή και νόστιμη, να 'χει και μαύρα μάτια.

Σαν παλιώσει σαν γεράσει, πάντα μαύρα μάτια θα χει.

Τραγούδι από τη Ματίνα Σ. Μπουκουβάλα

Τραγούδια του γάμου ερμιονίτικα περιέχονται και στο βιβλίο «Μουσικοχορευτική Παράδοση της Ερμιόνης» της Βιβής Σκούρτη.

Ένα τραγούδι θα σας πω στης πέρδικας το νύχι
χαρά στα μάτια του γαμπρού που διάλεξαν τη νύφη.
Ένα τραγούδι θα σας πω απάνω στο κεράσι,
τ' ανδρόγυνο που γίνεται να ζήσει να γεράσει.
Γαμπρέ πώς τα κατάφερες και μπήκες στο μπαξέ μας
και διάλεξες και έκοψες τ' ωραίο μενεξέ μας.
Τη νύφη μας την είχαμε σε κόλλα διπλωμένη
και τώρα σας τη δίνουμε άξια και τιμημένη.
Η νύφη είναι όμορφη, επίσης κι ο γαμπρός μας,
αν πεις για τον κουμπάρο μας είναι ο λεβεντονιός μας.
Ένα τραγούδι θα σας πω απάνω στην πεντάρα,
να ζήσει η νύφη κι ο γαμπρός κι η όμορφη κουμπάρα.
Ένα τραγούδι θα σας πω απάνω στο πεπόνι
να ζήσει η νύφη κι ο γαμπρός κι οι συμπεθέροι όλοι.
Ωραία είναι η νύφη μας ωραία τα προικιά της
ωραία κι η παρέα της που κάνει τη χαρά της.

Σ' αυτό το σπίτι που 'ρθαμε καλέ σήμερα,
όλοι είναι μαζεμένοι σαν τι χαρά θα γένει.
Παντρεύεται ο Αυγερινός καλέ σήμερα,
την Πούλια κάνει ταίρι και τ' άστρα συμπεθέροι.
- Νύφη πόσο τ' αγόρασες καλέ σήμερα
αυτό το παλληκάρι να τ' αγοράσουν κι άλλοι

- Χίλια φλουριά τ' αγόρασα καλέ σήμερα
και πεντακόσια γρόσια για την καλή του γλώσσα.

Νύφη μου καλορίζικη και πώς σου παν' οι λίρες
να σου χαρίζει ο Θεός τον νέον που επήρες.
Το άνθος που επότιζες μάνα μου στην αυλή σου
σήμερα σου το παίρνουνε και δώσ' του την ευχή σου.

Αγάπα τη μανούλα σου, νυφούλα
και τα πεθερικά σου.
Για να σε βοηθήσουνε, νυφούλα,
να φτιάξεις τη φωλιά σου.
Νυφούλα τα στολίδια σου
και τα διαμαντικά σου, νυφούλα.

Της λυγερής το φόρεμα της νύφης το φουστάνι
δέκα κορίτσι το 'ραβαν και δέκα το κεντούσαν.
Και μια κοπέλα δροσερή νυφούλα
και μια κοπέλα δροσερή ράβει και τραγουδάει.
Όσα πλουμούδια νύφη μου, νυφούλα,
όσα πλουμούδια νύφη μου έχει το φόρεμά σου,
πολλά να' ναι τα χρόνια σου πολλά και τα καλά σου.

Νύφη μου τα μαλλάκια σου
στις πλάτες σου ριγμένα,
άγγελοι τα χτενίζανε
με διαμαντένια χτένια.

Νύφη μου καλορίζικη
και πώς σου πάνε οι λίρες!
Να σου χαρίζει ο Θεός
τον άντρα που επήρες.

Γαμπρέ μου εσένα πρέπει σου
μεταξωτό ζωνάρι
να ζώνεσαι στη μέση σου
γιατί είσαι παλικάρι.

Ας είναι η ώρα η καλή κι η ώρα ευλογημένη,
που την ευλόγησ' ο παπάς με το δεξί το χέρι.

Ενδιαφέρον, ωστόσο, παρουσιάζουν τα τραγούδια και τα δίστιχα που υπάρχουν στο βιβλίο του δασκάλου Μιχαήλ Παπαβασιλείου «Θρύλοι και Παραδόσεις της Ερμιόνης».

Η Κωνσταντινιά

Δεν είν' αυγή να σηκωθώ, να μην αναστενάξω.

Κωνσταντινιά, Κωνσταντινιά μοσχάτη κιτρολεμονιά.

Μου λένε για να γιατρευτώ εσένα να φιλήσω.

Κωνσταντινιά, Κωνσταντινιά ψηλή μου δεντρολιβανιά.

Χωρίς εσένα εγώ δε ζω, έλα να παντρευτούμε.

Κωνσταντινιά, Κωνσταντινιά παντρέψου τώρα που 'σαι νια.

Κωνσταντινιά, δεν ντρέπεσαι

να λες πως δεν παντρεύεσαι.

❖ Στο στρώσιμο του νυφικού κρεβατιού:

«Να είναι καλορίζικο το νυφοκρέβατό σου
και ευτυχία και χαρά, να 'χει το σπιτικό σου».

❖ Την ώρα που ζύμωναν:

«Των οματιών σου το νερό θα πάρω να ζυμώσω
και με τη λάβρα της καρδιάς το φούρνο θα πυρώσω».

- ❖ Η απάντηση της νύφης γλυκιά και συγκινητική:
«Ζυμώσατέ μου το ψωμί όμορφες κοπελούδες
με μαγουλάκια κόκκινα και ολόχρυσες πλεξούδες».
- ❖ Στο ξύρισμα και το ξέπλυμα του γαμπρού:
«Γαμπρέ μας καλορίζικο χαρά στο ριζικό σου
το περιστέρι του χωριού το έκανες δικό σου».
- ❖ Όταν ο γαμπρός έμπαινε σε νέο σπίτι:
«Του γαμπρού μας πρέπει τραγούδια να του πούμε
στο καινούργιο σπίτι του μπήκαμε να χαρούμε».
- ❖ Όταν τελείωνε το στόλισμα της νύφης για να πάει στην εκκλησιά και κανείς να μην τη ματιάσει:
«Νύφη μας καλορίζικη που λάμπεις σαν τη χάντρα
να σου χαρίσει ο θεός αυτόν που παίρνεις άντρα».

Τα παρακάτω τραγούδια τα ξεκινούσαν οι ...καλλίφωνοι και ακολουθούσαν οι υπόλοιποι της παρέας, όταν σταματούσαν τα όργανα για να ξεκουραστούν οι οργανοπαίκτες.

Κανελλόριζα

Σ' ένα μικρό στενό κοντά στην Μπουσουλόντα,
κόρη α...κόρη αγαπώ.
Κόρη αγαπώ ξανθή και μαυρομάτα,
δώδεκα δώδεκα χρονών.
Δώδεκα χρονών που ο ήλιος δεν την είδε,
μόνο η Μα...μόνο η Μάννα της
μόνο η Μάννα της Κανέλλα τη φωνάζει,
Κανέλλο...Κανελλόριζα

Πού είν' οι όρκοι

Πού είν' οι όρκοι, πού είν' η πίστη, πού είν' τα όσα εσύ μ' ορκιστείς,
πού είν' τα στέφανα του γάμου, πού είν' τα ρόδα κι οι μυρτιές.
Κόρη μου αν ποθείς να ζήσω, δος μου τα λουλούδια πίσω,
δος μου πίσω τα λουλούδια, δος μου πίσω τα φιλιά.

Τα λουλούδια μαραμένα, τα φιλιὰ φαρμακωμένα,
και οι ὄρκοι σου ψευδεῖς, να τι μου 'μεινε αν ποθείς.

Τραγουδούσαν, ὅμως, και ἄλλα τραγούδια του γάμου γνωστά κυρίως στην Πελοπόννησο αλλάζοντας τις περισσότερες φορές τα ονόματα και κάνοντάς τα με αυτό τον τρόπο ...ερμιονίτικα. Μερικά απ' αυτά ἦσαν και τα παρακάτω:

Μ' αγαπὰς γαρυφαλλιά μου

Μ' αγαπὰς γαρυφαλλιά μου, μ' αγαπὰς με γελὰς,
τον καιρό σου να περνὰς.
Σ' αγαπῶ βασιλικέ μου, σ' αγαπῶ δε σε γελῶ
σαν τα μάτια μου τα δυο.
Πες μου ποιος γαρυφαλλιά μου, πες μου ποιος σε μάλωσε,
που 'ρθες και μ' αντάμωσες.
Μη σε μα γαρυφαλλιά μου, μη σε μάλωσε κανείς
γαρυφαλλιά να μου το πεις.
Με μαλῶ βασιλικέ μου, με μαλώνει η μάνα μου.
Πες το μαντζουράνα μου.
Με μαλῶ βασιλικέ μου, με μαλώνει ο αδελφός μου.
Ἄστο μάτια μου και φως μου.
Με μαλῶ βασιλικέ μου, με μαλώνει η πεθερά μου,
για 'ναι λίγα τα προικιά μου.
Με μαλῶ βασιλικέ μου, με μαλώνει ο πεθερός μου,
για 'ναι λίγος ο βίός μου.
Με μαλῶ βασιλικέ μου, με μαλώνει η νύφη,
να φύγω απ' το σπίτι μου.

Τώρα τα πουλιά

Τώρα τα πουλιά τώρα τα χελιδόνια
τώρα οι πέρδικες συχνολαλουν και λένε:
Ἐύπν' αφέντη μου, ξύπνα γλυκέ μου αφέντη.
Ἄσ' με λυγερή λίγον ύπνο να πάρω,
γιατί ο αφέντης μου στη βάρδια μ' εἶχε απόψε
και στον πόλεμο πάντα μπροστά με βάνει
για να σκοτωθῶ, για σκλάβο να με πάρουν.

Έκαμε ο Θεός κι η Δέσποινα η Παρθένα
και ξεσπάθωσα με Τούρκους μ' Αρβανίτες.

Χίλιους έκοψα, χίλιους και δυο χιλιάδες
ένας μου έμεινε και εκείνος λαβωμένος.

Κάστρο εγύρευε, χωριό να πάει να μείνει.

Βρίσκει ένα δεντρί, το λέγαν κυπαρίσσι.

– Δέξε με δεντρί, δέξε με κυπαρίσσι.

– Να τους κλώνους μου και κρέμασ' τ' άρματά σου,
να τις ρίζες μου και δέσε τ' άλογό σου,
να τον ήσκιο μου και πέσε να πλαγιάσεις,
κι αύριο το καλό πρωί το νοίκι να πλερώσεις.

– Άκουσε ουρανέ και γης μην τ' απομείνεις,
ως και το δεντρί νοίκι να μου γυρεύει,
δυο σταμνιά νερό κι ένα καλάθι χώμα,
ως και τις ριζούλες του νερό να τις ποτίσω.

❖ Όταν χορεύει η νύφη:

Σήμερις λάμπει ο ουρανός, σήμερις λάμπει η μέρα,
σήμερα στεφανώνεται αητός την περιστέρα.

Ο ήλιος είναι ο γαμπρός και το φεγγάρι η νύφη,
και τ' αστεράκι τ' ουρανού είναι οι συμπεθέροι.

Νύφη, σήκω το χέρι σου και κάνε το σταυρό σου,
και περικόλει το Θεό να ζήσει ο σύντροφός σου.

❖ Όταν χορεύει ο γαμπρός:

Γαμπρέ μου, σε παρακαλώ, μια χάρη να μας κάνεις,
το ρόδο που σου δώσαμε, να μη μας το μαράνεις.

❖ Όταν χορεύει ο κουμπάρος:

Κουμπάρε καλορίζικε, πο 'βαλες το στεφάνι,
να σ' αξιώσει ο Θεός να βάνεις και το λάδι.

(Δηλ. Να βαφτίσει και το πρώτο παιδί, σύμφωνα με το έθιμο.)

❖ Όταν χορεύει ο προξενητής:

Ποιος ήταν ο προξενητής, που μάσαγε κανέλλα,
και ταίριαξε τα δυο μαζί, αητό και περιστέρα.

Ασφαλώς, όμως, σε παλιότερες εποχές πολλά ήσαν και τα αρβανίτικα τραγούδια που έλεγαν στους γάμους.

Κάποια τέτοια δίστιχα μου έχει πει ο Αντώνης Εμμ. Τσούκας, στενός φίλος του πατέρα μου. Θα προσπαθήσω να τ' αποδώσω γραπτά.

Μος μα κε-βνι
(Μην μου τον πάτε)
Βράπε-βράπε
(πιλάλα-πιλάλα)
Ψεεγαμπουρι
(γιατί τον άντρα μου έχω)
με λιάπε
(με τα λιάπικα)

Καντ-ν πούλα
(τραγουδάει η κότα)
Κ-ντ-ν γκέλι
(τραγουδάει ο κόκορας)
Κορ-μ βγεν
(όταν έρχεται)
Μπουρί λεβέντι
(ο άνδρας ο λεβέντης)

Μ-μαρτονμ' μα
(με πάντρεψε η μάνα μου)
Εδέ μηδέ στεπί
(και μου 'δωσε ένα σπίτι)

Πονμπανμπορ
(μήπως βαστάει μπόρες)
Που μπανσι
(μήπως βαστάει βροχή)

Τα δύο παραπάνω τραγούδια τα χόρευαν την Τετάρτη, την ώρα που ετοίμαζαν το προζύμι για τις πίτες του γάμου. Χορεύοντάς τα οι συγγενείς έριχναν χρήματα για τους μελλόνυμφους.

Της Ξενιτειάς

Ο εκπατρισμός και η ξενιτειά ήταν πάντα από τα πιο χαρακτηριστικά γεγονότα της ελληνικής ζωής μέχρι και τις μέρες μας. Τα πικρά συναισθήματα του αποχωρισμού, ο αγώνας για οικονομική αποκατάσταση, οι δυσκολίες της ζωής του ξενιτεμένου, η μοναξιά, η νοσταλγία της πατρίδας αποτελούν τα κυριότερα στοιχεία των τραγουδιών αυτών. Ορισμένα απ' αυτά τα στοιχεία διαφαίνονται και στα επόμενα τραγούδια αυτής της κατηγορίας.

Το μήλο

Το μήλο που 'ναι στη μηλιά το παραγινωμένο,
δεν πέφτει, δεν μαραίνεται ουδέ πουλιά το τρώνε.
Το τρων τα λάφια και ψοφούν λύκοι και αγριεύουν.
Δεν το 'τρωγε κι η μάνα μου να μη με είχε κάνει.
Κι αν μ' έκανε τι μ' ήθελε κι ακόμα τι με θέλει
για να περνάω βάσανα στην ξενιτειά με στέλνει (ή ζωή βασανισμένη).

Τραγούδι από τη Χριστίνα Ψαθά

Η Ανατολή

Εχάραξε η Ανατολή και φώτισε η Δύση
Πάνε τα πουλάκια στη βοσκή κι οι κοπελιές στη βρύση.
Παίρνω κι εγώ τον μαύρο μου και πάω να τον ποτίσω.
Βρίσκω την κόρη κι έπλενε σε μαρμαρένια γούρνα.
Λίγο νερό της ζήτησα να πιω εγώ κι ο μαύρος.
Σαράντα τάσια μου 'βγαλε τα μάτια της δεν τα 'δα.
Κι απάνω στα σαρανταδυό και στα σαραντατρία
βλέπω την κόρη που 'κλαιγε και βαριαναστενάζει.

- Τι έχεις κόρη μου και κλαις και βαριαναστενάζεις;
- Άνδρα έχω στην ξενιτιά εδώ και δέκα χρόνια
 άλλοι μου λεν πως πέθανε κι άλλοι μου λεν πως ήρθε.
- Αλήθεια κόρη πέθανε αλήθεια κόρη μ' ήρθε.
 Εγώ του δάνεισα πανί κι ήρθα να μου το δώσεις.
- Και σαν του δάνεισες πανί εγώ θα σε πληρώσω.
- Εγώ του δάνεισα κερί κι ήρθα να μου το δώσεις.
- Και σαν του δάνεισες κερί εγώ θα σου το δώσω.
- Εγώ του δάνεισα φιλί κι ήρθα να μου το δώσεις.
- Και σαν του δάνεισες φιλί σύρε να σου το δώσει.
- Εγώ κόρη είμαι ο άντρας σου εγώ είμαι κι ο καλός σου.
- Πες μου σημάδια του σπιτιού ίσως και σε γνωρίσω.
- Ελιά έχεις στην πόρτα σου και κλήμα στην αυλή σου.
- Ίσως και ήσουν πραγματευτής και πέρασες και τα είδες.
- Χρυσό καντήλι κρέμεται στην κλίνη που κοιμάσαι.
- Ίσως και ήσουν φίλος του και σ' έφερε και τάδες.
- Πες μου σημάδια του κορμιού ίσως και σε γνωρίσω.
- Ελιά έχεις στην πλάτη σου ελιά και στη μασχάλη
 και άλλη μια στο στήθος σου απ' όλες πιο μεγάλη.
- Εσύ είσαι καλέ ο άντρας μου εσύ είσαι και ο καλός μου
 τα ματάκια και το φως μου.

Τραγούδι από τη Ματίνα Μπουκουβάλα.

Ιδιαίτερη εντύπωση μου έκανε που θυμόταν όλους τους στίχους ενός τόσο μεγάλου Δημοτικού Τραγουδιού...

Το πουλάκι

Άραγε τι να γίνεται
ένα μικρό πουλάκι
που αγαπιόμαστε τα δυο
ένα καλοκαιράκι.

Ο Μάρτης μήνας πέρασε
κι ο Απρίλιος μας πιάνει
και μένα το πουλάκι μου
ακόμα δεν εφάνη.

Μου είπαν πως πάει στην ξενιτειά
με τ' άλλα τα πουλάκια
τον Μάρτη μήνα έρχεται
με τα χελιδονάκια.

Την πληγωμένη μου καρδιά
ποιος θα μου τη γιάνει
θα μου τη γιάνει ένας νιος
που τον λένε Γιάννη.

Τραγούδι από τη Ματίνα Μπουκουβάλα. Τραγουδιέται σαν το Λεμονάκι μυρωδάτο.

Η μουσμουλιά

Θα φύγω κόρη μου στα ξένα
θα μακρυνθώ δια παντός
θα 'μαι πάντα δυστυχισμένος
γιατί θα είμαι μοναχός.
Χωρίζει η μοίρα τους ανθρώπους
τα φύλλα αφήνουν τα κλαδιά
τα μάτια βλέπουν άλλους τόπους
μα δεν αλλάζει η καρδιά.

Στον τόπο που σε πρωτοείδα
θε να φυτέψω μουσμουλιά
για να κρεμάσω της ελπίδας
που έχω φως μου στην καρδιά.
Στον ίσκιο της ν' αποκοιμούμαι
τη μυρωδιάς της να ρουφώ
κι όταν εσένανε θυμούμαι
να κόβω μούσμουλο στιφό.

Τραγούδι από τον Γιώργο Σκούρτη. Τραγουδιόταν σαν καντάδα.

Μάνα μου, ματζουράνα μου

Ένα πουλί μάνα μου,
ματζουράνα μου,
ένα πουλί απ' το χωριό μας
έφυγε και πάει στα ξένα,
ξένα και ξενιτεμένα.

Με τα ρου μάνα μου,
ματζουράνα μου,
με τα ρούχα μου μαλώνω
τα ξεσκίζω, τα μπαλώνω.
Μη με στέλνεις μάνα στην Αμερική,
γιατί θα μαραζώσω και θα μείνω εκεί.

Τα Εργατικά

«Σε καινούργια βάρκα μπήκα

και στον Άγιο Γιάννη (ε)βγήκα».

Δεν υπάρχει Ερμιονίτης, που να μην έχει τραγουδήσει, ιδιαίτερα τις μέρες της Αποκριάς, το κορυφαίο τραγούδι, «Οι ψαράδες»,² που αρχίζει με τους παραπάνω στίχους. Καλλίφωνοι και παράφωνοι, συμπολίτες - «ερμηνευτές», χαίρονται τα λόγια και τη μελωδία, που εκθειάζουν σκηνές της ψαράδικης ζωής. Χορεύουν, γλεντούν, αδελφώνονται, «ανασαίνουν», εκδηλώνονται, νιώθουν ευτυχισμένοι. Χρόνια τώρα οι ίδιες εικόνες!

Στις λαϊκές μουσικές καταγραφές το τραγούδι, με τη μικρασιάτικη καταγωγή, έχει τίτλο «Το караβάκι». Η μελωδία του, με ήπια τα ηχοχρώματα της Μικρασίας, είναι διαφορετική από εκείνη που τραγουδιέται στην Ερμιόνη. Πολύ πιθανόν, λοιπόν, το τραγούδι να το έφεραν στον τόπο μας οι ναυτικοί, που ψάρευαν από παλιά σ' εκείνα τα μέρη. Δεν αποκλείεται, όμως, να το άκουσαν και σε άλλους ψαράδικους τόπους, όπου βρέθηκαν για το καθημερινό μεροδούλι και από εκεί να το «μετέφεραν» στην ιδιαίτερη πατρίδα τους.³

Όπως, όμως, και να έχουν τα πράγματα, ένα είναι σίγουρο. Οι στίχοι του τραγουδιού, «θάλασσα απέραντη», που αφηγούνται τις ιστορίες τους με τους όμορφους διαλόγους, άγγιξαν όλους τους ντόπιους, θαλασσινούς και στεριανούς. Οι εικόνες που περιγράφονται με ξεχωριστή επιτυχία, αποτύπωναν τη δουλειά, τους κόπους αλλά και την ιδιοσυγκρασία τους. Ταίριαζαν στη ζωή τους! Και τι πιο φυσικό; Το αγάπησαν! Στη συνέχεια, αντικαθιστώντας λέξεις και φράσεις, δημιούργησαν παραλλαγές, όπως συνηθίζεται στα Δημοτικά Τραγούδια και ταυτίστηκαν μαζί του. Όσο για τη μελωδία του τραγουδιού, καθώς η αρχική είχε

²Με τον τίτλο αυτό είναι καταχωρημένο το τραγούδι σε παλαιότερες και νεότερες ποιητικές συλλογές Δημοτικών Τραγουδιών.

³Πρβλ: Γ. Σπετσιώτη, άρθρο «Νάνι ντε τε Λιέδουρα ...» περ. «στην ΕΡΜΙΟΝΗ ...», τευχ. 13.

πλέον ξεχαστεί, προτίμησαν έναν εύκολο χορευτικό ελληνικό σκοπό, τον πασίγνωστο καλαματιανό «Λεμονάκι μυρωδάτο». Έτσι το έκαναν ολότελα δικό τους! Τα τραγούδια του λαού, όπως και άλλα εκφραστικά του στοιχεία, όταν βρίσκουν γόνιμο έδαφος «μεταφυτεύονται» με επιτυχία σε διαφορετικούς τόπους από εκείνον της καταγωγής τους. Ευδοκιμούν και στη νέα πατρίδα το ίδιο πετυχημένα, γιατί συνταιριάζουν με τη ζωή, τη νοοτροπία, τις συνήθειες, τις ανάγκες των κατοίκων αλλά και ολόκληρο το φυσικό περιβάλλον.

Οι ψαράδες της Ερμιόνης

(Γραμμένο όπως συνηθίζουμε να το τραγουδάμε.)

Σε-κάλε-σε καινούργια βάρκα μπήκα,	έχουμε παστά και χλώρια
σε καινούργια βάρκα μπήκα	και πεντέξι οκάδες χώρια.
και στον Άγιο Γιάννη (ε)βγήκα.	Ε-κάλε-έχουμε χρυσή σαρδέλα,
Ε κάλε – είδα ναύτες παλληκάρια,	έχουμε χρυσή σαρδέλα
είδα ναύτες παλληκάρια	σαν την όμορφη κοπέλα.
που ψαρεύανε για ψάρια.	Πα-κάλε-πάρε βούρλο βούρλωσέ τα,
Γεια κάλε- γεια χαρά σας παλληκάρια,	πάρε βούρλο βούρλωσέ τα
γεια χαρά σας παλληκάρια	και πελάντζα ζύγισέ τα.
έχετε για μένα ψάρια. ή	Βου-κάλε-βούρλο κάνω (έχω)
Ε-κάλε έχετε ψαράδες ψάρια,	τα μαλλιά σου,
έχετε ψαράδες ψάρια	βούρλο κάνω (έχω) τα μαλλιά σου
αστακούς και καλαμάρια.	και πελάντζα την ποδιά σου
Ε-κάλε- έχουμε παστά και χλώρια,	(ή τα βυζιά σου).

Βούρλο: Φυτό των βάλτων, των ποταμών και των λιμνών. Στα μακριά βελονοειδή του φύλλα οι ψαράδες της Ερμιόνης περνούσαν τα ψάρια, φτιάχνοντας ζύγια της μισής, μιας ή δυο οκάδων, για να τα πουλήσουν. Στην περιοχή μας πολλά βούρλα έβγαιναν στ' Αλώνια και σ' άλλες βαλτώδεις τοποθεσίες.

Το τραγούδι με λίγα λόγια...

Ένα ολοκαίνουργιο ντόπιο σκαρί, με το φρεσκοβαμμένο ξύλο του να μυρώνει το θαλασσινό αγέρι, αρμενίζει περήφανο στον δροσερό καθρέφτη του Ερμιονικού κόλπου. Είναι βγαλμένο από τα άξια χέρια και τον ευφάνταστο νου των φημισμένων караβομαραγκών της Ερμιόνης.

Πιάνει γιαλό και βγάζει στη στεριά, στο πιο θαλασσινό μας εκκλησάκι, τον Αγιογιάννη, τον καλοδεχούμενο επισκέπτη. Είναι πρωί, η ώρα που το φως της ημέρας έχει αγκαλιάσει όλη την πλάση. Μπροστά στα έκπληκτα μάτια του ξανοίγονται ολοζώντανες, οι χλιοτραγουδισμένες από τη λαϊκή μας μούσα σκηνές της κοπιαστικής ζωής των άτρωτων ψαράδων.

Η εικόνα που πρωτοβλέπει τον ξαφνιάζει ευχάριστα! Κόσμος πολὺς είναι μαζεμένος, «σαν τις γάτες»- σχολιάζουν κάποιοι, στις πλώρες των καϊκιών. Θέλουν να διαλέξουν γευστικότερα ψάρια και άλλα θαλασσινά, που οι απτόητοι και παράτολμοι Ερμιονίτες ψαράδες, καθημερινά, φέρνουν στο πιάτο τους από τους ψαρότοπους της περιοχής.

Τους χαιρετούν και με ενδιαφέρον ρωτούν «για τα καλά» που έχουν πιάσει. Η ψαριά, πισκάδα τη λέμε με «χαριτωμενιά» οι ντόπιοι, είναι πλούσια, γι' αυτό μπορούν να απολαύσουν, ό,τι αγαπά η ψυχή τους. Υπάρχουν ψάρια «καθαρά και μουντάρικα» μεγάλα και μικρά, πρώτα και δευτερότριτα, ολόφρεσκα, ζωντανά και λαχταριστά.

Έχουμε και χρυσή σαρδέλα, διαλαλούν εκείνοι, πειρακτικά, που μοιάζει με τα όμορφα κορίτσια της πατρίδας! Είναι η απάντησή τους, καθώς τα φλερτάρουν, βλέποντάς τα αγουροξυπνημένα, όμορφα και ποθητά κάτω στον γιαλό.

Ανταπαντούν τα κοριτσόπουλα ρίχνοντας κλεφτές ματιές πότε στα ψάρια και πότε στους νεαρούς ψαράδες! Μ' ένα βλέμμα όλο νόημα δείχνουν τις προτιμήσεις και τα γούστα τους. «Προστάζουν» τον ψαρά να πάρει βούρλο, να τα περάσει όλα μαζί και ζυγισμένα στην πελάντζα, να τους τα δώσει.

Εκείνος, έχοντας ξεχάσει την κούρασή του, συνεχίζει «απτόητος» το χωρατό του. Είναι διατεθειμένος να τους χαρίσει απλόχερα ό,τι τραβά η ψυχή τους, αφού τα «βούρλα», τα μαλλιά τους, είναι ατέλειωτα και οι φαρδιές ποδιές τους χωρούν τα πάντα! Τα συναισθήματά του νεαρού απογειώνονται! Θέλει να προκαλέσει

περισσότερο το ερωτικό ενδιαφέρον του κοριτσιού, που έχει από τ' άλλα ξεχωρίσει. Χρησιμοποιεί λέξεις άλλοτε κομψές κι ευγενικές και άλλοτε τολμηρές, άπρεπες και απρόσεχτες. Πάντοτε όμως αυθεντικές, αληθινές και γνήσιες.

Εικόνες αλλοτινές και τωρινές! Παραστάσεις διαχρονικές, που ανήκουν στο χθες και αποτυπώνονται στο σήμερα. Λόγια, κουβέντες και πειράγματα, αξίες και νοήματα που δεν αλλοιώθηκαν στο πέρασμα του χρόνου. Ένας πραγματικός θησαυρός σμιλεμένος από τον ποιητή - λαό, που βρέθηκε στην ...«καλή του ώρα!».

Τραγουδώντας οι συντοπίτες μας (ο Μανόλης, ο Σταύρος, ο Νικολός, ο Μιχαλάκης, ο Λάμπης, η Χριστίνα, ο Γιώργος ο Σκούρτης-Μάσας και άλλοι διαφορετικής γενιάς άνθρωποι) με τις παθιάρικες φωνές τους «Σε καινούργια βάρκα μπήκα», έδιναν σε κάθε λέξη τη μυστική της ποιότητα. Και όσο το οινόπνευμα φουρτούνιαζε το πνεύμα και τα συναισθήματα ακατάπαυστα δονούσαν την ψυχή, τόσο φούντωνε ο πόθος για ζωή!

Το τραγούδι ανήκει στην κατηγορία των Εργατικών (της εργασίας) Παραδοσιακών Τραγουδιών του τόπου μας.⁴ Τραγουδιέται κατά κόρον στη γιορτή της Αποκριάς μαζί με άλλα Δημοτικά Τραγούδια των ημερών. Πρόκειται για μια επιτυχημένη μουσικοχορευτική συνάντηση εργασιακού πνεύματος και επετειακής συγκίνησης. Με επίκεντρο τη θάλασσα και τους ανθρώπους, οι θαλασσινοί μας, με ιδιαίτερη ευκολία, χωρίς αναστολές και παρεξηγήσεις, άπλωναν τη ζωή και τους βαθύτερους πόθους τους, στα ...δίχτυα!

⁴Τα εργατικά Δ.Τ. αποτελούν ξεχωριστή κατηγορία των παραδοσιακών τραγουδιών με ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Το περιεχόμενό τους αναφέρεται στις διάφορες εργασίες (δουλειές) των ανθρώπων στεριανών και θαλασσινών. Τα περισσότερα εργατικά Δ.Τ. συμπορεύονται με ρυθμικές κινήσεις, που υποβοηθούν την πρόοδο και την ταχύτητα της εργασίας, αλλά και αλαφραίνουν με τον ρυθμό τους τον μόχθο των εργατών. Τις ατέλειωτες ώρες που αλέθουν, πλέκουν, υφαίνουν στον αργαλιό, σκάβουν τη γη, τραβούν κουπί, ρίχνουν και σηκώνουν δίχτυα και παραγάδια, δολώνουν, ξεψαρίζουν και περνούν τα ψάρια στα βούρλα, το τραγούδι συνοδεύοντας τις κινήσεις τους, ξεκουράζει και ψυχαγωγεί.

Γνωμικά

Η κατηγορία αυτή παρουσιάζεται στο βιβλίο του Νικολάου Γ. Πολίτη «Εκλογαί από τα τραγούδια του Ελληνικού λαού». Τα τραγούδια αυτά συμπυκνώνουν τις γνώμες όλων των Ελλήνων, εκφράζουν τη λεπτή τους κρίση και «βυθίζονται» μέσα σ' όλες τις πτυχές του ανθρώπινου στοιχείου. Τέτοια τραγούδια βρέθηκαν και στην Ερμιόνη.

Κόρη που πας στον ποταμό

-Κόρη που πας στον ποταμό
τα ρούχα σου να πλύνεις,

πάρε και με τα ρούχα μου
κι ύστερα μου (εμένα) (μη) τα δίνεις.

-Να μην τα πλύνεις με νερό
μον' με τα δάκρυά σου

και με το μοσχοσάπουνο
που λούζεις τα μαλλιά σου.

-Να μη τ' απλώσεις σε κλαρί
μηδέ και σε κλωνάρι,

παρά σε πικραμύγδαλα
π' ανθίζει το Γενάρη.

-Να πέφτουν τ' άνθη επάνω μου
τα φύλλα στην ποδιά μου

κι αυτά τα πικραμύγδαλα
μέσα στην αγκαλιά μου.

Τραγούδι από τη Χριστίνα Ψαθά - Χορός καλαματιανός

Εγώ στον ήλιο ορκίστηκα
ποτέ μην τραγουδήσω
και τώρα για τους φίλους μου
και τους ξενιτεμένους
θα πω τραγούδι θλιβερό
και παραπονεμένο.

Για φάτε, πιείτε φίλοι μου
χαρείτε να χαρούμε
τούτον τον χρόνο τον καλό,
τον άλλο, ποιος το ξέρει
για ζούμε, για πεθαίνουμε
για σ' άλλον κόσμο πάμε.

Περιγελαστικά - Σατιρικά

Ξέρουμε πως από το μάτι και τη γλώσσα του λαού κανένας δεν ξεφεύγει! Όλα τα παρακολουθεί και τα σχολιάζει ανάλογα! Σαρκάζει και ειρωνεύεται ανθρώπινα ελαττώματα, όπως την περιέργεια, την τεμπελιά, τη λαιμαργία, την ξινίλα, τη μιζέρια, την τσιγκουνιά, τη φλυαρία αλλά και σωματικά ελαττώματα. Ακόμα και διάφορες αταίριαστες κοινωνικές συμπεριφορές και καταστάσεις, του δίνουν τροφή και διέξοδο. Γελάει και ξεχνάει, για λίγο, τα δικά του προβλήματα και βάσανα. Πολλές φορές δεν διστάζει ν' αναφερθεί και σε ονόματα, μέσα στα τραγούδια που σκαρώνει.

Πρόκειται για τα «Περιγελαστικά ή Σατιρικά τραγούδια», μια ξεχωριστή κατηγορία των Δημοτικών μας Τραγουδιών με ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Στα τραγούδια επικρατεί ένας τόνος ευθυμίας και γέλιου, όχι και τόσο συνηθισμένος στη Δημοτική μας Ποίηση. Εδώ, ο «ανώνυμος» ποιητής χαρακτηρίζεται από εξωστρέφεια. Δεν μιλά μόνο για καημούς και βάσανα, αλλά επικεντρώνεται στη διασκέδαση και τη φαιδρότητα.

Εντύπωση προκαλεί και η μουσική τους. Ο σκοπός, δηλαδή, που έχει επιλέξει ο δημιουργός τους, για να τραγουδηθούν. Νομίζω, πως και ο καλύτερος επαγγελματίας Μουσικοσυνθέτης, τόσο επιτυχημένη μουσική γι' αυτού του είδους τα τραγούδια, δεν θα μπορούσε να συνθέσει.

Οι ημέρες της Αποκριάς, με τις διασκεδάσεις, τους χορούς, τα ξεφαντώματα και τα μασκαρέματα, είναι οι κατεξοχήν ημέρες που λέγονται τα σατιρικά τραγούδια. Θα παρουσιάσω ορισμένα απ' αυτά.

Το πρώτο είναι καταγεγραμμένο από τη μητέρα μου. Δυστυχώς, δεν μπόρεσα να βρω τη μουσική του. Σε όσους απευθύνθηκα, γνώριζαν μόνο τα λόγια.

Η βουλή της γριάς

Μια γριά μαγείρευε, πράσα με το βούτυρο
και της ήρθε μια βουλή, για να πάει να παντρευτεί.

Δίνει μια του τσουκαλιού και άλλη μια του μπακαλιού.
Πάρτε γάτες τα φαγιά και σεις σκύλοι τα ζουμιά,
γιατί εγώ θα παντρευτώ και θα σπιτονοικοκυρευτώ.

Το δεύτερο είναι ένα τετράστιχο, στ' αρβανίτικα, που μου το τραγούδησε, γύρω στα 1980, ο μακαρίτης Αντώνης Τσούκας, αδελφικός φίλος του πατέρα μου, με τη σωστή, γλυκιά και σιγανή φωνή του.

Κούσσε σκούντι ντάρδ_ν	Ποιος τίναξε την αχλαδιά
ρούσα με_τμπάρδ_ν	η ξανθιά με την άσπρη.
Κούσσε σκούντι मुδαλένε	Ποιος τίναξε τη μυγδαλιά
ρούσα με μελαχρινένε.	η ξανθιά με τη μελαχρινή.

Ανάλογο με το προηγούμενο και το παρακάτω τετράστιχο, που κι αυτό μου είχε πει ο «κυρ» Αντώνης. Το τραγουδούσαν οι Ερμιονίτες στον παπα-Μιχάλη Μπούρλα, άνθρωπο ευχάριστο, γλεντζέ και κουβαρντά, που συνήθιζε να κερνά τις παρέες, όταν χόρευε...

Παπαδιά μωρ' παπαδιά
παπαδιά πού είν' ο παπάς,
ο παπάς ο μερακλής
ο διπλοτριπλοχορευτής.

Ο Μυλωνάς

-Μπάρμπα Θανάση μυλωνά για δεν αλέθει ο μύλος το στάρι της Κουτύλης.	Το 'κοψαν οι Κρανιδιώτισσες με τ' άσπρα τους τα πόδια που μοιάζουν σαν χταπόδια.
-Το 'κοψαν το 'ρημο νερό τους κάμπους δεν ποτίζει κι ο μύλος δεν γυρίζει.	Το 'κοψαν οι Καστριώτισσες με τ' άσπρα τους τα μπράτσα που μοιάζουν σαν τα πράσα.

Όπως γράφει ο δάσκαλος Μιχαήλ Παπαβασιλείου ο μπάρμπα Θανάσης ο μυλωνάς ήταν υπαρκτό πρόσωπο που γύριζε στο χωριό και έφτιαχνε τους μύλους του καφέ. Από πού καταγόταν δεν το γνώριζε κανείς. Άλλοι τον έλεγαν Κρητικό και άλλοιγύφτο.

Στης ακρίβειας τον καιρό

Στης ακρίβειας τον καιρό
επαντρεύτηκα κι εγώ.
Και μου 'δωσαν μια γυναίκα
που 'τρώγε για πέντε-δέκα

Όταν είχε μεγάλη πείνα
έτρωγε μια προβατίνα.
Κι όταν πείναγε πολύ
έτρωγε το λάγιο αρνί.*

*Λάγιο αρνί: Το αρνί με το μαύρο τρίχωμα.

Αποκριάτικα

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως σατιρικά, διασκεδαστικά τραγούδια. Χορεύονταν ως καλαματιανά σε δημόσιους χώρους από τους Ερμιονίτες χωρίς τη συνοδεία οργάνων.⁵ Ο τραγουδιστής έλεγε έναν στίχο, ο οποίος επαναλαμβάνόταν από τους ανθρώπους που χόρευαν.

Το δεντρί

Ένα ολόχρυσο δεντρί, είχα στη γειτονιά μου
κι άπλωσε τους κλώνους του στα φύλλα της καρδιάς μου.
Λόγια που βάζουν οι εχθροί και κείνο τα πιστεύει
κι άρχισε τους κλώνους του να τους περιμαζεύει.
– Δεντρί γιατί μαραίνεσαι, τους κλώνους σου μαζεύεις
και μένα την καρδούλα μου τηνε σαΐτεύεις.
Μην τους πιστεύεις τους εχθρούς που ψέματα σου λένε
πίστεψε τα ματάκια μου που μέρα νύχτα κλαίνει.
Όλα τα δικαστήρια για μας τους δυο ανοίξαν
κι όσους φίλους είχαμε τώρα εχθροί γινήκαν.

Τραγούδι από τη Ματίνα Σ. Μπουκουβάλα-Χορός Καλαματιανός

Το βοτάνι

Γυρνάω για να βρω βότανο για την απελπισία
για τη πληγή που μ' άνοιξε δε βρίσκω θεραπεία.
– Εγώ 'μαι κόρη μου ο γιατρός που 'χω και το βοτάνι
που γιάτρεψα μια όμορφη που ήταν για να πεθάνει.
– Εσύ περίφημε γιατρέ που 'χεις και το βοτάνι
πες μου και μένα η πληγή πώς ημπορεί να γιάνει.

⁵ Γνωστές πλατείες που χόρευαν ήταν η Μπουσουλόντα έξω από το Καποδιστριακό, του Ταξιάρχη με το πεύκο, του Γκάτσου (σήμερα τη λέμε πλατεία Πεύκου) κ.α.

- Να γιάνεις θέλεις κόρη μου; Αν θε τ' αποφασίσεις
τον έρωτα απ' την καρδιά να τον υποχωρήσεις.
- Μα πώς μπορώ να σ' αρνηθώ τα δυο σου μαύρα μάτια
όπου για κείνα έγιναν σαρανταδυό κομμάτια.

Τραγούδι από τη Ματίνα Σ. Μπουκουβάλα-Χορός Καλαματιανός

Οι τρεις αδελφάδες

Τρεις αδελφούλες είμαστε
τ' αηδόνι, τ' αηδόνι
και οι τρεις μας παντρεμένες
και αρραβωνιασμένες.
Η μία παίρνει βασιλιά
τ' αηδόνι, τ' αηδόνι
η δεύτερη γυφτάκι
κι η τρίτη η μικρότερη
παίρνει ένα γεροντάκι
τ' αηδόνι, τ' αηδόνι.

Στου βασιλιά σφάζουν αρνιά
στου γύφτου κοκοράκι
τ' αηδόνι τ' αηδόνι
στου γέρου του κακόμοιρου
χυλό στο τσουκαλάκι
τ' αηδόνι, τ' αηδόνι.
Στου βασιλιά βαρούν βιολιά
στου γύφτου τουμπανάκι
στου γέρου του κακόμοιρου
βαρεί το ποντικάκι.

Τραγούδι από την Αικατερίνη Βρεττού-Σπετσιώτου

Τα χορτάκια

Χορτά-καλέ χορτά-
χορτάκια απ' το λιβάδι.
Χορτάκια απ' το λιβάδι
και νερό απ' το πηγάδι.
Μ' έστειλαν-καλέ μ' έστειλαν
μ' έστειλαν να πάω να φέρω
και το δρόμο δεν το ξέρω.

Και μου ρη-καλέ και μου ρη-
και μου ρήξαν μια βανιά*
και μου ρήξαν μια βανιά
πώς εφίλησα Ρωμιά.
Μόνο μια παπαδοπούλα
όμορφη κι αρχοντοπούλα.

Τραγούδι από την Αικατερίνη Βρεττού-Σπετσιώτου – Χορός καλαματιανός

Δόκτωρ

Δεν μου λέτε πού είναι,
αυτός ο Δόκτωρ
που γιατρεύει τις πληγές
να γιάνει και τις δικές μου
που 'χωσε πολλές μεριές.
Κάνω να σ' αλησμονήσω
μα η καρδιά μου σε πονεί
συ είσαι η πρώτη μου αγάπη
συ είσαι κι η παντοτινή.

Από το Θεό να το βρεις
όπως με κατάντησες
έφαγες τα σωθικά μου
και τώρα με αρνήθηκες.
Δε μου λες ποιαν έχεις σαν εμένα
που έχει τέτοια ομορφιά.
Την τριανταφυλλιά έχω μάνα
και τον κρίνο έχω γιαγιά.

Τραγούδι από τη Ματίνα Σ. Μπουκουβάλα

Μια κόρη ρόδια μάζευε

Μια κόρη ρόδια μάζευε,
κάτω στα περιβόλια
Ο γιος του Ρήγα πέρασε,
στο άλογο καβάλα,
δυο ρόδια της εξήτησε
και τέσσερα του δίνει.
Και κείνος της echάρισε
διαμάντι δαχτυλίδι.
Η μάνα της την έβλεπε
από το παραθύρι.
Το βράδυ ήλθαν τ' αδέλφια της
και αρχίνησε να λέει:

- Παιδιά μου έχετε μιαν αδελφή
και κείνη φιλημένη.
- Γιατί ποιος την εφίλησε,
που είναι φιλημένη;

- Ο γιος του Ρήγα πέρασε,
στο άλογο καβάλα,
δυο ρόδια της εξήτησε,
και τέσσερα του δίνει.
- Κόρη μου μη θες μεταξωτά,
μη θες τα βελουδένια,
μόν(ο) θέλω τούτα που φορώ
τα αιματοβαμμένα.

Για να με βλέπει η γειτονιά,
για να με βλέπει ο κόσμος.
Πως αδίκως με σκοτώσατε,
για δυο ζευγάρια ρόδια.

Τραγούδι από την Αικατερίνη Βρεττού-Σπετσιώτου – Χορός καλαματιανός

Το τραγούδι είναι διαδεδομένο στη νότια Ελλάδα και σε μερικά νησιά, όπως οι Σπέτσες, με διαφορετικούς στίχους.

Σπυρί-πιπέρι

Σπυρί πιπέρι έσπερνα
στων κοριτσιών τα χείλη
δυόσμε μου και καριοφίλι.

Ανάρια, ανάρια το 'σπερνα
να μην πολύ πυκνώσει
νιες και νιους να βαλαντώσει.

Μα κείνο δασοπύκνωνε
κι έγινε πολύ μεγάλο
που στον κόσμο δεν είναι άλλο.

Κορίτσια το θερίζανε
παιδιά τα κουβαλούσαν
αηδόνια και πουλιά λαλούσαν.

Κι ένας παπάς τ' αλώνιζε
με μια σιδερή (μολυβί) φοράδα
δυόσμος και περικοκλάδα.

Τραγούδι από τη Μαρίνα Π.Φασιλή

Απόψε που κοιμόμουν

-Καλέ μητέρα μου
απόψε που κοιμόμουν
γλυκά ονειρευόμουν.
Σε πύργο-πύργο ανέβαινα
σε περιβόλι έμπαινα.
Και δυο ποτάμια με νερό
να τα περάσω δεν μπορώ.
Και δυο πουλάκια που πετούν
απ' τα χεράκια με κρατούν.
Εξήγα μανούλα τ' όνειρο
που είδα το κακόμοιρο.
-Καλέ κορίτσι μου
ο Πύργος είναι ο χάρος σου.
Τα δυο πουλάκια που πετούν
το φέρετρό σου το κρατούν.

Τα δυο ποτάμια με νερό
τα δάκρυα που χύνω εγώ.
-Καλέ μητέρα μου
δε μου το εξήγησες καλά
τ' όνειρο που είδα χθες αργά.
Ο Γιώργος είναι ο άντρας μου
το περιβόλι ο γάμος μου.
Τα δυο πουλάκια που πετούν
τα στέφανά μας θα κρατούν.
Τα δυο ποτάμια με νερό
η πεθερά κι ο πεθερός.

Τραγούδι από τη Ματίνα Σ. Μπουκουβάλα

Η αγάπη

Τώρα τον έριξα κι γω
το νου μου στην αγάπη
σ' ένα ψηλό μελαχρινό
σ' ένα αριστοκράτη.
Είναι ψηλός στ' ανάστημα
και φυσικά ωραίος
έχει και προτερήματα
δεν τα 'χει άλλος νέος.
Το Μάρτη τον αγάπησα
και Μάρτη θα τον πάρω
και Μάρτη του 'ρθαν τα χαρτιά
να πάει για φαντάρος.

-Φεύγεις αγόρι μου και πας
και μάνα πού μ' αφήνεις;
-Σ' αφήνω στη μανούλα μου
και στη δική μου μάνα.
Κι όταν τελειώσω το στρατό
θα 'ρθω για να σε πάρω
να βάλουμε στέφανα χρυσά
λαμπάδες ασημένιες
να βάλουμε στα χέρια μας
μαλαματένιες βέρες.

Τραγούδι από τη Μαρίνα Π. Φασιλή– Χορός συρτός

Λενιώ

Μαράθηκαν τα δεντρικά
μαράθηκαν τα χόρτα
μες της Λενιώς την πόρτα.
Κι η Λενιώ καθότανε
στην άκρη το ποτάμι
Ελενιώ μου θα σε πάρη.
Μην είδατε το Γιώργο μου
το Γιώργο το δικό μου
τη ζωή μου και το φως μου;
Το Γιώργο τον επιάσανε
και στην φυλακή τον πάνε
Λενιώ μου.

Δεν τα δικά σου εξάμηνα
δεν το δικό σου χρόνο
γιατί έκανε το φόνο.
Μόν το δικό σου ...
όλη τη ζωή
Ελένη μου τι θα γευτείς.
Όσα φλουριά έχει η τσέπη μου
όλα θέλω να τα δώσω
το Γιωργάκη να γλιτώσω.

Θεια μου Παναγιώταινα

Θεια μου Παναγιώταινα
Αχ δεν το (έ)κανες καλά
τέτοια κόρη που είχες σκύλα
που την έστελνες για ξύλα.

Δεν την έστειλα εγώ
παρά την ορμήνευα.
Βλέπει τις άλλες που παν για ξύλα
πάει κοντά κι αυτή η σκύλα.

Κι ο κοπέλλης του παπά
αυτός ο διάλος που περνά
την απάντησε στο δρόμο
και την έκοψε στον ώμο.

Σκούζει βάζει τη φωνή
άσε με βρε Κωνσταντή.
Άσε με βρε Κωνσταντή
εγώ σου ζύμωνα ψωμί.

–Και ψωμί θα μου ζυμώσεις
και φιλάκι θα μου δώσεις.
–Κάλλιο να σε φάει το φίδι
παρά αυτό που λες να γίνει.

–Γίνου εσύ κυρά μου φίδι
κι έλα φίλα με στα χείλη.

Τραγούδι από τη Μαρίνα Π. Φασιλή– Χορός καλαματιανός

Το παλληκάρι

Ένα νέο παλληκάρι
που έλαμπε σαν το φεγγάρι
το κατάντησε η αγάπη
πέντε χρόνους στο κρεβάτι.

Και οι γονείς του δεν το ξέραν
εξήντα δυο γιατρούς εφέραν
και είπε ο νιος απ' το κρεβάτι
σύρτε φέρτε την αγάπη.

Και η αγάπη ήρθε στην πόρτα
κι ο νιος πήρε βόλτα
κι η αγάπη πάει κοντά του
κι είδε ο νέος την υγεία του.

Τραγούδι (σαν το «Λεμονάκι») από τον Αντώνη Τσούκα - Χορός καλαματιανός

Πρώτα ήμουνα πουλί

Πρώτα ήμουνα πουλί ή Μια φορά και μ' αγαπούσανε πολλοί
τώρα είμαι χελιδόνι και κανείς δε με ζυγώνει.
Τώρα μου κάψαν τα φτερά δεν έχω πλέον λεφτεριά
λεφτεριά για να πετάξω την αγάπη μου ν' αρπάξω
(ή τ' άλλα τα πουλιά να φτάσω).

Πιάνω ένα έρημο στρατί παν τα ματάκια μου βροχή
το στρατί, το μονοπάτι βάσανα που 'χει η αγάπη.
Το μονοπάτι μ' έβγαλε στη νέα που με τρέλανε
Μες της Βαγγελιώς τη πόρτα που την ήξερα και πρώτα.
Βλέπω την πόρτα σφαιλιστή η τύχη μου είναι σκληρή
και τα κλειδιά παρμένα αχ αλλοίμονο σε μένα.
Παίρνω χαλίκια στην ποδιά έλα Χριστέ και Παναγιά
και πετώ στα κεραμίδια να ξυπνήσουν μαύρα φίδια.
Αν είσαι μέσα Βαγγελιώ έβγα δυο λόγια να σου πω
αν είναι κι η μαμά σου πάρε με και συ κοντά σου.

Τραγούδι (σαν το «Ένα νερό κυρά-Βαγγελιώ»)
από τη Μαρίνα Π. Φασιλή - Χορός καλαματιανός

Ωραία που είν' η μπροστινή
κι ωραία που χορεύει
την έπλασε η μανούλα της
καρδιές για να μαραίνει.
Ωραία που είν' η μπροστινή
να ήταν αδελφή μου
μα πάλι τηνε χαίρομαι
γιατί είν' φίλη δική μου.

Τράβα χρυσή μου το χορό
κι εγώ για σένα τραγουδώ
σύρε το να ζεις και να 'σαι
και παπούτσια μη λυπάσαι.

Τραγούδι από τη Διαμάντω Σκούρτη- Χορός καλαματιανός

Τούτο το καλοκαιράκι

Τούτο το καλοκαιράκι,
κυνηγούσα ένα πουλάκι
προσπαθούσα, λαχταρούσα,
να το πιάσω δε μπορούσα.

Να την κάνω περιβόλι,
να μου το ζηλεύουν όλοι
γύρω-γύρω με αλάνες
και στη μέση μαντζουράνες.

Κάνω έτσι να το πιάσω
και στον ουρανό να φτάσω
άγγελος να κατεβάσει
και τη θάλασσα ν' αδειάσει.

Σκοπός όπως το «Λεμονάκι
μυρωδάτο» - Χορός καλαματιανός,
Αικατερίνη Βρεττού- Σπετσιώτου

Η μηλίτσα

Μηλίτσα που 'σαι στο γκρεμό
με μήλα φορτωμένη.
Τα μήλα σου λιμπίστηκα
μα το γκρεμό φοβούμαι.

Σαν τον φοβάσαι το γκρεμό
πιάσε το μονοπάτι.
Το μονοπάτι μ' έβγαλε
σ' ένα 'ρημο εκκλησάκι.

Εκεί 'σαν μνήματα πολλά,
αδέλφια και ξαδέλφια
κι ένα μνήμα ξεχωριστό,
ξεχωριστό απ' τα άλλα.

Δεν το είδα και το πάτησα
απάνω στο κεφάλι.
Κι ακούω το μνήμα και βογκά
και βαριαναστενάζει.

Τι έχεις μνήμα και βογκάς
και βαριαναστενάζεις;
Μην είν' το χώμα σου βαρύ
κι η πλάκα σου μεγάλη;

Δεν είν' το χώμα μου βαρύ
κι η πλάκα μου μεγάλη.
Μον' ήρθες και με πάτησες
απάνω στο κεφάλι.

Τάχα δεν ήμουν κι εγώ νιος
δεν ήμουν παλληκάρι;
Τάχα δεν επερπάτησα
τη νύχτα με φεγγάρι;

Το τραγούδι έφτασε σε εμάς από τα μέρη της Αρετσούς της Μικράς Ασίας. Ωστόσο επειδή η μελωδία του ξεχάστηκε, οι Ερμιονίτες προσάρμοσαν μια νέα μελωδία γνωστή σε πολλά ερμιονίτικα αποκριάτικα τραγούδια (π.χ. Τούτες οι μέρες το 'χουνε). Το τραγούδι στον πρωταρχικό του σκοπό διασώθηκε από τη Μέλπω Μερλιέ και η αρχική καταγραφή του βρίσκεται στο αρχείο της Εταιρείας Μικρασιατικών Μελετών.

Δυο πουλάκια

Δυο πουλάκια τα καημένα
πάνε κι έρχονται για μένα.
Το 'να το ταΐζω μέλι
τ' άλλο κόκκινο πιπέρι.

Το ένα το πουλί αγαπάω
τ' άλλο το περιφρονάω
ή περιγελάω.

Σκοπός όπως το «Λεμονάκι μυρωδάτο» - Χορός καλαματιανός

Όταν περνάς γιατί

Όταν περνάς
γιατί τα μάτια χαμηλώνεις;
Έχεις παράπονο
και δεν το φανερώνεις.

Λόγια του κόσμου
μην ακούς ό,τι σου λένε.
Για ιδέ τα ματάκια μου
που μέρα νύχτα κλαίνε.

Δε μου μιλάς γιατί
δε θες να μου μιλήσεις.
Ρίχνε μου μια ματιά
να με παρηγορήσεις.

Σκοπός όπως το «Λεμονάκι μυρωδάτο» - Χορός καλαματιανός

Τούτες οι μέρες τόχουνε

Τούτες οι μέρες τόχουνε
κι αυτές οι εβδομάδες
να τραγουδούνε τα παιδιά
να χαίρονται οι μανάδες.

Να τραγουδήσω κι ας χαρώ
του χρόνου ποιος το ξέρει
ή θα πεθάνω ή θα ζω
ή θα 'μαι σ' άλλα μέρη.

Σκοπός όπως το «Λεμονάκι μυρωδάτο» - Χορός καλαματιανός

Των Εκλογών

Τα τραγούδια της κατηγορίας αυτής είναι δημοσιευμένα στο τρίτο τεύχος της έρευνάς μου «ΕΡΜΙΟΝΙΤΙΚΟΣ ΛΑΪΚΟΣ ΛΟΓΟΣ». Ένα από τα τραγούδια αυτά με τη μουσική του είναι γραμμένο στο Μουσικό παράρτημα του παρόντος βιβλίου.

Μια από τις λιγότερο γνωστές κατηγορίες Δημοτικών Τραγουδιών που με ιδιαίτερη επιτυχία καλλιεργήθηκε στην Ερμιόνη, είναι «Τα τραγούδια των εκλογών». Ο κόσμος, που κανένα γεγονός δεν αφήνει ασχολίαστο, τα τραγουδούσε με «ιερό» φανατισμό κατά την προεκλογική περίοδο και ιδιαίτερα στα «επινίκια», τόσο των βουλευτικών όσο και των δημοτικών εκλογών.

Το πλήθος των νικητών οργανωμένο σε σχηματισμό «λιτανείας» αλάλαζε πανηγυρίζοντας στους δρόμους, ενώ κάθε τόσο ξεσπούσε σε ουρανομήκεις ζητωκραυγές. Έτσι μαζί με τα τραγούδια φώναζε τα ονόματα των νικητών στον «υπερθετικό» βαθμό με πολλά «...ο» και ένα μεγαλόπρεπο «ρε» στο τέλος. Τσαλδάρaroos Ρεεε..., Κοντοβράκαροos Ρεεε..., Βερδέλαροos Ρεεε... για να μην αδικήσουμε κανέναν! Λέγεται, μάλιστα, πως κάποια φορά ένας οπαδός φώναξε τόσο δυνατά, που έπαθε ...κήλη! «Κακαντουνιάστηκε», όπως λέμε στην Ερμιόνη...

Αν πάλι βρίσκονταν εκεί «αυτοπροσώπως» οι νικητές, βουλευτές και δήμαρχοι, «μπρατσωμένοι» συμπολίτες τούς έπαιρναν στους ώμους, ενώ ο κόσμος τούς επευφημούσε «πάσα δυνάμει».

Εκείνοι, όμως, που ήσαν «από τη φόλα», όπως λέμε στην Ερμιόνη τους χαμένους των εκλογών, έντρομοι και αμπαρωμένοι στα σπίτια τους, πού να τολμήσουν να βγουν έξω! Περίμεναν το «μοιραίο»... Εύχονταν η καζούρα που τους ετοίμαζαν να είναι σύντομη, όσο γινόταν πιο ανώδυνη και το «αναπόφευκτο κακό» να περάσει γρήγορα. Κάποιοι, οι πιο φανατικοί και λιγόψυχοι, «έμπαιναν στα ρούχα» και έμεναν κουκουλωμένοι στα κρεβάτια, για να μην βλέπουν και ακούν τα όσα συνέβαιναν έξω από τα σπίτια τους. Μάλιστα, «καθ' ομολογίαν» συγγενικών τους προσώπων, είχαν κρυάδες και «ανέβαζαν» και πυρετό!

Το ποιητικό κείμενο των τραγουδιών ήταν απλό με έξυπνα και πρωτότυπα δίστιχα, συχνά έμπνευση της στιγμής. Ενθουσιώδη, αυθόρμητα και εγκωμιαστικά για τους

νικητές, υποτιμητικά, σατιρικά και απειλητικά για τους ηττημένους. Με τη χρήση μάλιστα της παροξύτονης, τις περισσότερες φορές, ομοιοκαταληξίας των στίχων και τη συμβολή της μετρικής του 15/σύλλαβου, η ανταπόκριση του πλήθους ήταν μεγάλη και το αποτέλεσμα κορυφαίο.

Κάποιες φορές και, λόγω θυμικού, τα επιτρεπτά όρια της ελευθερίας του λόγου παραβιάζονταν και χρησιμοποιούνταν ανεπίτρεπτες εκφράσεις με σεξιστικά υπονοούμενα.

Ανάλογη ήταν και η μονόφωνη μουσική των στίχων. Μια εύκολη, επαναλαμβανόμενη, στερεότυπη μελωδία με ρεφρέν, μεταδιδόταν από γενιά σε γενιά, μόνο με την προφορική παράδοση και την τραγουδούσαν, χωρίς αναστολές και ενδοιασμούς, όχι μόνο οι καλλίφωνοι αλλά και οι παράφωνοι της ομάδας. Πάνω σ' αυτή προσαρμόζονταν οι αυτοσχέδιοι στίχοι, που ξεπηδούσαν σύμφωνα με «τους άγραφους νόμους» της παραγωγής των Δημοτικών Τραγουδιών.

Στον τόπο μας τα τραγούδια των εκλογών πρωτοεμφανίστηκαν στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, έφτασαν σε μεγάλη ακμή τις τρεις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} και συνεχίστηκαν μέχρι τη 10/ετία του '50. Τότε τα τραγουδήσαμε κι εμείς ως παιδιά κάνοντας τον σχετικό «χαβαλέ». Τα ύστερα χρόνια η παραγωγή μετριάστηκε και ό,τι διασώθηκε δεν παρουσιάζει καμιά πρωτοτυπία και έμπνευση, ενώ το περιεχόμενο των στίχων είναι βίαιο, απρεπές και χωρίς καμιά αξία.

Τα τραγούδια των εκλογών, εκτός από όσα προαναφέραμε, πιστεύουμε πως έχουν και ιστορικοκοινωνική αξία. Αναφέρονται σε εκλογικές αναμετρήσεις, στα εμπλεκόμενα πρόσωπα καθώς και σε ποικίλες ανθρωπο-κοινωνικο-επαγγελματικές καταστάσεις. Κάποια απ' αυτά γίνονται περισσότερο ελκυστικά και ενδιαφέροντα, όταν «αποκαλύπτουν» ιδιαίτερες ιστορίες...

Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε μια συλλογή τέτοιων τραγουδιών που καταφέραμε να διασώσουμε. Τα περισσότερα μού τα έχει πει ο αείμνηστος Διονύσης Στεργίου, τις ώρες που καθόμασταν με τον κυρ-Απόστολο στη μικρή αυλή του σπιτιού του, στα Μαντράκια. Κατά την άποψή του εκείνος που διακρινόταν για τη στιχουργική του δυνατότητα ήταν ο μπάρμπα - Δημήτρης Κυρ. Γκολεμάς, που έμενε δίπλα στο καμπαναριό του Ταξιάρχη.

Από τον προεκλογικό αγώνα του 1920

Ο Βενιζέλος γαίδαρος/κι ο Ρέπουλης σαμάρι
κι Βασιλάκης⁶ κάπιστρο/κι ο Δάσκαλος⁷ ταγάρι,
να καβαλήσει ο Γούναρης/να πάει στο παζάρι.

Ο Ρέπουλης αρρώστησε/στην Αιδηψό πηγαίνει,
γιατί το εκατάλαβε/πως βουλευτής δε βγαίνει.

Ρεφρέν: Φόλα, φόλα, φόλα, φόλα/πάνε τα λεφτά σας όλα!

Μερκούραρος⁸ στη φυλακή/στο Ιτζεδίν της Κρήτης
είν' αμαρτία βρε παιδιά/ο Δήμαρχος να λείπει.

Ρεφρέν: Σταματάκη,⁹ Σταματάκη/συ τους πότισες φαρμάκι!

Εσείς το καυχηζόσαστε/και το' χετε για γούστο,
γιατ' έχετε ένα βουλευτή/σαν το τραγί του Ντούλτσο.¹⁰

Μερκούρης το επίθετο/Σταμάτης τ' όνομά του
όλοι θα τον ψηφίσουμε/ για χάρη του μπαμπά του.

Σταματάκη με τα όλα/ρίξε στα σκυλιά τη φόλα!

Από τους προεκλογικούς αγώνες των ετών 1832, 1833, 1835

Στον Γιάννη Μάλλωση¹¹

Βουίζει το Τροκαντερό/βουίζει το Λιμάνι,

⁶Βασιλάκης: ο Βασίλειος Δεληγιάννης.

⁷ Δάσκαλος: ο Ηλίας Παπαδόπουλος που είχε παντρευτεί την αδελφή του Βασιλείου Δεληγιάννη, Σταματίνα.

⁸Μερκούραρος: ο Σπύρος Μερκούρης, γερουσιαστής και Δήμαρχος Αθηνών.

⁹Σταματάκης: ο Σταμάτης Μερκούρης, γιος του Σπύρου βουλευτής και Υπουργός.

¹⁰Ντούλτσος: παρατσούκλι βοσκού της Ερμιόνης.

¹¹Γιάννης Μάλλωσης: βουλευτής Ερμιονίδας.

γιατ' έχουμε για βουλευτή/το Μάλλωση το Γιάννη.

Ψηφίσατε το Μάλλωση/ναυτάκια και φαντάροι,
είναι μεγάλη μας τιμή/τα άστρα που θα πάρει.

Μεγάλοι μάζ τον πολεμούν/τιμή του και κορώννα,
μας εμείς θα τον ψηφίσουμε/στον τίμιο αγώνα.

Είναι παιδί του τόπου μας/πτωχός πτωχών ο φίλος,
καλός προστάτης πάντοτε/Ερμιονίδος φίλος.

Κρανίδι, Χέλι, Δίδυμα/Κοιλάδα Ερμιόνη
θα στείλουν τώρα στη Βουλή/ένα καινούργιο αηδόνι.

Και Καρακάσι Θερμησιά/Φούρνοι και Λουκαϊτί
θα τραγουδούν απ' το πρωί/ως τον Αποσπερίτη.

Βουίζει το Τροκαντερό/σείονται τα Μαντράκια,
γιατί έχουμε υποψήφιο/με κέφι και μεράκια.

Στην τοπική εφημερίδα «Ερμιονική Ηχώ» (Σεπτέμβριος 1981 φ.68) είχε δημοσιευτεί παρόμοιο τραγούδι με περισσότερους στίχους και διαφορετικό τίτλο. Μάλιστα ο δημιουργός του υπογράφει κάτω από το ποίημα ως «Εφεδρος Ερμιονεύς».

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΦΕΔΡΟΥΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΕΡΜΙΟΝΙΔΑΣ¹²

Άσπρο παιδιά του Μάλλωση/και μαύρο εις τους άλλους
στα τζάκια και τους πλούσιους/τους ψεύτες τους μεγάλους.

Καλό παιδί του τόπου μας/φτωχός φτωχών ο φίλος
καλός προστάτης πάντοτε/Ερμιονίδιος στύλος.

Γι' αυτό τότε θαυμάζουνε/και εις το πρόσωπό του
βλέπουμε τον σωτήρα μας/κι είμαστε στο πλευρό του.

Και 'θε να το' χουμε τιμή/χαρά και υπερηφάνεια,
αν σώσουμε τον τόπο μας/από τη μαύρη ορφάνια.

Όσοι χακί φορέσαμε/μαζί θ' αγωνιστούμε,
να μάθουν οι αντίπαλοι/να μην περιφρονούνε.

¹²Από το αρχείο του αείμνηστου Γιώργου Ιω. Μαρμαρινού και για την αντιγραφή Γ. Φς.

Εμάς που τους τιμήσαμε/σε χρόνια περασμένα
και κλείσανε την πόρτα τους/σε εσένα και σε μένα.

Και τώρα φίλε έφεδρε/σε θέλω να ασπρίσεις,
τον Γιάγκο μας τον Μάλλωση/τους άλλους να μαυρίσεις.

Ασπρίσατε τον Μάλλωση/ναυτάκια και φαντάροι
είναι μεγάλη μας τιμή/τα άστρα που θα πάρει.

Μεγάλοι μάς τον πολεμούν/τιμή του και κορώνα
μα μείς θα τον τιμήσουμε/στον τίμιο αγώνα.

Και κει που μας νομίζουνε/στην τσέπη τους κλεισμένους,
δεν θα προφταίνουν να μετρούν/μαύρους και δαγκωμένους.

Κρανίδι, Χέλι, Δίδυμα,/Κοιλάδα κι Ερμιόνη
θα στείλουν τώρα στη Βουλή/ένα καινούργιο αηδόνι.

Και Καρακάσι, Θερμησιά/Φούρνοι και Λουκαΐτι
θα τραγουδάνε απ' το πρωί/ως τον Αποσπερίτη.

Εκλογές 1832,1835

Οι χαμένοι

Ο Παύλος κι ο Μαρμαρινός¹³/εφάγανε τη φόλα
πήραν τα γαϊδούρια τους/και βγήκανε στη χώρα,
να πουλήσουν κουβαρίστρες/τρύπωμα και δαχτυλήθρες.
Μα κανείς δεν τους τα παίρνει/γιατί ψήφισαν Βερδέλη.¹⁴

Ρεφρέν: Μαλλωσάκη, Μαλλωσάκη/συ τους πότισες φαρμάκι!

Νικητές και ηττημένοι

Ο Αντρέας ο Περήφανος/δεν έχει άλλο ταίρι,
θα μείνει αγροφύλακας/χειμώνα καλοκαίρι.

Ρεφρέν: Ο Τσαρός κι ο Καραθάνος¹⁵/θα πηγαίνανε για μπάνιο.

¹³Παύλος Φραγκούλης και Γιώργος Μαρμαρινός: Ερμιονίτες έμποροι.

¹⁴Αλέξανδρος Βερδέλης: βουλευτής και πολιτευτής Ερμιονίδας.

Στον Σπύρο Μερκούρη
Δήμαρχο Αθηναίων

Ζήτω του Μερκούρη του Πατριώτη,
που έκανε την Αθήνα σαν την Ευρώπη.
Ζήτω του Μερκούρη του Ερμιονίτη,
που έκανε την Αθήνα σαν το Παρίσι.

**Από τις Δημοτικές Εκλογές της Ερμιόνης στην πρώτη 10/ετία του 20^{ου} αιώνα με
αντιπάλους τον Κωνσταντή Κυρ. Γκολεμά και τον Άγγελο Παπαβασιλείου**

Την εκλογή κερδίσαμε/δίχως αντιγνώμια,
το μπαϊράκι πήραμε/και την αστυνομία.

Ρεφρέν: Μία πάπια, μία χήνα/και η Αργυρώ¹⁶ μας Δημαρχίνα.

Από τις Εκλογές του 1956 και 1958

Στου Κουμουντούρου¹⁷ την αυλή/βάλανε ένα στύλο,
κρεμάσανε τον Βερδελή/σαν λυσσασμένο σκύλο.

Ρεφρέν: Κουμουντούρο, Κουμουντούρο/θα σου βάλουμε ένα σούρο.

¹⁵Ο Τσαρός: παρατσούκλι του Αριστείδη Φοίβα.Καραθάνος: παρατσούκλι του Κώστα Κοτταρά.

¹⁶Αργυρώ: η γυναίκα του Κωνσταντή Κυρ. Γκολεμά.

¹⁷Κουμουντούρος: ο Γιώργος Λουλουδάκης, σιδηρουργός.

Τα Μοιρολόγια

Οι Κάρες, ένας από τους λαούς που κατά τη 2^η χιλιετηρίδα εγκαταστάθηκαν στα παράλια της Αργολίδας/Ερμιονίδας, άσκησαν ευεργετική επίδραση στους αυτόχθονες κατοίκους της.¹⁸ Με αφορμή αυτή τη χρήσιμη πληροφορία επιθυμώ να σημειώσω τα παρακάτω.

Τους Κάρες, αρχαίο λαό της Μικράς Ασίας, που κατοικούσε Ν.Δ. της Ιωνίας στις απόκρημνες περιοχές της Μιλήτου και της Μυκάλης, τους αναφέρει ο Όμηρος αποκαλώντας τους βαρβαρόφωνους (ξενόγλωσσους) καθώς και ο Ησίοδος. Σύμφωνα με τα πορίσματα επιστημονικών ερευνών πρόκειται για φυλή Θρακική ή Πελασγική, ενώ κατ' άλλους έχουν κοινή καταγωγή με τους αρχαίους Κρήτες. Στους χρόνους της μεγάλης τους ακμής, οι Κάρες, ήσαν θαλασσοκράτορες και εξαπλώθηκαν στις ακτές και τα νησιά του Αιγαίου Πελάγους φθάνοντας μέχρι τον Εύξεινο Πόντο, όπου ίδρυσαν αρκετές πόλεις.

Ενώ, όμως, κατά τους χρόνους της δόξας τους θεωρούνταν λαμπροί πολεμιστές, αργότερα απέκτησαν τη φήμη δολίων, ευτελών και κακών ανθρώπων. Απέφευγαν τις ευθύνες και τους κινδύνους επιφορτίζοντας άλλους με αυτούς, όπως αποδεικνύεται και από διάφορες παροιμίες και παροιμιώδεις εκφράσεις που διασώθηκαν. Λέγεται π.χ. για ανθρώπους που αποφεύγουν τον κίνδυνο και αφήνουν να κινδυνεύσουν άλλοι στη θέση τους: «εν Κάρι κινδυνεύεις». Επίσης για ανθρώπους που χαρακτηρίζονται δόλιοι, ευτελείς και χυδαίοι λέγεται η φράση «εν Καρός μοίρα».¹⁹

Στο έβδομο βιβλίο των «Νόμων» του Πλάτωνα ο Αθηναίος, ένα από τα κύρια πρόσωπα του έργου, θεωρεί αναγκαίο, μεταξύ άλλων, τον καθορισμό βασικών κανόνων και αρχών προκειμένου να τελούνται οι διάφορες γιορτές κατά τη διάρκεια του χρόνου, ώστε να επιτελούν τον βασικό σκοπό τους που είναι ο σεβασμός και οι

¹⁸ Γιάννη Αγγ. Ησαΐα, «Ιστορικές Σελίδες του Δήμου Ερμιόνης...», Αθήνα 2005.

¹⁹ Με τους Κάρες ασχολήθηκα για πρώτη φορά στη μελέτη μου «Μουσικοπαιδαγωγικές αναζητήσεις στα Πλατωνικά Κείμενα», που δημοσιεύτηκε στο Περιοδικό Ελληνοχριστιανική Αγωγή» (Τεύχος 322, Δεκέμβριος 1984).

τιμές προς τους θεούς. Επίσης κρίνει απαραίτητο τον ορισμό ύμνων, μελωδιών, τραγουδιών και χορών που προξενούν ευχάριστη διάθεση στους ανθρώπους. Στη συνέχεια ο Αθηναίος υποστηρίζει ότι:

«Κι αν κάποτε, χρειαστεί ν' ακούσουν οι πολίτες τέτοια θρηνολογήματα, σε μέρες όχι καθαρές μα αποφράδες, τότε οφείλουμε να φέρουμε απ' έξω χορωδίες με πληρωμή καθώς είναι εκείνοι που πληρώνονται για να συνοδεύουν με κάποια καρική μουσική τους πεθαμένους στις κηδείες».

Έτσι, επειδή η καρική μουσική ήταν πένθιμη και θρηνητική, οι Έλληνες συχνά χρησιμοποιούσαν Κάρες πληρώνοντάς τους για να συνοδεύουν με θρηνώδη τραγούδια και οδυρμούς τους νεκρούς. Αυτά τα τραγούδια θεωρούνταν μάλιστα, όχι μόνο ανάξια λόγου αφού τη μουσική τους τη χαρακτήριζαν βάρβαρη αλλά και επιβλαβή για την ψυχική υγεία των ανθρώπων. Για τον λόγο αυτό ο Ευριπίδης κατηγορήθηκε από τον Αισχύλο, καθώς στα έργα του παίζονταν σκοποί στον καρικό αυλό και έπαιρναν μέρος και μοιρολογίστρες.

Τα τραγούδια εκείνα, που τα μουσικά τους ακούσματα χάθηκαν οριστικά και που μέχρι σήμερα δεν έχουν βρεθεί τεκμήρια της μουσικής γραφής τους, μπορούμε να τα παρομοιάσουμε με τα μοιρολόγια. Τη γνωστή και πολύ ενδιαφέρουσα κατηγορία των Δημοτικών μας Τραγουδιών που αποτελεί αντικείμενο μελέτης, μέχρι τις ημέρες μας, διαπρεπών μουσικολόγων Ελλήνων και ξένων.²⁰ Τέτοια «τραγούδια», μοιρολόγια, στην Ερμιόνη δεν βρέθηκαν. Έχω καταγράψει δυο στροφές από μοιρολόγι, που μου τις είχε πει η μακαρίτισσα Ματίνα Μπουκουβάλα, χωρίς, ωστόσο, να θυμόταν τον σκοπό του.

«Μαύρος αητός επέρασε από το μαγειριό μας

κι εσκόρπισε το σπίτι μας και το νοικοκυριό μας!

Ο Χάρος θέλει σκότωμα με σιδερένιες μπάλες,

γιατί χωρίζει ανδρόγυνα, παιδιά απ' τις μανάδες».

Ως μοιρολόγια στην Ερμιόνη μπορούμε, επίσης, να θεωρήσουμε τις σύντομες αναφορές στη ζωή του νεκρού που έκαναν κλαίγοντας οι δικοί του άνθρωποι

²⁰ Για τα μοιρολόγια οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να βρουν πλήθος πληροφοριών και ακουσμάτων στην υπάρχουσα βιβλιογραφία και δισκογραφία.

καθώς τον «ξενυχτούσαν». Η μητέρα μου στις σημειώσεις της έχει καταγράψει μερικές απ' αυτές.

- Πατέρα μας, το πανωφόρι που μου αγόρασες και το κρέμασα στην πρόκα δεν πρόφτασα να το φορέσω! Πάντα θα σε θυμάμαι!
- Καλέ μου, νοικοκύρη μου, κουβαλητή μου, τα χρυσά σου χεράκια που δούλεψαν και μας μεγάλωσαν, θα τα φάει το χώμα!

Οι αναφορές αυτές είχαν το δικό τους ρυθμό και γίνονταν από γυναίκες που θρηνούσαν, σκυμμένες πάνω από το πρόσωπο του νεκρού. Άλλες φορές πάλι στέκονταν όρθιες, σήκωναν ψηλά τα λευκά μαντήλια με τη μαύρη περιμετρική κορδέλα, τα τραβούσαν ρυθμικά από τις δυο άκρες τους και ταυτόχρονα κλαίγοντας έλεγαν «τα μοιρολόγια τους». ²¹

Τις ίδιες, ωστόσο, αναφορές σε νεκρούς έχουν κάνει κατά καιρούς και η Χριστίνα Ψαθά, η Μαρίνα Φασιλή και η Αικατερίνη Κοτταρά. Υποθέτω πως οι Ερμιονίτες (αντίθετα με τους κατοίκους άλλων περιοχών της Ελλάδας, π.χ. της Μάνης), ακολουθώντας, ίσως, το «παράδειγμα» των αρχαίων Ελλήνων, δεν είχαν τη διάθεση να εμπλουτίσουν, να παραλλάξουν, να αυτοσχεδιάσουν δημιουργώντας τραγούδια με θρηνητικό περιεχόμενο, καθώς δεν ταίριαζαν στην ιδιοσυγκρασία τους.

Θάνατος του παλληκαριού

Ξένε διαβάτη που περνάς, σταμάτησε στο μνήμα
και κοίταξε τα μάτια μου και πες μου δεν είναι κρίμα!
Άνθιζα σαν αμυγδαλιά μου κόπηκαν οι κλώνοι
κι εβγήκε η ψυχούλα μου σαν το κερί που λιώνει.
Ήμουνα περήφανος κι όμορφο παλληκάρι
μα πώς το καταδέχθηκε ο χάρος να με πάρει.
Χάρε σκληρέ τι σου 'κανα και πήρες την ψυχή μου
και δεν με άφησες να χαρώ την όμορφη ζωή μου.
Μην κλαις μανούλα μου γλυκιά μην κλαις και μη χτυπιέσαι.

²¹ Γιάννη Μιχ. Σπετσιώτη «Λαογραφικά θέματα της Ερμιόνης – Ο θάνατος», Αθήνα 2022,

Βλέπε τις άλλες μάνες και να παρηγοριέσαι.
Και εσείς αδέλφια μου καλά πάφτε τα δάκρυά σας.
Της τύχης μου ήτανε γραφτό να φύγω από κοντά σας.
Τους φίλους μου παρακαλώ μια χάρη τους ζητάω
λουλούδια να μου φέρουνε που τόσο τ' αγαπάω.
Τώρα εδώ που βρίσκομαι μονάχα ένα ζητάω
να ανάβετε το καντήλι μου που τόσο αγαπάω.

Νανουρίσματα – Ταχταρίσματα – Τραγουδοπαιχνιδίσματα

Πρόκειται για αγνά, τρυφερά, ζωντανά, αυθόρμητα, χαριτωμένα αλλά και εξομολογητικά αυτοσχέδια ποιητικά δημιουργήματα, που συνθέτει και τραγουδά, κυρίως, η ανώνυμη μάνα του λαού μας. Κοντά σ' αυτή μπαμπάδες, γιαγιάδες, παππούδες, συγγενείς και όλοι όσοι έρχονται σ' επαφή με το νεογέννητο, συντηρούν, μέχρι τις μέρες μας, την πανάρχαια συνήθεια, σ' όλους τους τόπους της Ελλάδας και φυσικά στην Ερμιόνη.

Για τον ύπνο προσφέρονται τα νανουρίσματα. Για τον χορό και τα κανακέματα τα ταχταρίσματα. Για το παιχνίδι, την ψυχαγωγία αλλά και την ασυνείδητη άσκηση των δυνατοτήτων του μωρού τα τραγουδοπαιχνιδίσματα.

Ένας ποικιλόμορφος συνδυασμός ήχων και λέξεων άλλοτε χαλαρωτικών και κατευναστικών (νανουρίσματα), άλλοτε διεγερτικών και έντονων (ταχταρίσματα) και άλλοτε παιχνιδιάρικων και ερεθιστικών (τραγουδοπαιχνιδίσματα), αρμονικά δεμένων με πόθους και όνειρα για τη νέα ζωή. Κακόφωνοι και παράφωνοι τραγουδιστές εδώ δεν υπάρχουν. Όλα τα «εξωραϊζει» ο στόχος των τραγουδιών, που έχει να κάνει με την ασφάλεια, τη στοργή, τη θαλπωρή και την εγκαρδιότητα, στοιχεία απαραίτητα, κυρίως, για τη νοητική και τη συναισθηματική ανάπτυξη του βρέφους.

Νανουρίσματα

Λέγονται αλλιώς και ναναρίσματα ή τραγούδια της κούνιας. Μια λέξη ηχοποιητική (νάνι), που επαναλαμβάνεται γλυκά πολλές φορές στους στίχους, προκαλώντας γαλήνη και ηρεμία. Ποιήτρια μοναδική και συνθέτης περιζήτητη είναι η Ελληνίδα μάνα! Με την ψυχή της πλημμυρισμένη από μύρια συναισθήματα, σταλάζει, με τα λόγια και τη μουσική της, βάλσαμο στο μωρουδίστικο κορμάκι και «το κατευοδώνει στο ταξίδι του ύπνου, για να το καλωσορίσει ξανά στο ταξίδι της ζωής». Κάθε νανούρισμα κι ένα τραγούδι αλλά και μια προσευχή. *«Μόνο που στην προσευχή το βλέμμα κοιτά ψηλά, ενώ στο νανούρισμα πάντα προς τα κάτω θέλοντας να συναντήσει τα απαλά βλέφαρα λίγο πριν κλείσουν».*

Η μελωδία τους αργή, απαλή, καταπραϋντική. Γεμάτη λεπτότητα και ευαισθησία, αναδεικνύεται με το δισύλλαβο ιαμβικό μέτρο, αλλά και με τη συνεχή επανάληψη στο τέλος του στίχου των φωνηέντων α – ο – ε, ενώ ο ρυθμός ακολουθεί την κίνηση της κούνιας ή της αγκαλιάς. Α-α-α-α-α με το τελευταίο α να λέγεται πιο δυνατά και κοφτά, έχοντας κρυμμένους μέσα του όλους τους πόθους και τις λαχτάρες «που νανουριστή». Ακολουθούν νανουρίσματα σε διάφορες παραλλαγές, που αγαπιούνται και ακούγονται χρόνια τώρα στην Ερμιόνη.

Ύπνε, που παίρνεις τα μικρά (μωρά) έλα πάρε και τούτο.

Μικρό, μικρό σου το 'δωσα μεγάλο φέρε μου το.

Ο – ο – ο – ο – ο

Μεγάλο σαν ψηλό βουνό, ίσιο σαν κυπαρίσσι

κι οι κλώνοι του ν' απλώνονται σ' ανατολή και δύση.

Α – α – α – α – α

Νάνι, νάνι, νάνι, νάνι το παιδάκι μου να κάνει.

Νάνι, νάνι, νάνι του ώσπου να 'ρθει η μάμη του,

να του φέρει κάτι τιλουκουμάκια στο χαρτί.

Ε – ε – ε – ε – ε

Κοιμήσου και παρή(α)γγειλα στην Πόλη τα προικιά σου,

στα Γιάννενα τα ρούχα σου και τα χρυσαφικά σου (ή τα μαλαματικά σου).

Έλα ύπνε ύπνωσέ το και γλυκά αποκοίμισέ το!

Να κοιμάται, να (η)μερώνει, να ξυπνά, να μεγαλώνει.

Νάνι, νάνι, νάνι κι όπου του πονεί, να γιάνει.

Μην πατάτε, μη βροντάτε, το παιδάκι μου κοιμάται.

Κοιμήσου συ παιδάκι μου κι εγώ σε νανουρίζω,

κι εγώ την κούνια σου κουνώ, γλυκά να σε κοιμίζω.

Νάνι, νάνι το μωρό μου, νάνι, νάνι το μικρό μου.

Νάνι, νάνι, νάνι, νάνι,
ώσπου να 'ρθει η μαμάνη, που 'χει πάει στο σεργιάνι.
Κοιμήσου αγγελουδάκι μου κι εγώ σε νανουρίζω,
σιγά την κούνια σου κουνώ, γλυκά σ' αποκοιμίζω.

Καταγραφή: Αικατερίνη Βρεττού – Σπετσιώτου

Ταχταρίσματα

Λέξη ηχοποιητική κι αυτή, που πήρε τ' όνομά της από τις επαναλαμβανόμενες συλλαβές ταχ-τιρί και ταχ-τιρό. Τραγουδάκια διεγερτικά, γραμμένα σε μέτρο τροχαϊκό, που θέλουν γλυκά να «ερεθίσουν» το βρέφος μέσα από τη χαρά της κίνησης, προκαλώντας του δημιουργική εγρήγορση. Διαλέξαμε να σας παρουσιάσουμε μερικά πρωτότυπα και άγνωστα, τα περισσότερα, ερμιονίτικα ταχταρίσματα, όπως τα έχουμε καταγράψει, εδώ και πολλά χρόνια, από συμπολίτες μας.

Το παιδί μου, το παιδί
παίζει κάτω στην αυλή.
Σβοντιλάκια πελεκά,
με το χεράκι τα τρυπά.

Έχω γιο, έχω χαρά,
που θα γίνω πεθερά
Έχω κόρη, έχω πίκρα,
που θα γνέθω μέρα νύχτα.

Το δικό μου το παιδί
είναι μάλαμα βαρύ.

Της γειτόνισσας ο γιος
είν' ανάλατος χυλός.

Ταχτιρί του λέγανε
και μου το παντρεύανε.
Και του δίνανε προικιά
ένα κόσκινο φλουριά.

Ταχτιρί και ταχτιρό
το παιδί θέλει χορό.
Να χορεύει, να πηδά
και στη γη να μην πατά.

(Χρ. Ψαθά)

Ταχτιρί και ταχτιρό
το κορίτσι το καλό,
θέλει χάνια και χορό,
τα βιολιά δεν είναι εδώ.
Ποιος θα πάει να τα φέρει

δέκα τάλλαρα στο χέρι.
Κι άλλα δέκα στο βιολί
να χορέψει το παιδί.
Κι άλλα δέκα στη μαμά της
να χορέψει τα παιδιά της.

(Λαζ. Δεδάκης)

Της κορούλας μας το γάμο
καλοκαίρι θα τον κάνω.
Το χειμώνα μη βραχούνε

και μας την καταραστούνε.
Θα καλέσω όλους τους νέους
κι όλους τους καπεταναίους.

Το παιδί μου το καλό
ρίχτο στο βασιλικό.

Και την κόρη τη ρουφιάνα (π...)
ρίχτηνε στη ματζουράνα.

(Μαρίνα Φασιλή)

Ταχτιρί και ταχτιρί
πάει στη στάνη για τυρί,
για τυρί, για τρίμματα,
για γλυκοφιλήματα.
Και τυρί δεν βρήκανε
τον τσοπάνη δείρανε.
Ταχτιριτυρίστε τον

κι όλοι τραγουδήστε τον.
Κι όλοι πέστε του να ζει,
η μάνα του να τον χαρεί.
Η μάνα του να τον χαρεί
παντρεμένο να τον δει.
Παντρεμένο με παιδιά
να του γεμίζουν τη γωνιά.

(Ματίνα Σ. Μπουκουβάλα)

Το παιδάκι μου το ρένιο
 και το μαργαριταρένιο.
 Το παιδάκι μου το ρούσο,
 θα το πλύνω θα το λούσω.
 Να το στείλω στη δασκάλα
 να 'ναι πι' όμορφο από τα' άλλα.

Το παιδί μου κι ένας άλλος
 κι ένας υπουργός μεγάλος.
 Οπαλάκια – οπαλάκια
 και κλωστές και κουβαράκια.
 Οπαλάκια – οπαλάκια
 μου 'σπασες τα κοκκαλάκια.

Στην περιοχή μας βρίσκουμε και ταχταρίσματα στ' αρβανίτικα, που τόσο καλά μιλούσαν οι περισσότεροι Ερμιονίτες. Τα πρωτοπαρουσίασε στην «Ερμιονική Ηχώ» (1978) ο μακαρίτης Γιώργος Μαρμαρινός, από τους πρώτους συλλέκτες του λαογραφικού υλικού της πατρίδας μας. Τα αναδημοσιεύουμε, όπως τα μιλούν στην επαρχία μας, καθώς παρουσιάζουν «ηχητικό/ακουστικό και ρυθμικό» ενδιαφέρον, με την απόδοσή τους στα ελληνικά, που όπως σημειώνει ο Γ.Μ. είναι πολύ δύσκολη.

Πράπαντ νιε βένιε – ζ
 ου που θα νιε Λένε – ζ.
 Θα – σ ψε – σμπανιερί
 πωμπα – νιε ζοκιζί.
 Ζοκ ιζι μος καβεζό
 δε ντο – τ ταγκίςτς – ντο.
 Μπούκε – ζ δε κέπε – ζ
 παστάι νιε κου – π βέρε – ζ.
 Γκέλε – τ κα γκέλε – τ...
 Μπρέσκα γκιες καρβέλε – τ.
 Μάτσεα στιν ούρετε.
 Μύθι πράπα ντέρε – ζ
 Ι μπίε φλογέρ – ζ.
 Τόνι – τόνι ντιαλ – ν τσε ντόνι;
 Μος ντο να – μαρτόνι
 δε νε – β σαν ιθόνι.

Πίσω από ένα μικρό βένιο
 φίλησα εγώ ένα Ελενάκι.
 Είπα πως δεν με είδε κανείς,
 αλλά με είδε ένα πουλάκι μαύρο.
 Πουλάκι μαύρο μη μαρτυράς
 και θα σε ταΐσω ό,τι θέλεις.
 Ψωμάκι και κρεμμυδάκι
 και μετά ένα ποτήρι κρασάκι.

 Η χελώνα ζυμώνει τα καρβέλια.
 Η γάτα σπρώχνει τα δαυλιά.
 Το ποντικάκι πίσω από την πόρτα
 παίζει τη φλογέρα.
 Τόνι – τόνι το παιδί μας τι το θέλετε;
 Μήπως μου το παντρέψετε
 και μένα δεν μου το λέτε...

Τραγουδοπαιχνιδίσματα

Σχετίζονται με τα παιχνίδια και τραγουδιούνται άλλοτε από τους μεγάλους, άλλοτε από τα ίδια τα παιδιά. Μοιάζουν με τα ταχταρίσματα και τα λαχνίσματα. Διακρίνονται, ωστόσο, απ' αυτά λόγω της ποικιλίας του μέτρου και του ρυθμού, καθώς και των διαφορετικών στόχων που επιδιώκονται, όπως:

- Την ψυχαγωγία,
- Τη σωματική και την ψυχοκινητική άσκηση και ανάπτυξη,
- Την εξέλιξη των νοητικών λειτουργιών της μνήμης, φαντασίας, προσοχής κ.λπ.,
- Την ενίσχυση της δημιουργικότητας, ετοιμότητας, αυτοσυγκέντρωσης και της επικοινωνίας,
- Τη γλωσσική ανάπτυξη,
- Την αβίαστη αποτύπωση της συνολικής εικόνας της εξέλιξης του παιδιού, μέσα από την ανταπόκρισή του στα ερεθίσματα, που του δίνουν τα παιχνιδοτραγουδίσματα. Ορισμένα τέτοια παιχνιδοτραγουδίσματα είναι και τα παρακάτω:

Πάει λαγός να πιει νερό
στου/στης ... το λαιμό.

Κρεβατάκι να σου στρώσω
και καρφιά να σε καρφώσω.

Πηγαδάκι να σε ρίξω
και σχοινί να σε τραβήξω.

Ανεβαίνω στη συκιά
και πατώ στην καρυδιά.

Πίνω το γλυκό κρασί
με την κούπα τη χρυσή.

Και φωνάζω γκούι – γκούι,
και κανέναν ή (μαμά μου)
δε μ' ακούει.

Το πρι(γι)όνι, το πριόνι
την ελιά την ξεριζώνει.

Σπίτι μου, σπιτάκι μου
φτωχοκαλυβάκι μου.

Ψεύτης είσαι και φαίνεσαι
και από τη μύτη κρέμεσαι.

Ο καθένας σπίτι του
(γ)κοτσιλιά στη μύτη του.

Επίσης υπάρχουν και έξυπνα στιχάκια που «σχολιάζουν», πειραχτικά, το όνομα του παιδιού και απαγγέλλονται ρυθμικά.

π.χ. Άννα, καμπάνα/τρύπια караβάνα!

Αρκετοί Έλληνες και ξένοι συνθέτες, γνωστοί και αξιόλογοι, επιχείρησαν να γράψουν νανουρίσματα και άλλα χαριτωμένα παιδικά τραγουδάκια. Ωστόσο, παρ' όλη την επιτυχία που τυχόν σημείωσαν, με τον καιρό, τα περισσότερα, ξεχάστηκαν. Αντίθετα τα τραγούδια της λαϊκής σοφίας, αυθεντικά και πηγαία είναι διαχρονικά. Ταιριάζουν σε όλες τις εποχές και σε όλους τους ανθρώπους. Γι' αυτό θα μένουν ζωντανά και επίκαιρα, όσο υπάρχει ζωή στη γη που κατοικούμε!

Και σύγχρονα τραγουδοπαιχνιδίσματα που ψυχαγωγούν και ...διδάσκουν

Η παρέλαση των ...ζώων!

...Με τα δυο της τα χεράκια
κουπεπέ και παλαμάκια
Σαν δεν παίζει με τη Ντίνα
τη γλυκιά ελεφαντίνα.

Πού 'ναι το το λαγουδάκι
που το λένε Παντελάκη;
Η Μυρτούλα μας το θέλει,
γύρω ψάχνει να το βρει.

Ο σκαντζοχοιρούλης, Ρούλης,
έχει τα μαλλιά ...καρφάκια!
Μα δεν τσιμπάει, δεν πονάει,
μόνο κάνει παιχνιδάκια!

Πίσω απ' του παππού την πλάτη
και στου καναπέ τη ράχη.
Στο τραπέζι από κάτω,
μα και στου κουτιού τον πάτο.

Η αγελαδίτσα Λίτσα
μοιάζει με μικρή μπαλίτσα!
Η Μυρτώ την αγαπάει
κι όλο θε να τη ζουπάει!

Λάκη λένε το παπάκι
το κιτρινωπό πουλάκι.
Σαν του πιέξεις την κοιλίτσα
βγάζει μια γλυκιά φωνίτσα!

Να κι ο Χάρης το χταπόδι
με καθρέφτη στο 'να πόδι!
Έχει χρώματα και κρίκους
και κουδούνια για τους ήχους.

Έλα Βάγια - κουκουβάγια
που 'σαι ένα σοφό πουλάκι!
Η Μυρτώ μας θε να μάθει,
ένα ωραίο τραγουδάκι!

(Τζένη Ντεστάκου – Γιάννης Σπετσιώτης)

Κάλαντα και Βαϊτικά

Τρεις φορές το 12/μερο, τις παραμονές των μεγάλων Θρησκευτικών εορτών Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά και Θεοφάνια ψάλλονταν κάλαντα στην Ερμιόνη κυρίως από παιδιά αλλά και ομάδες ενηλίκων (συλλόγους, χορωδίες κ.λπ.). Την παραμονή των Χριστουγέννων ψάλλονται τα γνωστά κάλαντα σ' ολόκληρη την Ελλάδα «Καλήν ημέρα άρχοντες...», που ονομάζονται «Αθηναϊκά» κάλαντα. Παλαιότερα ψάλλονταν και τα κάλαντα «Χριστούγεννα πρωτούγεννα...» που λέγονται «Μωραϊτικά».

Τα κάλαντα που ψάλλονται την παραμονή της Πρωτοχρονιάς είναι τα γνωστά στο πανελλήνιο «Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά» που λέγονται και αυτά «Αθηναϊκά». Παλαιότερα ψάλλονταν και τα παρακάτω κάλαντα που αναφέρονται ως «Λαϊκά»;

Και Νέον Έτος αριθμεί η του Χριστού περιτομή και η μνήμη του Αγίου Ιεράρχου Βασιλείου.	Να ζούμε βίον τέλειον κατά το Ευαγγέλιον με αγάπην, με ειρήνην και με την δικαιοσύνην.
Του χρόνου μας αρχή καλή και ο Χριστός μας προσκαλεί την κακίαν ν' αρνηθώμεν μ' αρετή να στολισθώμεν.	Χρόνια πολλά και ευτυχή με καθαρή κι αγνή ψυχή με χαράν και με υγείαν με την Θείαν ευλογίαν.

Η μουσική τους (ο σκοπός) είναι ίδιος με τα κάλαντα «Αρχιμηνιά και αρχιχρονιά». Την παραμονή των Φώτων εδώ και ογδόντα χρόνια στην Ερμιόνη δεν ψάλλονται. Τα παλαιότερα χρόνια ψάλλονταν τα γνωστά Πανελλήνια κάλαντα

«Σήμερα τα Φώτα και ο φωτισμός»
κι οι χαρές μεγάλες κι ο Αγιασμός»

καθώς και τα λεγόμενα «Χωρικά».

Επίσης θρησκευτικά τραγούδια με ανάλογο περιεχόμενο ψάλλονταν ανήμερα τριών ακόμα γιορτών του Λαζάρου, των Βαΐων και της Μεγάλης Παρασκευής.

Ειδικότερα το Σάββατο του Λαζάρου και την Κυριακή των Βαΐων έλεγαν το γνωστό «Ήρθε ο Λάζαρος, ήρθαν τα Βάγια»:

Ήρθε η Κυριακή που τρώνε τα ψάρια,
Βάγια, Βάγια των Βαγιών
τρώνε ψάρι και κολιόν
και την άλλη Κυριακή
τρώνε το ψητό τ' αρνί.

Τα τραγούδια αυτά λέγονται και Βαΐτικα.

Ακριβώς όπως συμβαίνει και στην εκκλησία, όπου το ίδιο απολυτίκιο ψάλλεται το Σάββατο του Λαζάρου και την Κυριακή των Βαΐων:

«Την κοινήν Ανάστασιν
προ του Σου πάθους...»

Όμορφες και αξιοσημείωτες συμπτώσεις της πίστης και της παράδοσης!

Τη Μεγάλη Παρασκευή έψαλαν το πασίγνωστο «Σήμερις ή Σήμερα μαύρος ουρανός».

Στην κατηγορία αυτή ανήκει και το πασίγνωστο **«Γιάλα-Γιάλα»** της Ερμιόνης που τραγουδούν τα «παιδιά του Σταυρού», την παραμονή και ανήμερα της εορτής των Θεοφανίων. Το τραγούδι αυτό θεωρώ πως είναι το κορυφαίο της ερμιονίτικης δημιουργίας.²²

²² Τα κάλαντα και το «Γιάλα-Γιάλα», με πλήρη ανάλυση και μουσική, έχουν συμπεριληφθεί στο ανέκδοτο βιβλίο «Τα Θεοφάνια στην Ερμιόνη», ενώ το «Σήμερις ή Σήμερα μαύρος ουρανός» στην ερμιονίτικη εκδοχή του στο βιβλίο «Η Μεγάλη Παρασκευή στην Ερμιόνη», Αθήνα 2012.

Λιανοτράγουδα

Τα λιανοτράγουδα είναι δίστιχα με ποικίλο περιεχόμενο(ιστορικό, ερωτικό, γνωμικό, σκωπτικό, επαινετικό κ.λπ.). Πρόκειται για μια εύκολη στη σύνθεση κατηγορία Δημοτικών Τραγουδιών που με ιδιαίτερη επιτυχία ευδοκίμησε στην Ερμιόνη.

Σπέτσα με το θρούμπι σου,
Καστρί με τις ελιές σου
Κρανίδι με τ' αμπέλια σου
και με τις κοπελιές σου.

(Χρήστος Δρούζας)

Μια παντρεμένη με παιδί
θα κάνω φιλενάδα
για να χαϊδεύω το παιδί
και να τσιμπώ τη μάνα.

(Χριστίνα Ψαθά)

Κοιμήσου και μην ξαγρυπνάς
για θ' αποκτήσεις πάθος
όπως απόχτησα και γω
μ' ένα μικρό μου λάθος.

(Χριστίνα Ψαθά)

Ξύπνα που δεν εχόρτασες
του ύπνου τη γλυκάδα
ξύπνα κι ήρθανε οι φίλοι σου
για να σου κάνουνε καντάδα.

(Χριστίνα Ψαθά)

Με βρίζετε εσείς οι όμορφες
ότι είμαι κακομουτσιασμένη
μα εκεί που τόχετε εσείς
τόχω και γω η καημένη.

(Τάσος Γάνωσης)

Ψηλά τη χτίζεις τη φωλιά
και θα λυγίσει ο κλώνος
και θα σου φύγει το πουλί
και θα σου μείνει ο πόνος.

(Τάσος Γάνωσης)

Της αλανιάρας το φιλί
έχει περίσσια γλύκα
γι' αυτό την αγαπούν πολύ
στην παίρνουν δίχως προίκα.

(Χριστίνα Ψαθά)

Αγανό μικρό με τσαχπινιά
γουστάρεις όλους και γελάς
κι να σου ριχτεί κανείς στηγειονιά
του ρίχνεσαι και γίνεσαι μπελάς.

Στο Καστρί στην Ερμιόνη
που 'ναι η θάλασσα κοντά
περπατούσαν τα κορίτσια
με κομμένα τα μαλλιά.

(Μίνα Οικονόμου)

Τη φίλησα στο μάγουλο
και μ' έστησε στο διάβολο.
(Χριστίνα Ψαθά)

Μια βαρκούλα έρχεται
με κόκκινο πανάκι
από τα μάτια φαίνεσαι
πως είσαι πουτανάκι.

(Τάσος Γάνωσης)

Στα είκοσι γαρύφαλλο
και στα τριάντα βιόλα
στα σαράντα γιασεμί
και στα πενήντα μόλα.

(Απόστολος Γκάτσος)

Το φεγγαράκι ρώτησα, τ' αστέρια να σου πούνε
πως κλαίνε τα ματάκια μου όταν σε θυμηθούνε.

Σου στέλνω χαιρετίσματα μ' ένα χρυσό μαντήλι
και μέσα στις διπλοματιές σου 'χω το δαχτυλίδι.

Σου στέλνω χαιρετίσματα με μια χρυσή παγώνα
και μέσα στις φτερούγες της, σου 'χω τον αρραβώνα.

Το περιστέρι τ' ουρανού που πάει με τον αέρα
αν δεις και την αγάπη μου πες της την καλημέρα.

Σου στέλνω χαιρετίσματα μ' ένα κουτί λεβάντα
να πλένεσαι κάθε πρωί, να με θυμάσαι πάντα.

Ψηλό κυπαρισσάκι μου στη ρίζα θέλω χώμα
μικρός εσύ μικρή κι γω δεν είν' καιρός ακόμα.

Ορφανή εσύ μικρή μου ορφανός και γω
έλα να γινούμε ταίρι που μας ταίριαξε ο Θεός.

Δίστιχα από τη Μαρίνα Φασιλή

Μωρή στραβή πινακωτή με τα στραβά καρβέλια
σε βλέπουν όλα τα παιδιά και λιγώνονται στα γέλια
(ή όταν σε βλέπω κι έρχεσαι λιγώνομαι στα γέλια).

(Χριστίνα Ψαθά)

Τάχα δεν ήμουν κι γω νιος δεν ήμουν παλληκάρι
τάχα κι γω δεν ξύπναγα τις νύχτες με φεγγάρι.

Χάϊντε μικρή Μαλάμω βάλε την πόλκα σου
και σύρε στη Μπουσουλόντα πάρε τη βόλτα σου.

(Μιχαήλ Παπαβασιλείου)

Βαριά φορτία κουβαλώ στις πλάτες μου απάνω
κι αν αρρωστήσω ο φτωχός πέστε μου τι θα κάνω.

Ψηλό κυπαρισσάκι γέρνει η κορφάδα σου
και ποιος θα σου γλεντήσει την ομορφάδα σου.

(Χριστίνα Ψαθά)

Πού πας μωρή; Στην Κοκάλα για τυρί
για τυρί για τρίμματα για γλυκοφιλήματα.

(Μιχαήλ Παπαβασιλείου)

Σκάρος είμαι ψήσε με και βάλε με στο πιάτο
ρίξε και λαδολέμονο και το σκατό μου φάτο.

(Επειδή τα εντόσθια του σκάρου είναι πολύ νόστιμα, δεν τα βγάζουμε όταν τον ψήνουμε).

Τέτοια και άλλα παρόμοια δίστιχα έλεγε η κοπέλα, όταν ανέσυρε το τυχερό αντικείμενο από το κανάτι του Κλήδονα και το έδινε σε κάθε μια από τις συμμετέχουσες.

Χορευτικά δίστιχα

Στης Ύδρας τον ανήφορο
κανέλα και γαρύφαλλο.

Στης Ύδρας την ανηφοριά
μου δώσανε μια μαχαιριά.

Τα δυο σου χέρια τα παχιά
με βάλανε στη γη βαθειά.

Δεν είναι δω κάνα χωριό
να θάψουμε τον Δαμιανό.

Έλα βαρκούλα συριανή
και πάρε με την ορφανή.

Η νύχτα με παρηγορεί
που πέφτω και κοιμούμαι

τις άλλες δέκα μάτια μου
εσένα συλλογούμαι.

Τα μάτια σου που λάμπουν
σαν τ' άστρα τ' ουρανού

εσέναν(ε) θυμούμαι
μου παίρνουνε το νου.

Χτυπώ νεκροί ανοίξτε μου
να μπω για να σκουπίσω

τον τόπο τον παντοτινό
όπου θα κατοικήσω.

Τα παραπάνω δίστιχα μου τα είπε ο πατέρας μου Μιχαλάκης Σπετσιώτης. Τα τραγουδούσε ο οργανοπαίχτης Ηλίας Νάκος και χορεύονταν ως μπάλος.

Τούτη η γη που την πατούμε
όλοι μέσα θε να μπούμε.

Τούτη η γη με τα χορτάρια
τρώει νιους και παλληκάρια.

Τούτη η γη με τα λουλούδια
τρώει νιους και κοπελούδια.

Θυμάμαι πως λέγοντας τους παραπάνω στίχους χτυπούσαν με δύναμη το πόδι τους στο πάτωμα.

Κόκκινα μου ραπανάκια φύλλα πράσινα
εις υγείαν της παρέας κι έξω βάσανα.

Με πάντρεψες από μικρή μ' αυτόν τον γέρο τον μπεκρή
κι εγώ που πήρα για άντρα μου μάνα μου ματζουράνα.

Θέλω να πεις της μάνας σου
πως θα κοιμάμαι αντάμα σου.

Τα χορευτικά αυτά δίστιχα σε ρυθμούς καλαματιανού και συρτού τα έπαιζαν και πολλές φορές τα συνέθεταν οι ίδιοι οι Ερμιονίτες οργανοπαίχτες σε στιγμές που το γλέντι είχε ανάψει για καλά. Μοιάζουν με τα αυτοσχέδια δίστιχα της Νάξου, τα «κοτσάκια», που συνήθως τα έλεγε ο λαουτιέρης.

Γενικά, τα χορευτικά δίστιχα «εκσυγχρονίζουν» την παράδοση, γιατί το περιεχόμενό τους φτάνει μέχρι τις ημέρες μας.

Ερωτικά τετράστιχα

Φαντάρε στο καπέλο σου
να γράψεις τ' όνομά σου.
Κι αν σε μαλώσει ο Διοικητής
έλα στην αγκαλιά μου.

Φαντάρε μου, φαντάρε μου
πάρε με στη στρατώννα,
να σου γυαλίζω τα κουμπιά
και τη χρυσή κορώννα.

(Ματίνα Σ. Μπουκουβάλα)

Αλίμονο δεν βρίσκονται
δυο μήλα κολλημένα.
Σαν τα βυζιά του κόρφου σου
τα μοσχομυρισμένα.

Ανάθεμα τη μάνα σου
που σ' έκανε κοντούλα
σαν το μαχαίρι το κοντό
που σχίζει την καρδούλα.
(ή και σ' έντυσε στα κόκκινα
για να' σαι νοστιμούλα).

(Μαρίνα Π. Φασιλή)

-Πού είσαι και δεν φαίνεσαι
πού είσαι και δεν βγαίνεις
μήπως αποφάσισες
καλόγρια να γένεις.

Ως και τα παραθύρια σου
άμαχη με βαστούνε
όταν με βλέπουν να περνώ
δίχως αέρα κλειούνε.

(Διαμάντω Σκούρτη)

Καλογεράκι θα γινώ
και ράσο θα φορέσω
και κομπολόι θα κρατώ
κόρη μου να σ' αρέσω.

Στα δίχτυα σου μπινιάρω μου
στα δίχτυα σου μπερδεύτηκα
στα δίχτυα σου μπερδεύτηκα
και καλογορεύτηκα.

(Μαρίνα Φασιλή)

Κύμα λευκό και μελανό
μην είδες εις τα βαθειά πελάγη
κανένα ταξιδιώτη
ωραίο και ξανθό.

Μα κύμα σαν τον δεις
για πες μου που υπάγει
και δώστου την ελπίδα
να έχει βοηθό.

Τραγουδιέται ως καντάδα και μου το είπε ο Γιώργος Σκούρτης, γνωστός κανταδόρος της Ερμιόνης.

Περιβολάρης θα γινώ
να 'ρθω στη γειτονιά σου
κολοκυθάκια να πουλώ
για πείσμα της μαμάς σου.

Βρε ΑγιοΘοδωρίτισσα
πεντάμορφη στα κάλη
εσύ μου πήρες το μυαλό
μέσα από το κεφάλι.

Γίνου περιβολάρισσα
κι έλα μαζί με μένα
κι αν δεν σ' αρέσει το φιλί
φεύγεις μακριά από μένα.

ΑγιοΘοδωρίτισσα μου
συ μου πήρες την καρδιά μου.

(Μαρίνα Π. Φασιλή)

(Μαρίνα Π. Φασιλή)

Το ναυτάκι

Ναυτάκι στο καπέλο σου
γράφει Ψαρά και Ύδρα
δυσομαχαιριές μου δώσανε
όταν τα πρωτοείδα.

Ναυτάκι το καπέλο σου
μην το πολυστραβώνεις
μην τ' ακουμπάς στα φρύδια σου
γιατί με θανατώνεις (βαλαντώνεις).

Το Β.Π. Θ/Κ Ύδρα ναυπηγήθηκε στη Γαλλία μεταξύ των ετών 1887-1889. Τον Ιανουάριο του 1897 στάλθηκε στην Κρήτη με σκοπό να προστατεύσει τον διωκόμενο ελληνικό χριστιανικό πληθυσμό του νησιού από τους Τούρκους. Συμμετείχε το 1897 στην Ελληνοτουρκικό πόλεμο, στους Βαλκανικούς πολέμους το 1912, 1913 και στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο με τη λήξη του οποίου, τον Νοέμβριο του 1918, παροπλίστηκε.

Το Β.Π. Θ/Κ Ψαρά ναυπηγήθηκε στη Χάβρη μεταξύ των ετών 1888-1890 και ήταν ίδιου τύπου με τα Θ/Κ πλοία Ύδρα και Σπέτσες. Συμμετείχε στον Ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 και το 1899 αντιπροσώπευσε την Ελλάδα στη Μασσαλία για την επέτειο της ίδρυσής της. Συμμετείχε στους Βαλκανικούς Πολέμους 1912-1913 και έλαβε μέρος στη ναυμαχία της Λήμνου. Παρέμεινε για αρκετό χρόνο στη Σχολή Ναυτοπαίδων Πόρου. Εκπονήθηκε και διαλύθηκε το 1932. Έτσι το ερωτικό αυτό τετράστιχο προσδιορίζεται χρονικά.

Ένα ερωτικό αρβανίτικο τετράστιχο μεταφρασμένο.

Το μαντάλι

Εγώ σ' αγαπώ και συ μ' αγαπάς,
βρε παιδί μου.
Κι άμα δεν με πάρεις και σε πάρω
στον κάβο του Μπιστιού θα πάω να πέσω.

(Μάκης Νάκος)

Μη με δέρνεις μάνα
με τ' αργαλειού τ' αντί
κι γω θα τονε πάρω
το γιο του Κωνσταντή.

Μη με δέρνεις μάνα
με τ' αργαλειού τ' αντί
κι γω θα τονε πάρω
τον παλιοαραμπατζή.

Διάφορα

Όσα τραγούδια δεν μπορούμε να τα κατατάξουμε, με βάση το περιεχόμενό τους, σε μια από τις κατηγορίες των Δημοτικών Τραγουδιών που έχουμε προαναφέρει, τα συμπεριλαμβάνουμε στην κατηγορία με τίτλο «Τα Διάφορα». Πολλά απ' τα τραγούδια αυτά είναι χορευτικά.

Στους δημόσιους χορούς ο καλλίφωνος τραγουδιστής έλεγε έναν στίχο που επαναλαμβάνονταν από τους άλλους.

Η βλάχα

Μια βλάχα μια παλιοβλάχα
και του Νταβέλη η μάνα
πέτρα την πέτρα περπατεί
λιθάρι σε λιθάρι
να μην λερώσει η κάλτσα της
και τ' άσπρο της ποδάρι.

Ήταν το τραγούδι του Μπαρμπαγιώργου την ώρα που εμφανιζόταν στη σκηνή, πιθανότατα φερμένο στην Ερμιόνη από τους караγκιοζοπαίχτες που έδιναν παραστάσεις στο «ΤΡΟΚΑΝΤΕΡΟ». Σε ρυθμό καλαματιανού τραγουδιόταν με τον τρόπο που ακολουθεί:

Μια Βλα (μωρέ)
μια βλάχα μια παλιοβλάχα
Μια βλάχα μια παλιόβλαχα
και του Νταβέλη η μάνα (δισ)
Πέτρα (μωρέ) πέτρα την πέτρα περπατεί
πέτρα την πέτρα περπατεί
λιθάρι σε λιθάρι (δισ)

Να μη (μωρέ) να μη
λερώσει η κάλτσα της
να μη λερώσει η κάλτσα της
και τ' άσπρο της ποδάρι (δισ)

Η Βασίλω

Βάλτους κι' αγκάθια, πάτησα Βασίλω.

Μωρή κυρά Βασίλω, να 'ρθω να σ' αποκτήσω.

Και τώρα που σ' αγάπησα, Βασίλω, μωρ' Βασίλω

γυρεύουν να σ' αφήσω και να σε παρατήσω.

Το τραγούδι σε ρυθμό καλαματιανού μου το είπαν οι λαϊκοί οργανοπαίχτες αδελφοί Λάζαρος (βιολί) και Μίμης (λαούτο) Δεδάκης, που αποτελούσαν την τρίτη ζυγιά των οργανοπαιχτών της Ερμιόνης.

Η Διαμάντω

-Σήκω, Διαμάντω να πας στο μύλο.

-Δεν μπορώ, μάνα δεν μπορώ.

-Σήκω, Διαμάντω να πας για ξύλα.

-Δεν μπορώ, μάνα, δεν μπορώ,

σύρε να φέρεις το γιατρό,

το γιατρό και το σερπιέρι

με τα φάρμακα στο χέρι.

-Σήκω Διαμάντω να σε παντρέψω

-Όπαλα, μάνα, όπαλα

έτοιμη είμαι για παντρεία.

Όπαλα, μάνα, όπαλα

όσα γυρεύει δώσε τα.

Ο χορός είναι τσάμικος.

Μαλάμω

Σαν πας Μαλάμω για νερό

εγώ στη βρύση καρτερώ.

Θα σου τσακίσω το σταμνί

να πας στη μάνα σου αδειανή.

Κι αν σε ρωτήσει η μάνα σου

Μαλάμω πουν' η στάμνα σου;

Μάνα μου παραπάτησα

και το σταμνί μου τσάκισα.

Δεν είναι παραπάτημα

παρά είν' ανδρός αγκάλιασμα.

Με το τραγούδι αυτό οι караγκιοζοπαίχτες που έρχονταν στην Ερμιόνη έβγαζαν στη σκηνή ορισμένες φορές τον Μπαρμπαγιώργο και κάποια άλλα παλληκάρια.

Αρβανίτικα

Στα Δημοτικά Τραγούδια της Ερμιόνης ταξινομήσαμε και κάποια αρβανίτικα τραγούδια, τα πιο γνωστά με ποικίλο περιεχόμενο (όλων των κατηγοριών).

Είναι γνωστό πως οι παλαιοί Ερμιονίτες, όπως σχεδόν και όλοι οι κάτοικοι της Ερμιονίδας, γνώριζαν «άπταιστα» την αρβανίτικη γλώσσα και συχνά τραγουδούσαν αρβανίτικα τραγούδια.

Λ'λε μωρή Λ'λε
(Λούλα μωρή Λούλα)
που για ουθόμι γιούβε
(μήπως σας το λέω εσάς)
για ουθόμι κοπίλεβε
(το λέω στις κοπέλες)
μπ-ζ τριανταφυλλένε
(με τα χείλη τα τριανταφυλλένια).
Ντούα τ'ντούα μωρή
(Σ' αγαπώ πολύ, σ' αγαπώ μωρή)
μ'ζ-μ-ρ
(με την καρδιά μου)
πο-τ(ι)-σο-μ εδε τι μένα
(να δούμε κι εσύ εμένα)
μωρ' μπ-ζ στρ-μπ-ρ
(μωρή με τα στραβά τα χείλη)

Αντελά κα Αγγελοκάστρα
(κείθε πάνω από το Αγγελόκαστρο)
μ'ρα κουγκουλ
(μου πεσε το κολοκύθι)
Κατάστρα (από το ταγάρι)
Χάτε βέμι ντ' Ξερομί
(άντε να πάμε στην Ξελαμί)
τα-κ(ε)-με σόι ντε συγγενή
(που έχουν σόι και συγγενείς)
Ρούσε ρούσε με στραγκιάνε-νε
ρούσα με τη μπάρδενε
Κούσε ράχε τουρνάνανε
Μα καρούνα με Λουμάσε

Χτύπησε η καμπάνα της (Υ) Παπαντής

Ρα καμπανα Πεπαντίσε
Νγκρου βαϊζομ' τε βέσσε νε κλίσσε.
Ρα καμπάνα ντι-τρι χέρε,
Γκρου βαϊζομ' τε βέσσε τσεμπέρε.
Ρα καμπάνα, ντο νιε ώρε,

Χτύπησε η καμπάνα της (Υ)παπαντής
σήκω κόρη μ' να πας στην εκκλησία.
Χτύπησε η καμπάνα δυο-τρεις φορές
σήκω κόρη μ' και φόρεσε τη μαντίλα.
Χτύπησε η καμπάνα εδώ και μια ώρα

γκρου τε βέμι περ νιφόρε.
Ρα καμπάνα ε νέκε ου γκρέσσε,
Φλέρε ρέντε ε νέκε ε γκέισσε.
Ρα καμπάνα άντε πάρε,
Γκρου βαϊζόμ'ε τσέλλε λιχνάρε.
Ρα καμπάνα κέκιε χέρε,
Γκρουβαϊζόμ' ε σσέλμε βέρε.

σήκω να πάμε για αντίδωρο.
Χτύπησε η καμπάνα και δε σηκώθηκες
κοιμόσουν βαριά και δεν την άκουσες.
Χτύπησε η καμπάνα εκεί πέρα
σήκω κόρη μ' και άνοιξε το λυχνάρι
Χτύπησε η καμπάνα τόσες φορές
σήκω κόρη μ' και φέρε μου κρασί.

Τόπος καταγωγής του τραγουδιού είναι το χωριό Λίμνες της Αργολίδας, όπου στην εορτή της Υπαπαντής, 2 Φεβρουαρίου, γιορτάζει το χωριό και γίνεται μεγάλο πανηγύρι. Το τραγούδι αυτό είναι γνωστό σε όλα τα μέρη της Ελλάδας που μιλούσαν την αρβανίτικη γλώσσα.

Κρανιδιώτ-τ-με κ-ντίμ
ε Καστρώ-τ'με κ-τσίμ.
Τ-μπούκουρα Καστρώτε-τ
μά γιό σί Κρανιδιώτε-τ.
Τ-μπούκουρα τ-μπούκουρα
τσ-σφρίχε-ν τ-πούθουρα.

Οι Κρανιδιώτες με το τραγούδι
οι Καστριώτες με τον χορό.
Όμορφες οι Καστριώτισσες
αλλά όχι σαν τις Κρανιδιώτισσες.
Όμορφες, όμορφες
που δεν χορταίνουνε φιλιά.

Κάλαντα Πρωτοχρονιάς

Μίρσε τε βίνζε βίτι ι ρι
Μίσε τέ να πέλκјένјέ
Γκјέγκјουνι βλεζέρ γкјέγκјουνι
Γкјέγκјουνι ντο ου πέλкјένјέ
Си νέστρε θόινε та παλεά
θόινε το Синβасίλι
ψε ις νјері νγκα αρεті
νјері νγκα γλικομίλι
Нјέ θάте ντρου кεί περ μπαστούν
Μπασπντούν πέρ τέ κουμπίσει
Ι θάτι ντρου ντζούар βλαστάρ
Тре ζόνкјέ кјελαιδίσεν
тσε кέινε σίτέ си διαμάνт

Καλώς ήρθε ο Νέος Χρόνος
καλά να μας αρέσει
Ακούστε αδέρφια ακούστε
ακούστε θα σας αρέσει
Σαν αύριο λέγαν та παλιά
Λέγαν τον Άι Βασίλη
γιατί είναι άνθρωπος με αρετή
άνθρωπος γλικομίλης.
Ένα ξερό ξύλο είχε για ραβδί
ραβδί για ν' ακουμπήσει.
Το ξερό ξύλο βλάστησε
Τρία πουλιά το κελαηδούσαν
που είχαν та μάτια са διαμάντι

δε νντε χρυσό ε νντίσνέ.
Νντέ ντέρε νντέ αϊοντεραβλί
νγκα νje ντουμπλjέ ου σtίνε.

Νάνι ντε τ' Λίδουρα
'Ιστα πούνα σίγουρα.
Ντε τε Λίδουρα ντε Πάσκε
ντο κέτσει με τέρρε μπάσκε.

και στο χρυσό το ντύσανε.
Σ' αυτή την πόρτα την αυλόπορτα
από μια ντουφεκιά διπλή τους ρίξαν.

Τώρα τις Απόκριες
είναι σίγουρα η δουλειά (αρραβώνας).
Την αποκριά το Πάσχα
θα χορέψουμε όλοι συντροφιά.

Του Λαζάρου

Erdhi Lazerine dere
Bjeri pulse te rjeve
Jepi Lazerit nje ve
se u err dhe do te ve.
Erhe ti morn use e re
Jepi Lazerit njeve
se ka dhrom e do te ve...

Ουτ θας τε βέϊμι
Τίμι θάσε ρόμπα σκέμι
Ρόμπα σκέμι ρόμπα μπίμα
Πο ουράτενε σατμ.

Ήρθε ο Λάζαρος στην πόρτα
χτύπα την κότα να γεννήσει.
Δώσε του Λαζάρου ένα αβγό
γιατί βράδιασε και θέλει να πάει.
Κι εσύ μωρ' νιόνυφη
δώσε του Λάζαρου ένα αβγό
γιατί βράδιασε και θέλει να πάει.
Κι εσύ μωρ' νιόνυφη
δώσε του Λάζαρου ένα αβγό
γιατί έχει δρόμο και θέλει να πάει...
Εγώ σου είπα να πάμε να φύγουμε
κι εσύ μου είπες ρούχα δεν έχουμε
ρούχα δεν έχουμε, ρούχα θα κάνουμε
μόνο την ευχή της μάνας σου.

Περισσότερα αρβανίτικα τραγούδια και σχετικές πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στα βιβλία της Γιόνας Μικέ - Παϊδούση «Τα αρβανίτικα τραγούδια της Ερμιονίδας» και της Μαρίας Μιχαήλ - Δέδε «Αρβανίτικα Τραγούδια», Τόμος Α' + Β'.

Αντί Επιλόγου

Συμβουλευτήκα περισσότερες από εκατό συλλογές Ποίησης και Μουσικής Δημοτικών Τραγουδιών της βιβλιοθήκης μου.

Ανέτρεξα, επίσης, στις ποιητικές συλλογές που έχουν εκδοθεί για τα Δημοτικά Τραγούδια της επαρχίας μας, «Τα Λαογραφικά» της Μαρίας Στρίγκου-Κατσίνα, «Η Μουσικοχορευτική παράδοση της Ερμιόνης» της Βιβής Σκούρτη και «Αποκριά 2016 - Παραδοσιακά Αποκριάτικα Τραγούδια» του Λαογραφικού Κέντρου Κρανιδίου.

Εντόπισα ξανά τις αναφορές του δασκάλου μας Μιχαήλ Παπαβασιλείου στα Δημοτικά Τραγούδια της Ερμιόνης και ιδιαίτερα τα δίστιχα και τετράστιχα που αναφέρονται στη κοινωνική ζωή της (σφουγγαράδες, χοροί, εκλογές).

Ακόμη ξεφύλλισα την εφημερίδα «Ερμιονική Ηχώ», όπου ο αείμνηστος Γεώργιος Μαρμαρινός, πατέρας του εκδότη και φίλου μου Λευτέρη, δημοσίευε Δημοτικά τραγούδια κάποια μάλιστα σε αρβανίτικη γλώσσα.

Πολλά από το δημοσιευμένα Δημοτικά Τραγούδια στα παραπάνω βιβλία – εφημερίδες δεν θεώρησα σκόπιμο να τα ξαναδημοσιεύσω, αφού μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να τα αναζητήσουν. Δημοσίευσα μόνο εκείνα που μου τραγούδησαν γυναίκες της Ερμιόνης και τα έχω καταγράψει.

Τα Δημοτικά Τραγούδια της Ερμιόνης και της ευρύτερης περιοχής μπορούμε να τα κατατάξουμε σε τρεις κατηγορίες από την άποψη της καταγωγής τους (στίχος – μουσική).

1. Σ' αυτά που έχουν δημιουργηθεί και τραγουδηθεί στον τόπο μας.
2. Σ' αυτά που έχουν δανειστεί τον πρώτο κυρίως στίχο ή και κάποιους άλλους από Δημοτικά Τραγούδια άλλων τόπων, ενώ οι υπόλοιποι στίχοι είναι ντόπιοι.
3. Στα Δημοτικά Τραγούδια που αναδείχθηκαν σε άλλους τόπους, κάποια είναι πανελλήνια, αλλά τραγουδήθηκαν και στην επαρχία μας, με ιδιαίτερο κέφι. Τα τραγούδια αυτά υπάρχουν σε πολλές συλλογές Δημοτικών Τραγουδιών.

Σε όλα σχεδόν τα τραγούδια υπάρχει ομοιοκαταληξία με όλες τις μορφές της. Το μέτρο είναι ο ιαμβικός 15/σύλλαβος, που διαδέχθηκε τον βυζαντινό 12/σύλλαβο, χωρισμένος σε δύο ημιστίχια με 7-8 ή 8-7 συλλαβές. Χαρακτηριστική, επίσης, είναι και η επανάληψη του πρώτου και του δεύτερου στίχου, όταν τραγουδιούνται ή χορεύονται τα Δημοτικά Τραγούδια.

Η μουσική των τραγουδιών αυτών και ιδιαίτερα των Αποκριάτικων είναι πάνω σε γνωστούς στο πανελλήνιο σκοπούς, όπως το Λεμονάκι μυρωδάτο, Ένα νερό κυρα-Βαγγελιώ, Καναρίνι μου γλυκό και άλλους. Οι χοροί είναι κυρίως καλαματιανοί, συρτοί, μπάλοι, καρσιλαμάδες και λίγα τσάμικα. Έντονο και το στοιχείο του αυτοσχεδιασμού με έμπνευση, φαντασία και απλότητα λόγου που γίνεται ιδιαίτερα αντιληπτό στα ερμιονίτικα δίστιχα, όπως: «Εσύ είσαι η τρυγόνα και γω ο κυνηγός και θα σε κυνηγήσω όσο είμαι ζωντανός».

Επισημαίνω τα πολλά κοινά τραγούδια που έχουμε με την περιοχή της Ανατολικής Αττικής, τα Μεσόγεια, όπως έχουμε συνηθίσει να ονομάζουμε πολλές πόλεις και χωριά της περιοχής αυτής που κατοικήθηκαν από Αρβανίτες.

Στη σύγκριση των ερμιονίτικων και κρανιδιώτικων τραγουδιών παρατηρούμε την υπεροχή των Κρανιδιωτών ιδιαίτερα στα τραγούδια της Αποκριάς. Έχουν περισσότερα και ωραιότερα τραγούδια. Άλλωστε αυτό ομολογείται και στο σχετικό αρβανίτικο τετράστιχο που λέει ότι οι Κρανιδιώτες είναι πρώτοι στο τραγούδι, οι Ερμιονίτες πρώτοι στον χορό και οι Διδυμιώτες πρώτοι στα όργανα.

Το Δημοτικό Τραγούδι είναι σημαντικό στοιχείο της Παράδοσης. Όμως δεν μπορούμε να το κάνουμε να αναβιώσει. Πιστεύω ότι μια εκστρατεία που θα έχει σαν σύνθημα «επιστροφή στο Παρελθόν» είναι καταδικασμένη σε αποτυχία. Οι νόμοι της εξέλιξης είναι πιο ισχυροί απ' ό,τι πιστεύουμε. Μπορούμε, όμως, να στηριζόμαστε στην αξία και στη δύναμή του, γιατί μας κρατάει δεμένους με τις ρίζες μας, ενώ σαν Τέχνη (ποίηση, μουσική, όργανα, χορός) τη χρειαζόμαστε, γιατί μας γοητεύει και ομορφαίνει τη ζωή μας.

Έχουμε υποχρέωση αυτή την πολιτιστική κληρονομιά να την προστατεύουμε και να αναδεικνύουμε με κατάλληλες δράσεις το υψηλό αισθητικό της κάλλος. Είναι ενδιαφέρον αλλά και ωφέλιμο να δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές των σχολείων του Δήμου και τους νέους της επαρχίας μας, να έρχονται σε επαφή με τα Δημοτικά Τραγούδια, καθώς και με άλλα στοιχεία της Λαογραφίας, της Ιστορίας και της

Λατρείας του τόπου που γεννήθηκαν και ζουν.²³ Κρύβουν μέσα τους ανεξάντλητους θησαυρούς ιδιαίτερα σημαντικούς και πολύτιμους, απαραίτητους στην πνευματική και ψυχική τους καλλιέργεια και ενισχυτικούς της αγάπης για την πατρίδας τους.

Σ' αυτή την κατεύθυνση εντάσσουμε και την ιδιαίτερα επιτυχημένη πρωτοβουλία της έκδοσης από την χορευτική ομάδα Ερμιόνης (Χ.Ο.ΕΡ.) του έργου «Ερμιονίτικοι σκοποί» συνοδευόμενο από δύο CDs με τραγούδια και μελωδίες της πατρίδας μας.

²³Η εκπαίδευση, με την ευρεία έννοια, είναι αναγκαίο να δημιουργεί τις προϋποθέσεις «ενός πολυσυλλεκτικού και γόνιμου διαλόγου», προς αυτή την κατεύθυνση.

ΜΟΥΣΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Με Βυζαντινή και Ευρωπαϊκή Σημειογραφία

Κατάσταση εγγράφων

1. «Η Γαρυφαλλιά»
2. «Στου Κουμουντούρου την αυλή»
3. «Τούτες οι μέρες τόχουνε»
4. «Γιάλα - Γιάλα»
5. «Σε καινούργια βάρκα μπήκα»
6. «Χορταράκια»
7. «Η επιστρατεία»
8. «Η πρώτη αρχή του Έρωτος»

Ἡ Γαρυφαλία

Ἦχος 9 Πα' ἐπτάσημος

1

Μαχα πᾶς Γαρυφαλιά μου μαχα πᾶς ἡ
μεγεεχας 9 μα ᾠγα πᾶς ημεγεε
χας το οὐν και ροβουναα πεερναας 9

2

Πες μου πῶς Γαρυφαλιά μου πεεσμου πως κι
τρινιι δεεε 9 πεεεσ μου πῶς κι τρινιι
δεεε πῶς η βουν πῶς χιι νη η κεεεε 9

3

Μη δε μά Γαρυφαλιά μου μη η δε μα χῶ
δε κανει εις 9 μη ἡ δε μάχῶ δε καα
νεις Γαρυφαλιά μου το οπη ης 9

4

Ⓟ

Ⓝ

Με μα γῶ Γα ρυ φασχιά μου με ε μα χων' η

Ⓟ

μαναα μου ου 9 με ε' μα χων' η μανα α

μου 8 πω ως κοι μαδανταα μα α μου ου 9

5

Ⓟ

Ⓝ

Με μα γῶ Γα ρυ φασχιά μου με ε μα χων' η

Ⓟ

πεδεε ρα μου 9 με ε' μα χων' η πεδε ε

ρα μου 8 που ου ναι χι χαταα προιοικια μου 9

(8)

ΣΤΟΥ ΚΟΥΜΟΥΝΤΟΥΡΟΥ ΤΗΝ ΑΥΛΗ

Нхос $\ddot{q}$ $\overset{0}{P}_A$

ΡΥΘΜΟΣ ΤΕΤΡΑΣΗΜΟΣ

$\overset{\parallel}{\pi}$
 $\overset{4}{q}$

$\overset{\parallel}{\Delta}$
 $\overset{\parallel}{\delta}$

Στου Κου μου . ντου ρου την αυ λη βα λα νε

$\overset{\parallel}{\pi}$
 $\overset{\parallel}{q}$

ε να στυ λο

[illegible]

Π $\frac{4}{\text{q}}$ Π $\frac{4}{\text{q}}$
 Κου μου ντου ρο Κου μου ντου ρο·

⁴
 π ρ Θ α σου βα λου με ε να σου ρο π ρ

ΣΤΟΥ ΚΟΥΜΟΥΝΤΟΥΡΟΥ ΤΗΝ ΑΥΛΗ

7
8

Στου Κου μου ντου ρου την αυ λη βα λα νε ε να α στυ υ λο

13
8

Κρε μα σα νε τον (ο νο μα) σαν λυ σα σμε νο ο σκυ υ λο

16
8

Κου μου ντου ρο Κου μου ου ντου ου ρο

Θα σου βα λου με ε να α σου ου ρο

Detailed description: This is a musical score for a song in Greek. It consists of five staves of music, each with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The time signature is common time (C). The lyrics are written in Greek and are aligned with the notes. The first staff has a measure rest followed by 10 measures. The second staff starts at measure 7 and has 10 measures. The third staff starts at measure 13 and has 8 measures. The fourth staff starts at measure 16 and has 8 measures. The fifth staff continues the melody. The lyrics are: 'Στου Κου μου ντου ρου την αυ λη βα λα νε ε να α στυ υ λο', 'Κρε μα σα νε τον (ο νο μα) σαν λυ σα σμε νο ο σκυ υ λο', 'Κου μου ντου ρο Κου μου ου ντου ου ρο', and 'Θα σου βα λου με ε να α σου ου ρο'.

ΤΟΥΤΕΣ ΟΙ ΜΕΡΕΣ ΤΟΧΟΥΝΕ

Ἦχος Γ'τος Βου

Ρυθμος 7σημος

β
χ

Του ου τε κα λε μου του τε ε ες οι με ρες

το χου ου νε ε ε του τες οι με ρε ες το

χου νε κιαυ τες οι εβ δο ο μα α δες κιαυ τες

οι εβ δο ο μα α δες

β
χ

ΤΟΥΤΕΣ ΟΙ ΜΕΡΕΣ ΤΟΧΟΥΝΕ

Του ου τε κα λε μου του τε ε ες οι με ρες το χου ου

5
8
νε ε ε του τες οι με ρες το χου νε κιαυ τες οι εβ δο ο

9
8
μα α δες κιαυ τες οι εβ δο ο μα α δες

The musical score is written on three staves in 7/8 time. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 7/8 time signature. It contains a whole rest followed by a series of eighth and quarter notes. The second staff starts with a measure rest marked with a '5' above and an '8' below, followed by eighth and quarter notes. The third staff also starts with a measure rest marked with a '9' above and an '8' below, followed by eighth and quarter notes, ending with a double bar line. The lyrics are in Greek and are aligned with the notes on each staff.

ΓΙΑΛΑ - ΓΙΑΛΑ

Н x o c   B o y

ΡΥΘΜΟΣ ΤΕΤΡΑΧΗΜΟΣ

$\frac{\beta}{\chi}$ $\frac{4}{\text{—}} \text{—} \text{—} \text{—} \parallel \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \parallel \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \cdot \frac{\beta}{\chi}$
 Α να με σα Τσι ρι ι ι ι γο ο ο
 $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \parallel \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \parallel \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \cdot \frac{\beta}{\chi}$
 και Κα βο Μα τα πα για λα για λα α ο Α
 $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \parallel \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \parallel \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \cdot \frac{\beta}{\chi}$
 ρης κιν δυ νε ευ ει μες τα βα θια νε ρα α

ΡΥΘΜΟΣ ΕΠΤΑΣΗΜΟΣ

β
 χ — || $\overset{7}{\text{G}}$ $\overset{\wedge}{\text{A}}$ — — || — — $\overset{\wedge}{\text{A}}$ — — $\overset{\Delta}{\text{A}}$ —
 Στη θα λας σα θα πε σω κα λε ε ε να
 || G $\overset{\wedge}{\text{A}}$ — — || — — $\overset{\wedge}{\text{A}}$ — — β
 πια σω την πο δια σου κα λε ε με τα κεν
 || — — $\overset{\wedge}{\text{A}}$ $\overset{\Delta}{\text{A}}$ G — — $\overset{\Delta}{\text{A}}$ — — $\overset{\wedge}{\text{A}}$
 τη η μα α α τα ωχ α μαν α μα α αν με ε
 — — || — — $\overset{\wedge}{\text{A}}$ $\overset{\Delta}{\text{A}}$ β
 τα κεν τη η η μα α τα α α

ΓΙΑΛΑ ΓΙΑΛΑ

8 Α να με σα Τσι ρι ι ι ι ι γο ο ο και κα βο Μα τα πα α για λα για α

6
8 λα α ο Α ρης κι ιν δυ νε ε ευ ει μεσ τα βα θια νε ρα

11
8 Στη θα λας σα θα πε σω κα λε ε ε να πια σω την πο

15
8 δια σου κα λε με τα κεν τη η μα α α τα ωχ α μαν α μα α αν

19
8 με ε τα κεν τη η η μα α τα α α

ΣΕ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΒΑΡΚΑ

Ηχοσ Γτος Βου

ΡΥΘΜΟΣ ΕΠΤΑΣΗΜΟΣ

$\frac{\beta}{\chi}$
 $\overset{7}{\underset{\sim}{\text{—}}} \overset{\uparrow}{\text{—}} \text{—} \overset{\uparrow}{\text{—}} \text{—} \text{—} \overset{\uparrow}{\text{—}} \text{—} \text{—}$

Σε ε κα λε ε σε ε ε και αι αι αι νου ργια

[illegible]

βαρ κα α μπη η η κα α

[illegible]

Σε και του γγια α α β α α αρ κα μπη η κα α

$$\parallel \text{---} \text{---} \overset{\wedge}{\text{---}} \text{---} \text{---} \parallel \text{---} \overset{\wedge}{\text{---}} \text{---} \text{---} \parallel \text{---} \overset{\wedge}{\text{---}} \text{---} \text{---} \beta_{\chi}$$

και στον Α α για ο Για α αν νη εβ γη η κα α

ΣΕ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΒΑΡΚΑ ΜΠΗΚΑ

5
8

Σε ε κα λε ε σε ε ε και αι αι αι νου ρια βαρ κα α μπη η η κα α

8
8

Σε και νου ρια α α βα α αρ κα μπη η κα α

8

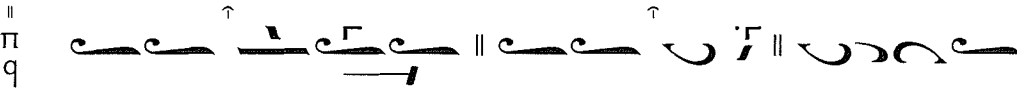
και στον Α α γιο ο Για α αν νη εβ γη η κα α

Detailed description: The image shows a musical score for a song. It consists of three staves of music, each with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The first staff has a 7/8 time signature. The second and third staves have a common 8/8 time signature. The lyrics are written in Greek and are placed below the corresponding musical staves. The lyrics are: 'Σε ε κα λε ε σε ε ε και αι αι αι νου ρια βαρ κα α μπη η η κα α' for the first staff, 'Σε και νου ρια α α βα α αρ κα μπη η κα α' for the second staff, and 'και στον Α α γιο ο Για α αν νη εβ γη η κα α' for the third staff. The lyrics are written in a simple, sans-serif font. The musical notation includes various note values, rests, and bar lines. The first staff ends with a double bar line. The second and third staves also end with double bar lines.

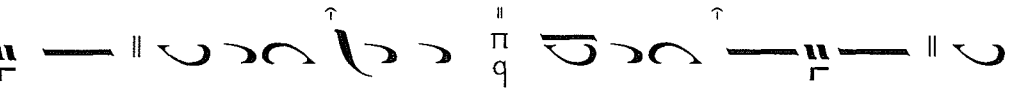
ΧΟΡΤΑΡΑΚΙΑ

Ηχος α'. $\frac{L}{q}$ Πα

Ρυθμος 4/σημος

$\frac{\pi}{q}$

Χορ τα ρα κα λε χορ τα ρα α χορ τα ρα

$\frac{\pi}{q}$

α κιαπ το λι βα δι χορ τα ρα α κιαπ το

$\frac{\pi}{q}$

λι βα δι και νε ρο ο απ το πη γα δι

ΧΟΡΤΑΚΙΑ

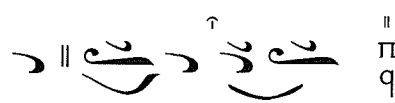
8 Χορ τα ρα κα λε χορ τα ρα α α Χο ορ τα ρα α κιαπ το ο λι βα δι

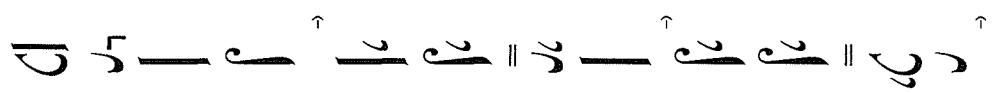
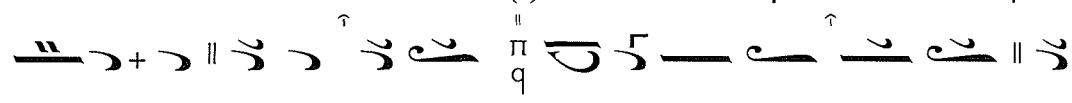
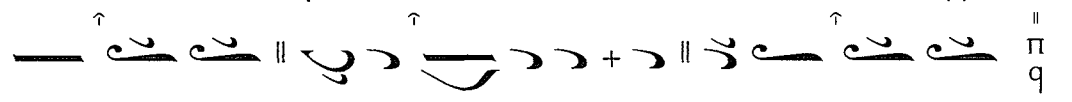
5
8 Χο ορ τα ρα α κιαπ το ο λι βα δι και αι νε ρο ο απ το ο πη γα δι

Η ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΙΑ

Ηχος λ̣ π̣ ῥ̣ Πα

Ρυθμος 7/σημος

$\overset{\parallel}{\underset{q}{\pi}}$
 Του εν νια κο του ε εν νια κο ο σ(ι)α

 α δω δε κα α

$\overset{\parallel}{\underset{q}{\pi}}$
 Και του εν νια κο σ(ι)α δε κα τρι α ε γι

 νε ε ε πι στρα τει α Και του εν νια κο σ(ι)α δε

 κα τρι α ε γι νε ε ε ε πι στρα τει α

Η ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΙΑ

8 Του εν νια α κο του ε εν νια κο ο σ(ι)α α δω δε κα α

5 Και του εν νια κο σ(ι)α δε κα τρι α ε γι νε ε ε + ε πι στρα τει α

9 Και του εν νια κο σ(ι)α δε κα τρι α ε γι νε ε ε + ε πι στρα τει α

Η ΠΡΩΤΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΣ

Ηχοσ λ̣ δ̣ ΝΗ

Ρυθμος Επτασημος

$\overset{\vee}{\delta\lambda}$ $\underline{\lambda} \parallel \overset{7}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \parallel \underline{\lambda} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \parallel \underline{\lambda} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}}$
 Η πρωτη αρχη του ερωτοος ηταν ενα
 $\overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \parallel \underline{\lambda} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \parallel \underline{\lambda} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \parallel \underline{\lambda} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}}$
 μπου κε ε το ε συ μου το ε προ σφε ρες και

α) $\parallel \underline{\lambda} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \parallel \underline{\lambda} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \parallel \underline{\lambda} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \parallel \underline{\lambda} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}}$ ή
 μου πες μυ ρι σε ε το

β) $\parallel \underline{\lambda} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \parallel \underline{\lambda} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \parallel \underline{\lambda} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \parallel \underline{\lambda} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}} \overset{\wedge}{\underline{\lambda}}$
 μου πες μυ ρι σε ε το

Η ΠΡΩΤΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΣ

5 Η πρω τη αρχη του ερω το ο ος η τα ε να μπου
8
9 κε ε ε το ε συ μου το ε προ σφε ρες και μου πες μυ ρι
8
σε ε το ή μου πες μυ ρι σε ε το

The image shows a musical score for a song titled "Η ΠΡΩΤΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΣ". The score is written on three staves. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 7/8 time signature. It contains a single measure with a whole note. The second staff begins with a measure rest labeled '5' and continues with a melody. The third staff begins with a measure rest labeled '9' and continues with a melody. The lyrics are written below the staves, aligned with the notes. The lyrics are: "Η πρω τη αρχη του ερω το ο ος η τα ε να μπου", "κε ε ε το ε συ μου το ε προ σφε ρες και μου πες μυ ρι", and "σε ε το ή μου πες μυ ρι σε ε το". The score ends with a double bar line.

Ο ΜΥΛΩΝΑΣ

Ηχοσ $\frac{L}{q}$ Πα

Ρυθμος 7σημος

π
 q

Μπαρ μπα Θα να ση μυ λω να για δεν

α λε θει ο μυ λος το στα ρι της

Κο ντυ υ υ λως

Ο ΜΥΛΩΝΑΣ

$\frac{7}{8}$

Μπαρ μπα Θα να ση μυ λω να για δεν α λε θει ο

$\frac{5}{8}$

μυ λος το στα ρι της Κο ντυ υ υ υ λως

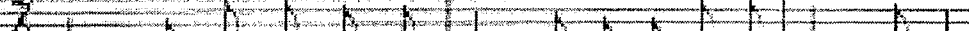
ΑΡΧΑΙΟΤΙΚΟ ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΟ

Н х о с 2 9
 9 11

РҮОМОС ҖСНМОС

Κου-σ σε σκου ντι νταρ δ ν ρου σα με
τ μπαρ δ ν κου-σ σε σκου ντι μυ υ δα λε
νε ρου σα με με λα χρι νε νε

ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΟ ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΟ

 ΚΟΥΣ σε σκου ντι νταρ δ ν ρου σα με τ μπαρ δ ν κους σε

 σκου ντι μπυ δα α λε γε ρου σα με με λο χρι γε γε

Πλούτος του τόπου μας τα τραγούδια του! Με ευθύνη και υπομονή έστρεψα το βλέμμα μου σ' εκείνα και φαντάστηκα το χθες. Τα συγκέντρωσα με πολλή αγάπη από φωτισμένους συμπολίτες που τα φύλαγαν στην καρδιά τους. Με ιδιαίτερη χαρά σας τα παρουσιάζω.

ISBN: 978-618-85629-9-8